

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

**7.SINIF BİREY VE TOPLUM ÖĞRENME
ALANININ EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMANLAR
ARACILIĞIYLA AKTARILMASINA YÖNELİK
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Selcen KUMRU

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA

Hatay-2023

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

**7.SINIF BİREY VE TOPLUM ÖĞRENME
ALANININ EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMANLAR
ARACILIĞIYLA AKTARILMASINA YÖNELİK
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Selcen KUMRU

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA

Hatay-2023

ONAY

SELCEN KUMRU tarafından hazırlanan “**7.SINIF BİREY VE TOPLUM ÖĞRENME ALANININ EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMANLAR ARACILIĞIYLA AKTARILMASINA YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile ... **ANABİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

../../2023

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA	
Doç. Dr. Volkan PAYASLI	
Prof. Dr. Zafer TANGÜLÜ	

Selcen KUMRU Tarafından Hazırlanan “**7.Sınıf Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Eğitici Çizgi Romanlar Aracılığıyla Aktarılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiği **onaylarım.**

Enstitü Müdürü

Sinan ERDOĞAN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerinin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (../../2023)

Selcen KUMRU

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tezi ile Sosyal Bilgiler dersi 7. Sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanı kazanımları çerçevesinde oluşturulan senaryoları kullanarak hazırlanan eğitici çizgi romanların öğrencilere uygulanması sonucunda öğrencilerin öğrenme süreçlerinde eğitici çizgi romanların etkisi ile ilgili görüşleri alınarak bu görüşler ışığında araştırma yapmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışma 5 bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci kısmında araştırmanın ortaya konulma nedenlerini ifade eden giriş, problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci kısmında ise “Eğitici Çizgi Romanlar” ve “Eğitim-Öğretim-Sosyal Bilgiler” özelinde kuramsal çerçeveden bahsedilmiş. Ayrıca alan yazın taraması yapılarak konu ile ilgili elde edilen bilimsel çalışmalar belirtilmiştir.

Çalışmanın üçüncü kısmını oluşturan “Yöntem” bölümünde “Araştırmanın Modeli”, “Çalışma Grubu”, “Öğretim Materyallerinin Hazırlanma Süreci”, “Veri Toplama Araçları”ve “Verilerin Analizi” başlıkları bulunmaktadır.

Yapılan araştırmanın dördüncü bölümünde ise “Bulgular” bulunmaktadır. Bu bölümde “Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Eğitici Çizgi Romanlar Aracılığıyla Aktarılmasına Yönelik Öğrenci Görüşlerini” ortaya koymak için yapılan uygulamalar sonrası öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplar analiz edilerek tablolar halinde sunulmuştur.

Çalışmanın son bölümü olan beşinci kısımda, bulgulardan yola çıkıp elde edilen sonuçlar yorumlanarak değerlendirilmiş ve literatür tarama sonucu elde edilen ilgili araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Bulgulardan yola çıkılarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

“7.Sınıf Birey Ve Toplum Öğrenme Alanının Eğitici Çizgi Romanlar Aracılığıyla Aktarılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri” isimli tez çalışmamın aşamalarında tecrübelerini ve bilgi birikimini benimle sabırla yürekten paylaşan, desteğini hiç esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA’ya teşekkürü borç bilirim.

Selcen KUMRU

AĞUSTOS 2023

**7. SINIF BİREY VE TOPLUM ÖĞRENME ALANININ EĞİTİCİ ÇİZGİ
ROMANLAR ARACILIĞIYLA AKTARILMASINA YÖNELİK ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİ**

Selcen KUMRU

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2023

Danışman: Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA

ÖZET

Günümüzde teknolojide yaşanan hızlı değişimin yansımaları eğitim öğretim alanında da hissedilmektedir. Bu bağlamda yaşanan gelişmelerden hareketle yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde güncellenen öğretim programları dâhilinde her bireyin ilgi alanına bağlı olarak materyal kullanılmasına özen gösterilmektedir. Öğrenciyi merkeze alan bu sistemde eğitici çizgi romanlar da materyaller içinde yer edinen ve her geçen gün daha geniş bir kitle için kullanılan materyale dönüşmüştür. Çizgi romanların öğrencilerin derse karşı ilgilerini artırma, kavram yanlışlarını ortadan kaldırma, soyut bilgiyi somutlaştırma gibi niteliklerinden dolayı öğretim kapsamında kullanılmasının dersin verimini arttıracakı düşünülmektedir. Bu amaçla çalışma kapsamında 7.sınıf özelinde birey ve toplum öğrenme alanında çizgi romanların kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri toplanarak bu doğrultuda tespitlerde bulunulması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde Hatay ili Antakya ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 7. Sınıf seviyesinde 20 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada öncelikli olarak konuya ilişkin literatürden yararlanılmıştır. Çalışmanın kuramsal çerçevesinde eğitim, öğretim, sosyal bilgiler, materyal ve çizgi roman başlıklarının tanımı ve özelliklerine yer verilmiştir. Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat formu veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Çalışmanın yöntem bölümünde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgiler yer alırken, bulgular bölümünde ise yapılan saha çalışması neticesinde elde edilen verilerin analizlerine ve yorumlarına yer verilerek çalışma tamamlanmıştır. Çalışma sonucunda, birey ve toplum öğrenme alanının öğretiminde kullanılan eğitici çizgi romanların, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olan tutumlarını pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak bir takım önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER

Eğitim, Öğretim, Çizgi Roman, Öğrenci

STUDENT OPINIONS ON TRANSFERRING THE FIELD OF INDIVIDUAL AND SOCIETY LEARNING IN GRADE 7 THROUGH EDUCATIONAL COMICS

Master Thesis, Selcen KUMRU

Department of Turkish and Social Studies Education, 2023 Supervisor: Assoc.

Prof. Dr. Yavuz TOPKAYA ABSTRACT

ABSTRACT

Today, the reflections of the rapid change in technology are also felt in the field of education. In this context, within the curriculum updated within the framework of the constructivist approach based on the developments experienced, care is taken to use materials depending on the interests of each individual. In this system, which puts the student in the center, educational comics have also turned into materials that take place in the materials and are used for a wider audience day by day. It is thought that the use of comics within the scope of teaching will increase the efficiency of the lesson due to the qualities such as increasing students' interest in the lesson, eliminating misconceptions, concretizing soft information. For this purpose, within the scope of the study, it was aimed to collect student opinions on the use of comics in the field of individual and community learning in the 7th grade and to make determinations in this direction. The study group of the research consists of 20 7th grade students affiliated to the Ministry of National Education in the Antakya district of Hatay province in the second term of the 2021-2022 academic year. In the research, primarily the literature on the subject was used. In the theoretical framework of the study, the definition and features of education, training, social studies, material and comic book titles are included. In the research, a semi-structured interview form prepared by the researcher was used to collect data. In the method section of the study, information about the research method is included, while in the findings section, the analysis and interpretations of the data obtained as a result of the field work are included in the study. As a result of the study, it was seen that the educational comics used in the teaching of the individual and community learning area positively affected the attitudes of the students towards the social studies course. Based on the findings, a number of recommendations were made.

KEY WORDS

Education, Teaching, Comics, Student

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	1
1.3. Araştırmanın Problemi Ve Alt Problemleri.....	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
1.5. Araştırmanın Sayıltıları.....	2
1.6. Tanımlar.....	3

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim.....	3
2.1.1. Formal Eğitim.....	4
2.1.2. İnfomal Eğitim.....	4
2.1.3. Türk Milli Eğitiminin Amaçları.....	5
2.1.4. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri.....	7
2.2. Öğretim.....	9
2.2.1. Öğrenme.....	9
2.2.2. Öğretim ve Öğretme.....	11
2.2.3. Genel Öğretim Stilleri.....	12
2.3. Sosyal Bilgiler.....	14
2.3.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Kapsamı.....	16

2.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları.....	18
2.4. Materyal.....	24
2.4.1. Materyalin Eğitim Öğretim Sürecindeki Önemi.....	24
2.4.2. Sosyal Bilgilerde Materyal Kullanımı.....	25
2.5. Çizgi Roman.....	27
2.5.1. Çizgi Romanın Tarihçesi.....	31
2.5.2. Çizgi Romanda Biçimsel Özellikler.....	33
2.5.3. Çizgi Romanda Konu.....	35
2.5.4. Çizgi Romanda Karakter.....	36
2.5.5. Çizgi Romanda Dil.....	37
2.5.6. Çizgi Romanda Zaman.....	38
2.5.7. Çizgi Romanda Mekân.....	38
2.5.8. Çizgi Romanda Senaryo.....	38
2.5.9. Çizgi Roman Türleri.....	39
2.5.9.1. Bilim Kurgu Türü Çizgi Roman.....	39
2.5.9.2. Steampunk Türü Çizgi Roman.....	40
2.5.9.3. Polisiye Türü Çizgi Roman.....	40
2.5.9.4. Otobiyografik Türü Çizgi Roman.....	41
2.5.9.5. Alternatif Tarih İçerikli Çizgi Roman.....	42
2.6. Eğitimde Çizgi Roman Kullanımı.....	42
2.6.1. Sosyal Bilgiler ve Çizgi Roman.....	46
2.7. İlgili Araştırmalar.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMYÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni.....	54
3.2. Çalışma Grubu.....	54
3.3. Öğretim Materyalinin Hazırlanma Süreci.....	55
3.4. Verilerin Analizi.....	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Bulguları	56
---	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç Ve Tartışma	75
5.2. Öneriler	81
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	92
Ek-1: Etik Kurul İzni.....	92
Ek-2: Araştırma İzni.....	93
Ek-3: Tutanak.....	94
Ek-4: Veli İzin Formu.....	95
Ek-5: Görsel Öğretim Materyali 1(İnsandan İnsana Giden Yol).....	96
Ek-6: Görsel Öğretim Materyali 2(İletişimin Gücü).....	97
Ek-7: Görsel Öğretim Materyali 3(Hızlı İletişim Güçlü Toplum).....	98
Ek-8: Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu.....	99
Ek-9: Ders Yönergesi.....	100
ÖZGEÇMİŞ.....	102

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 4.1. Soru 1 Cevap Dağılımı	57
Tablo 4.2. Soru 2 Cevap Dağılımı	58
Tablo 4.3. Soru 3 Cevap Dağılımı	60
Tablo 4.4. Soru 4 Cevap Dağılımı	62
Tablo 4.5. Soru 4 Cevap Dağılımı	64
Tablo 4.6. Soru 6 Cevap Dağılımı	66
Tablo 4.7. Soru 7 Cevap Dağılımı	67
Tablo 4.8. Soru 8 Cevap Dağılımı	70
Tablo 4.9. Soru 9 Cevap Dağılımı	71
Tablo 4.10. Soru 10 Cevap Dağılımı	74

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Eğitim Süreci	4
-------------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bireysel ve toplumsal gelişim eğitim öğretim programlarının temelini oluştururken bu süreçte birçok farklı araçtan yararlanılmaktadır. Her birey için ideal öğrenme sürecinde farklı materyallere ihtiyaç duyulurken özellikle birden fazla duyuya hitap eden materyallerin etkinliklerinin çok daha fazla olduğu ortaya konulmaktadır. Çalışma kapsamında da eğitici çizgi romanların birey ve toplum öğrenme alanlarında kullanımına bağlı olarak öğrenci görüşleri ele alınacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Eğitim-öğretim sürecinde sıklıkla yararlanılan çizgi romanların sosyal bilgiler dersi bünyesindeki öğrenme alanlarına ait kazanımlarının öğrencilere aktarımında öğretim materyali olarak kullanılması ile birlikte şüphesiz birçok edinim elde edilmekte ve birçok edinim elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda eğitim-öğretim sürecinin doğrudan muhatabı olan öğrencilerin görüşlerinin de oldukça değerli olduğu söylenebilir.

Bu gerçekler ışığında araştırmanın temel amacı, 7. sınıf öğrencileri özelinde gerçekleştirilen bu araştırma kapsamında birey ve toplum öğrenme alanında eğitici çizgi romanların materyal olarak kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşlerini belirleyerek elde edilen bulgular ışığında özelden genele çıkarımlarda bulunmaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Birey ve toplum öğrenme alanı hem bireysel hem de toplumsal olarak büyük bir öneme sahip konumdur. Bu alanda verilen eğitimler ve kullanılan araçlar bugünün yanı sıra geleceğin bireylerinin ve toplumlarının şekillendirilmesinde de pay sahibi olmaktadır. Bu nedenledir ki bu alanda elde edilen bulgular geniş bir kesime hitap etmekte ve toplumun genelini ilgilendirmektedir. Bu doğrultuda eğitici çizgi romanların bu alanda aracı olarak kullanılmasında öğrenci görüşlerinin tespit edilmesi kullanılan araçların seçiminde ve etkinliklerinin belirlenmesinde önemli kazanımlar sağlayacaktır ki bu sayede eğitim alanında kullanılan materyallere ilişkin birikimler artacaktır. Araştırma bulgularının alana katacağı yeni görüşlere ve tespitlere sahip olacak olması araştırmanın önemini oluşturan başlıca unsurdur. Bununla birlikte konuya ilişkin literatürdeki zenginliğin artmasına katkı sağlayacak olması, konuya

ilişkin araştırmacılara yeni bir kaynak sunacak olması araştırmanın önemini arttırandığer unsurlar konumundadır.

1.3. Araştırmanın Problemi Ve Alt Problemleri

Araştırmanın ana problemini birey ve toplum öğrenme alanında eğitici çizgi romanların aracı olarak kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir sorusu oluşturmaktadır. Eğitici çizgi romanların birey ve toplum öğrenme alanı öğretiminde çizgi romanın öğretim aracı olarak kullanılması ile ilgili öğrenci görüşlerini belirleyen sorular da araştırma içeriğinin alt problemlerini oluşturmaktadır. Bu alt problemler:

- a) Eğitici çizgi romanların derse yönelik motivasyona etkisi var mıdır?
- b) Eğitici çizgi romanların sorunları çözme becerisine etkisi var mıdır?
- c) Eğitici çizgi romanların bilgiyi somutlaştırmada etkisi var mıdır?
- d) Eğitici çizgi romanlar dersi eğlenceli hale getirmede etkili midir?
- e) Eğitici çizgi romanlar dersle ilgili tutuma pozitif etkisi var mıdır?
- f) Eğitici çizgi romanların derse yönelik tutuma olumsuz etkisi var mıdır?
- g) Eğitici çizgi romanlardaki diyalogların olumlu yönleri var mıdır?
- h) Eğitici çizgi romanlardaki diyalogların olumsuz yönleri var mıdır?
- i) Eğitici çizgi romanlardaki görsellerin içerikle uyumunun olumlu yönlerivar mıdır?
- j) Eğitici çizgi romanlardaki görsellerin içerikle uyumunun olumsuz yönleri var mıdır?

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 7. sınıf öğrencileri özelinde gerçekleştirildiği için 7. sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca araştırmaya gönüllü olarak katılım gösteren 20 öğrenci ile araştırma örneklemini sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Araştırma dahilinde iki esas sayıtlı vardır. Bu sayıtlar;

1. Araştırma kapsamında örnekleme ortaya koyan katılımcılar verdiklericevaplarda içtendir.
2. Çalışma dahilinde kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat formu araştırmanınamacına uygun yapıdadır.

1.6. Tanımlar

- **Eğitim:** Bireyin herhangi bir konuda bilgi birikimini arttırmaya yönelik yürütülen çabadır (Temiz, 2017).
- **Eğitici Çizgi Roman:** Çizgi roman, belli bir süreçte oluşan herhangi bir vakanın resim ve yazı aracılığıyla ortaya konulduğu bir çeşittir (Topkaya, 2017)
- **Öğrenme Alanı:** Öğrenme alanı birbiriyle ilintili olabilen bilginin, becerinin ve değerlerin topluca belirtildiği, öğrenme sürecini organize eden disiplinler bir yapıdır (Selvi, 2018).
- **Sosyal Bilgiler:** Tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve yurttaşlık bilgisi temalarını içeren, bireyin sosyal ve fiziki çevresiyle diyalogunun geçmiş, bugün ve gelecek çerçevesinde incelendiği, bir derstir(Topkaya,2011).

İKİNCİ BÖLÜM

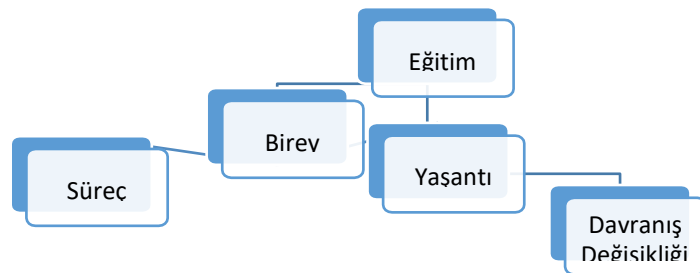
KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim

Eğitim kelimesi beraberinde birçok çağrışımı getirmekte olup temel olarak da eğitim kurumlarında verilen eğitim olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte eğitim bireyin doğum anından ölüm anına kadar süren ve süreklilik gösteren bir süreçtir. Bu noktada eğitimciler tarafından verilen eğitimin ayrı bir yeri olmakla birlikte bir birey yaşamı boyunca sonsuz farklı kaynaktan eğitim alabilmekte ve kişisel gelişimini sürdürebilmektedir (Temiz, 2017). Öncelikli olarak ebeveynler tarafından verilmeyen başlangıç eğitimi, bireyin yaşamında sonrasında okul ortamında alınmaya devam etmektedir. Okul sürecinin sonlanması ile birlikte ise her birey kişisel gelişimi adına ama az ama çok çaba sarf etmeye ve gelişim göstermeye devam etmektedir. Bu gelişim bireyin mesleki hayatına yönelik olabildiği gibi kişisel zevklerine yönelik de olabilmektedir.

Eğitim olgusuna yönelik yapılan girişin ardından bir tanımlamada bulunmanın da faydası olacaktır. Buna göre eğitim olgusunu en yalın hali ile bireyin yetkinliklerini arttırabilmek adına yürütülen öğrenim süreci şeklinde ifade etmek mümkündür. Bununla birlikte etkin bir eğitim sürecinin sahip olduğu çeşitli aşamalar. Bu aşamalar farklılık gösterebilmekle birlikte genel olarak şu şekildedir (Demirhan, 2002):

- Öncelikli olarak eğitim alınmak istenen, gelişim kaydedilmek istenen ihtiyaçlar ve alanlar belirlenmektedir,
- Bu ihtiyaçların ve alanların eğitimi için planlama gerçekleştirilmektedir,
- Yapılan planlama doğrultusunda eğitim süreci hayata geçirilmektedir,
- Eğitim sürecinin tamamlanmasının ardından değerlendirmede bulunarak kaydedilen gelişim ve eksik kalan yönler belirlenmektedir.

Şekil 2.1. Eğitim Süreci

2.1.1. Formal Eğitim

Eğitimin çeşitlerinden birisi olan formal eğitim, genel olarak planlı bir eğitim sürecini ifade etmektedir. Gerçekleştirilen eğitim süreci belirli bir hedefe ulaşmaya yönelik olup belirli bir zaman aralığı tanımlanmakta ve bu süreçte eğitici ile eğitim alan kişi bir araya gelmektedir. Planlı olarak yürütülen bu eğitim sürecinde aşamalı olarak gelişim kaydedilmekte ve aşamalar takip edilmektedir. Okullar ile diğer eğitim kurumları kapsamındaki eğitim, formal eğitim kapsamında ele alınmakta ve düzenlenmektedir. Daha yalın bir şekilde ifade etmek gerekir ise temel eğitim süreci formal eğitim kapsamında yer almaktadır. Bu eğitim kendi bünyesinde de örgün ve yaygın eğitim şeklinde iki alt başlıkta ele alınmaktadır (Ertan ve Çiçek, 2003).

Örgün eğitim; temel olarak yasalar tarafından belirlenmiş ve bir kısmı zorunlu bir kısmı ise tercihe bağlı olan eğitim türleridir. Türkiye’de okul öncesi eğitim kapsamında ana sınıfları tercihe bağlı konumdayken ilköğretim kapsamındaki 8 yıllık eğitim ve lise olarak tanımlanan 4 yıllık eğitim ise zorunlu eğitimidir. Lise sonrasındaki yükseköğrenim türleri olan ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitimler ise yine tercihe bağlı durumdadır.

Yaygın eğitim ise zorunlu eğitimleri farklı nedenlerle tamamlayamayanlar için verilen alternatif eğitim türüdür. Açıktan ilköğretim ve lise eğitimleri bu kapsama dâhil durumdadır. Açıköğretim de yine bu eğitim türü kapsamında değerlendirilmektedir.

2.1.2 İnfomal Eğitim

Yaygın eğitim süreciyse kişinin doğuş anından vefatına değin geçirilen zaman içerisinde verilen eğitim şeklinde ifade edilmektedir. Örgün eğitim sürecinde olan kurumsal yapıya program ve plan olmadan kişilerin günlük hayat sürecinde elde ettikleri eğitimidir. Yaygın eğitim, beraberinde formal eğitim bünyesinde de bulunabilmektedir. Örgün eğitim bünyesinde mesela bir eğitim kurumu bünyesinde belli konudaki eğitim sürecinde sınıf ikliminde eğitsel veya öğrencilerin yaptığı konuşmalar ve davranışlar da kişinin eğitim sürecine olumlu etki etmekte ve değişik açılardan pozitif katkısı olmaktadır. Bu durum da örgün eğitim bünyesinde yaygın eğitimin varlığına emsal teşkil etmektedir (Saraç ve Muştı, 2013).

Yaygın eğitim, temel olarak bireyin kişisel gelişimini esas almaktadır. Bireyin ahlaki değerlerinin gelişmesi, iyiye yönelmesi, kültürünü tanıması, değerlere sahip

olması gibi hususlarda kazanımlar sağlamaktadır. Buna göre formal eğitim ile informal eğitim arasındaki başlıca farklılıkları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Formal eğitim, belirli bir disiplin içerisinde, belirli bir plan dâhilinde verilirken informal eğitim, daha hayatın doğal akışına göre ve plansız bir şekilde verilmektedir.
- Formal eğitim için belirli zaman aralıkları ve yaş kriterleri mevcut iken informal eğitim bireyin yaşamı boyunca süre gelen ve doğum ile ölüm arasındaki zaman zarfını temel alan bir süreye yayılmaktadır.
- Formal eğitim içerisinde zorunlu tutulan eğitimler ve süreler mevcut iken informal eğitimde böyle bir zorunluluk ya da zaman kıstası bulunmamaktadır.
- Formal eğitimde her bireyin sahip olması gerektiğine inanılan temel bilgilere ve daha çok somut olgulara odaklanılırken, informal eğitimde bireylerin sahip olması gereken ahlaki değerlere, toplumsal tutumlara ve iyi – kötü olgularına yönelik alanlarda eğitim verilmektedir.

2.1.2. Türk Milli Eğitiminin Amaçları

Türkiye’de formal eğitimden sorumlu temel kurum Milli Eğitim Bakanlığı’dır. Milli Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı tüm düzeydeki okullara esas alınması gereken değerler, kullanılacak eğitim yöntemleri, ele alınacak konular ve müfredatlar, kullanılacak materyaller ve genel planlama hakkında yönlendirmede bulunmaktadır (Büyükduman, 2002). Türkiye’de temel olarak 12 yıllık eğitim zorunlu tutulurken bu 12 yıl kendi içerisinde 4+4+4 şeklinde üçe ayrılmaktadır. İlk 4 yıllık süreç ilköğretim olarak sınıflandırılırken, ikinci 4 yıllık süreç ortaokul ve üçüncü 4 yıllık süreç de lise olarak sınıflandırılmaktadır. Bu 12 yıllık eğitim bahsedildiği üzere zorunlu olup bu eğitimi veren kurumlar da Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlıdır. Bu durum neticesinde milli eğitimin hedeflerini formal biçimde şöyle ifade edilebilir. (MEB, 2018):

1. Atatürk ilke ve inkılapları ışığında Türkiye Cumhuriyeti anayasasındaki Atatürk milliyetçiliği bünyesinde Türk milletinin değerlerine sahip çıkan, ilkelerini kendine maletmiş, milli açıdan gelişmesine, sosyo kültürel açıdan kalkınmasına olumlu etki eden, bireysel adalet ve bağımsızlığını kollayan, Türkiye Cumhuriyeti’ni daha çağcıl ve kalkınmış bir ülke durumuna taşımak amacıyla destek veren, devletin demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinden ayrılmayan kişilerin var olmasına destek olmak,

2. Kişisel ve toplumsal açıdan hem bedensel ve bilişsel, hem ruhsal ve ahlaki açıdan ilerlemeye destek olan, insan hakların korunmasına ve kalkındırılmasına imkan sağlayan, adaletli, bağımsızlığa düşkün ve üretken kişiler eğitilmesine imkan tanımak,
3. Kişilerin alaka ve kabiliyetlerini belirleyerek bunların kalkındırılmasına destek verecek, bilişsel ve fiziki gelişim sürecine katkı sağlayacak, başarılı sporcular, verimli çalışanlar, başarılı yöneticiler yetiştirilmesine katkı sağlayacak, kişisel ve toplumsal huzura katkı sağlayan bir eğitim sistemi sunabilmek.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın asıl hedefi şüphesiz kişisel gelişimini kaydedip topluma da fayda sağlayacak bireyler yetiştirmektedir. Bireylerin topluma entegre olması ve temel değerler ile bilgi birikimine sahip olması ana hedef kapsamındadır (Okçabol, 2001).

Türkiye, ülke olarak ve ülke kurumu huzurunda Milli Eğitim Bakanlığı'na eğitim sisteminde mühim hedefler ve prensipler kabullenmiş ve bu prensiplerin tatbiki için uğraş verilmektedir. Türk ulusal eğitim sisteminin temel problemleri içinde devamlı farklılaşan eğitim ve imtihan düzeni bulunmaktadır. Devamlı ortaya çıkan bu farklı uygulamalar sistemde kararsızlığa bunun sonucunda ise veli ve öğrenci zihninin karmaşık hale gelmesine zemin hazırlamaktadır. Eğitim sisteminin sürekli değişmesi neticesinde son dönemlerde eğitim öğretim süreçlerine yatırımların da fazlalaştığı görülmektedir.

Dünya'da var olan ülkelere bakıldığında genel olarak üç sınıfa ayrıldıkları görülmektedir. İlk sınıftaki ülkeler gelişmiş ülkeler olarak adlandırılırken hem ekonomik, hem insan hakları, hem bilim, hem de akademik alanda gelişmiş ülkeler bu sınıfa dâhil edilmektedir. İkinci sınıftaki ülkeler gelişmekte olan ülkeler olarak adlandırılmakta olup gelişmiş ülkelere göre daha az gelişmiş ama üçüncü sınıfı oluşturan gelişmemiş ülkelere göre de daha gelişmiş ülkelerdir. Türkiye, bu sınıflandırmada gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer almaktadır. Bir ülkenin gelişmekte olan ülkeler sınıfından gelişmiş ülkeler sınıfına yükselebilmesi için birçok unsur rol oynarken bu unsurların en temeli eğitim olmaktadır. Bir ülke ancak eğitim sisteminin gelişmişliği ve kalitesi kadar gelişim gösterebilmektedir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın amaçlarından birisi de Türkiye'yi gelişmiş ülkeler sınıfına geçmesini sağlayacak eğitim sisteminin geliştirilmesini sağlamaktır (Tok, 2007).

Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri

oluşturulurken kadın – erkek eşitliğine yoğun bir çaba sarf edilmesi ve eğitim alanında fırsat eşitliğinin sunulması adına çalışmalar yürütülmesi Türkiye’nin bugün hem eğitim alanında hem de gelişmişlik alanında bulunduğu noktada önemli bir pay sahibidir. Dünyanın bugün gelişmiş ülkeleri arasında yer alan birçok ülkesinde kadın – erkek eşitliği ve eğitimde fırsat eşitliği adına geri kalınmışlık söz konusu iken yeni kurulan cumhuriyet bu hususlar üzerinde durmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı’nın bir diğer amacı da eğitimde fırsat eşitliğinin geliştirilmesi adına çalışmalar yürütmeye devam etmektir (MEB, 2018).

2.1.3. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri

Türk ulusal eğitim sisteminin esas prensipleri 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu bünyesinde ifade edilmektedir. Bu kanun içeriğinde Türk ulusal eğitiminin esas prensipleri 14 alt başlıkta ifade edilmektedir. Bu alt başlıklar ve içerikleri şöyledir (Gültekin, 2008):

1. Genellik ve eşitlik: Ülkeye mahsup her bir birey, yasalar nezdinde eşit eğitim ve öğretim hakkına sahiptir. Herhangi bir demografik özellik bireyin sahip olduğu bu hak üzerinde bir değişikliğe neden olmamaktadır.
2. Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları: Kişilerin ve toplumun gereksinimleri göz önünde bulundurularak eğitim ve öğretim yeteneklerinin yenilenmesi Türk ulusal eğitiminin başka bir esas prensibidir.
3. Yöneltilme: Eğitim ve öğretim programı kapsamında her bir bireyin temel bilgi birikimine sahip olması amaçlansa da her bireyin ilgi ve yetenek alanı farklıdır. Bu doğrultuda oluşturulacak temel bilgi birikiminin yanında bireyleri ilgi ve yetenek alanlarına yönlendirmek de temel ilkeler arasında yer almaktadır.
4. Eğitim Hakkı: Belirtildiği gibi Türkiye Cumhuriyeti bünyesinde yaşayan her kişi “eğitim hakkına sahiptir” düşüncesi Türk ulusal eğitimi esas prensipleri içerisindedir.
5. Fırsat ve İmkan Eşitliği: Türkiye Cumhuriyeti’nde yer alan her bir birey eğitim öğretim alanında eşit haklara sahip olmakla birlikte eğitim öğretim olanaklarından faydalanma hususunda da fırsat eşitliğine sahiptir. Bu eşitliğin sağlanması da temel ilkeler arasında yer almaktadır.
6. Süreklilik: Türkiye’de zaruri eğitim 12 senedir ve rastgele bir neden veya tahakküm neticesinde bu zaruri eğitim sürecinin tamamlanmamasına, fırsat verilmemesi zihniyetine dayanmaktadır.

7. Atatürk İnkılap ve İlkeleri, Atatürk Milliyetçiliği: Türkiye Cumhuriyeti'nin müessesisi Mustafa Kemal Atatürk ile arkadaşları tarafından belirlenen ilke ve inkılaplar Türk Milli Eğitim sisteminin de temelini oluşturmaktadır. Bu sistem Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olduğu ilke ve inkılaplara bağlı kalmakla birlikte bu ilke ve inkılapların uygulanması ve korunması adına da katkı sağlama üzerine dizayn edilmektedir.
8. Demokrasi Eğitimi: Türkiye Cumhuriyeti, özgür ve demokrasi sisteminin işlediği bir devlettir. Eğitim öğretim sisteminde demokratik yapının muhafaza edilmesi önde gelir ve eğitimde demokrasiye sahip çıkıldığı oranda sonraki kuşaklara da demokratik işleyişin öğretilmesi ve demokrasiye sahip çıkılması amacıyla eğitim yetiştikleri yenilenmektedir. Demokrasi eğitimi de hem demokrasiye sahip çıkılması hem de demokratik sistemin talim edilmesini ve yenilenmesini hedefleyen bir prensiptir.
9. Laiklik: Türkiye Cumhuriyeti laik bir ülkedir ve eğitim öğretim politikası da laiklik anlayışına bağlı kalınarak şekillendirilmektedir. Din eğitimi için farklı kurumlar olup milli eğitim sisteminin temel amacı bilimsel eğitimidir.
10. Bilimsellik: Çağımızda ilerlemiş ve ilerlemekte olan devletlerin ilime arkalarını dönmeleri mevzu bile olamayacak bir konudur. Bu yönde Türkiye Cumhuriyeti de ilmi ilerlemeleri yakinen izlemekte ve ilmi zihniyetinde ilerleme kaydetmektedir. Türk ulusal eğitiminin esas prensiplerinden bir diğeri de ilmi eğitim öğretim yetiştiklerinin ve müfredatlarının yenilenmesi ve ilimin izlenmesidir. Uygulanan eğitimin randıman oranını yükseltmek ve ilerlemesini sağlamak amacıyla bu prensibe bağlı kalınmaktadır.
11. Karma Eğitimi: Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir ülke olup kadın – erkek eşitliğine inana ve bu inanışını eylemlere döken bir devlettir. Eğitim sistemi içerisinde de kadın – erkek eşitliği savunulmakta olup eğitimin türü de karma eğitim şeklinde olmaktadır. Cinsiyete bağlı olarak herhangi bir ayrıma gitmek Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olduğu değerler ile örtüşmemektedir.
12. Planlılık: Türk ulusal eğitim sistemi, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilkelerini ve amaçlarını gerçekleştirebilmesinde mühim bir vasıta. Bu nedenle ekonomik, ekinsel ve toplumsal gelişmeye destek olacak bir planlama doğrultusunda Türk ulusal eğitim sisteminin yenilenmesi gerekmektedir. Bu prensiple beraber bu zihniyet muhafaza edilmekte, hem sosyal ilerlemeler hem de teknolojik ilerlemeler izlenerek milli ilerlemeye destek olacak şekilde planlamalar

yapılmaktadır.

13. Okul ve Ailenin İşbirliği: Eğitim kurumlarının temel amacı eğitim ve öğretim hizmeti vermek olup bireylerin gelişimlerine katkı sağlamaktır ancak bir bireyin eğitim doğduğu andan itibaren başlamakta olup öncelikli olarak aile içerisinde bu eğitim verilmektedir. Dolayısıyla her ne kadar eğitim öğretim kurumları bu eğitimi veriyor olsa da bireyin eğitiminde ailenin de önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu sebeple de okul ile aile işbirliği içerisinde hareket ederek bireyin gelişimine katkı sağlama yoluna yönelmektedir.
14. Her Yerde Eğitim: Türkiye Cumhuriyeti'nde devletin esas vazifelerinden biri de her bölge için eşit eğitim imkânlarının sağlanmasıdır. Her yer de eğitim prensibi de birtakım alt ölçütler belirlemekle beraber her bölgeye eğitim imkânlarının ulaşması zihniyetini savunmaktadır.

2.2. Öğretim

2.2.1. Öğrenme

Öğrenme kavramına yönelik literatürde birçok farklı tanıma rastlamak mümkündür. Nitekim öğrenme olgusu bireyden bireye de farklılık gösterebilen bir kavram konumundadır. Bununla birlikte genel bir tanımda bulunmak gerekir ise bireyin doğumundan ölümüne kadarki süre zarfını kapsayan ve bireyin sürekli olarak yeni bilgi, tecrübe, değer ve yetenek edinimi şeklinde ifade etmek mümkündür.

Literatüre bakıldığında dört farklı öğrenme yaklaşımı üzerinde yoğunlaşıldığı dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımlar (Gültekin, 2008);

1. Davranışçı öğrenme yaklaşımı
2. Bilişsel öğrenme yaklaşımı
3. Duyuşsal öğrenme yaklaşımı
4. Nörofizyolojik öğrenme yaklaşımı

Belirtilen yaklaşımlar bununla birlikte alan yazında onaylanmış teoriler olmakla beraber alan yazında değişik teorilere denk gelmek olasıdır. Bunun yanı sıra alan yazında onaylanmış sadece belirtilen dört yaklaşımdan bahsetmekte fayda vardır (Şuheda, 1992).

- Davranışçı Öğrenme Yaklaşımı: Öğrenme yaklaşımlarının en eskisi ve bu yaklaşımların temeli olarak kabul edilen davranışçı öğrenme yaklaşımı, köken olarak Aristo'ya uzanmaktadır. Yaklaşımın temelinde uyarıcı – davranış ilişkisi

yer almaktadır. Temel olarak davranışlar sonucunda öğrenme süreci gerçekleşmektedir. Örneğin bir birey ateşe dokunduğunda eli yanmaktadır ve bu yanma sonucunda birey ateşe dokunmaması gerektiğini öğrenmektedir. İnsanlığın ilk zamanlarındaki ilkelik göz önüne alındığında bu yaklaşımın en eski yaklaşım olması çok daha anlaşılır bir hal almaktadır.

- **Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı:** Belirtilen bilişsel öğrenme yaklaşımı davranışsal yaklaşıma göre bilişsel süreç olarak onay görmektedir. Uyaranların tesiri kişinin belleğinde yer edinmekte ve belleğinde bulunan toplam olguları şekillendirerek öğrenim prosesini tamamlamaktadır. Bu yaklaşım içeriğinde pratikten daha fazla bilişsel kazanım prosesi ön plandadır. Bu yönde de kişi kendisine iletilen bilgileri bellekte biriktirmekte ve zihnine yerleştirerek öğrenme prosesini tamamlamaktadır. Değişik bir yorum ile kuramsal bir yaklaşım namına kişinin süreci yaşadığı belirtilebilir.
- **Duyuşsal Öğrenme Yaklaşımı:** Sonuç odaklı bir yaklaşım olup bireyin elde ettiği sonuçlara bağlı olarak doğruyu ve yanlış ya da başarılıyı ve başarısızı ayırt ettiği öğrenme yaklaşımıdır. Birey adına elde edilen olumlu ve olumsuz sonuçlar bireyin yeni bilgileri, değerler ve ahlaki normlar kazanmasını sağlamaktadır.
- **Nörofizyolojik Öğrenme Yaklaşımı:** En son yaklaşım olan nörofizyolojik yaklaşıma göre de öğrenme ile akıl gözeleri arasındaki bağlantı incelenir. Bu yönde kişinin öğrenme aşamasında akıl gözelerinde ortaya çıkan gelişmeler araştırılmaktadır. Bu noktadan hareketle öğrenme aşamalarının kişide biyokimyasal bir gelişmeye neden olduğu kabul görmektedir.

Yukarıda bahsedildiği üzere öğrenme yaklaşımlarına dair literatürde birçok farklı yaklaşımın varlığından söz etmek ve bu yaklaşımlara rastlamak mümkündür ancak en çok kabul gören dört yaklaşım yukarıda ele alınmış durumdadır. Bu yaklaşımlara bakıldığında insanlığın var oluşundan günümüze kadarki süreçte yaşanan gelişimlerin de öğrenme yaklaşımları üzerinde fark yarattığı ve yenilikler oluşturduğu görülmektedir. İnsanlığın ilk dönemlerinde tamamen deneyimlere bağlı ve deneme yanılma yolu ile öğrenme mümkün iken insanlığın gelişimi ile birlikte öğrenme yaklaşımları da farklılaşmaya ve çeşitlenmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak da tek bir öğrenme yaklaşımının varlığından ya da yeterliliğinden söz etmek mümkün olmayacağı gibi gelecekte yeni yaklaşımların ortaya çıkmasının mümkün olmadığı yönünde bir iddiada bulunmak da gerçekçi değildir. İnsanlığın gelişimi ile birlikte daha işlevsel ve farklı yöntemleri benimseyen yeni yaklaşımların ortaya çıkması da

muhtemeldir. Buna karşın öğrenme ve öğrenme yaklaşımlarına dair genel bir değerlendirmede bulunmak gerekir ise yaklaşımların temelinde bireyin bilgi birikiminin artmasının yer aldığından söz etmek mümkündür. Bu artış kimi zaman deneyimlerle, kimi zaman başkalarının deneyimleri ile, kimi zaman okuyarak kimi zaman da verilen eğitimlerle mümkün olmaktadır. Yöntem ne olursa olsun temel amaç bireyin daha iyi, daha yetkin ve daha gelişmiş bir bireye dönüşmesine olanak sağlamaktır. Bu doğrultuda öğrenmenin yalnızca bilgi edinimi değil, değerler ve deneyim edinimi olduğu da unutulmamalıdır (MEB, 2017).

2.2.2. Öğretim ve Öğretme

Öğretim ve öğretme süreci öğrenme prosesinin bütünleyicisi durumundadır. Bu yönde öğrenen kişi gibi öğretmenin de mesuliyetleri vardır. Öğretenin mesuliyetlerini yapabilmesi ve öğrenim prosesinin aktif duruma gelebilmesi için onaylanmış farklı prensipler vardır (Ünlü ve Aydos, 2007). Bu prensipler şöyledir:

- **Çocuğa Görelik İlkesi:** Her bireyin ilgi ve yeteneği farklı olduğu gibi öğrenme becerileri ve yöntemleri de farklıdır. Buna bağlı olarak da öğretici tarafın bireylerin sahip oldukları farklılıklar üzerinde durarak buna uygun yöntemler tercih etmesi ve uygulamalarda bulunması gerekmektedir.
- **Hayatilik İlkesi:** Eğitim ve öğretim faaliyetleri ağırlıklı olarak okul ortamlarında gerçekleşmektedir. Eğitim gören öğrenciler açısından okul ortamı çoğu zaman araçtan çok zaruriyet olarak algılanır. Bu durumda çocuklara okul ortamının bireysel gelişimleri açısından bir araç olduğunu belirterek okul ortamının özünde yaşamın kendisi ile iç içe olduğunu aktarmak gereklidir.
- **Bilinenden – Bilinmeyene Öğretim İlkesi:** Öğrenme süreci birikimli olarak ilerleyen bir süreçtir. Bireyler sahip oldukları bilgi ve deneyimlerin üzerine koyarak yeni bilgiler ve deneyimler edinmektedir. Bu ilke de bireyin bildiklerinden başlayarak bilmediklerine doğru birikimli ilerlemeye duyulan gereksinimi ifade etmektedir. Bu sayede sürecin çok daha işlevsel ve uzun vadeli olması sağlanmaktadır.
- **Açıklık İlkesi:** Ayanılık ilkesi olarak da ifade edilen bu ilke bünyesinde öğrenen kişiye bu süreçte kazandırılmak istenen bilgi ve tecrübeleri ile edinmesi sağlanarak deneyimlemesi hedeflenmektedir. Kişinin tecrübe ederek, gerek olduğunda güçlüklerle karşılaşarak hedeflenen öğrenme sürecinin ortaya

konulmasına çalışılmaktadır. Başkaca bu süreçte ifade edilen lisan da oldukça aleni ve anlaşılabiliridir.

- Somuttan – Soyuta Öğretim İlkesi: Öğrenme becerilerine ve süreçlerine bakıldığında somut olguların öğrenilmesinin daha kolay olduğu, soyut olguların öğrenilmesinin ise zaman aldığı kabul edilmektedir. Bu nedenle öncelikli olarak somut olgular öğretilerek bireyin öğrenme alışkanlığının geliştirilmesi ve ideal öğrenme yöntemlerinin belirlenmesi sağlanmalıdır. Ardından ise soyut olgulara yönlendirilmelidir. Temel olarak kolaydan zora öğrenme süreçleri takip edilmelidir.
- Tasarruf (Ekonomiklik) İlkesi: Verimli olunmalıdır. Boşa harcanan zaman ve emek öğrenme sürecinin gerilemesine neden olmaktadır. Bu sebeple verimliliğe önem verilmelidir.
- Yakından – Uzağa Öğretim İlkesi: Öğrenme yakın çevreden başlayarak ilgi alanlarından ilgili uzak çevreye, mevzulara ve ilgi alanlarına yönlendirilmesidir.
- Uygulanabilirlik (İş - Aktivite Yaparak – Yaşayarak Öğrenme) İlkesi: Öğretimin üretirek-deneyimleyerek meydana gelmesidir. Çoğunlukla daimi emareli davranım değişikliği olarak nitelendirilen “öğrenme” sürecinde davranım sürekliliği üretirek ve deneyimleyerek ortaya konulan etkinliklerle elde edilir.
- Güncellik (Aktüalite) İlkesi: Doğru bilgilerin doğru zamanda öğretilmesi ve doğru öğretim yöntemlerinin de doğru zamanda kullanılması önemlidir. Bu sebeple güncel bilgiler ve yöntemler takip edilmelidir.

2.2.3. Genel Öğretim Stilleri

Öğretim metotlarının seçimi kişisel ve alansal olarak değişiklik göstermekle beraber alan yazında türlü başlıklar bünyesinde bölümlendirilmiş haldedir. Buna göre tüm genel öğretim metotları ve nitelikleri şöyledir (Kurtuluş, 2014):

- Komut Stili: Adından da anlaşılacağı üzere bu yöntemde komutlar üzerinden gidilmektedir. Öğretici konumundaki kişi aynı zamanda komutları da veren kişi konumundadır. Sürecin kontrolünün elinde bulunduran öğretici, verdiği komutlarla sürecin nasıl ilerleyeceğine, hangi materyallerden yararlanılacağına, hangi değerlendirme kriterlerinin kullanılacağına ve sürecin nasıl yorumlanacağına da karar vermektedir (Mosston ve Asworth, 2001).
- Alıştırma Stili: İdman ile öğretim, rol ve verilen hükümlerle kişisel başlıkların göz önünde bulundurmaması ve az fikir barındırması ön planda olarak çoğu konuda komut stili ile benzerlik göstermektedir. Komut stilinden farklı olarak

konunun çocuklara bir defa iletilmesinin ardından çocuklar, kendi belirledikleri zamanda harekete geçerek belirledikleri sürede, mola ve sayıda hareket üreterek, istedikleri zamanda sonlandırabilmeleridir. Bu noktada süre kontrolünü genelde öğrenciler yapmaktadır (Keske, 2007).

- Eşli Çalışma Stili: Bu yöntemde ekip çalışması gerçekleştirilmektedir ve oluşturulan eşlerin karşılıklı sorumlulukları bulunmaktadır. Taraflar belirli bir alanda öğrenim sürecini gerçekleştirmenin yanı sıra duyuşsal becerilerini de geliştirmek, birlikte çalışmayı öğrenmekte ve farklı roller üstlenerek sorumluluk almaktadırlar. Bu yönüyle yöntemin çok yönlü bir öğrenme süreci sunduğundan bahsetmek mümkündür. Süreç içerisinde taraflar kendi sorumluluklarını gerçekleştirirken karşılıklı tavsiyelerde bulunmakta, uyarılar getirebilmektedirler (Tamer ve Pulur, 2001).
- Kendini Denetleme Stili: Kendini denetleme stilinde öğrenciler, öğretmenin ortaya koyduğu kriterler doğrultusunda, ürettikleri hareketlerin değerlendirmesini yaparlar. Böylelikle kendi başarımları düzeyleriyle alakalı kararlar alırlar. Kendini denetleme stilinde öğretmenin sorumluluğu öğrencilerin kendilerini yanlış değerlendirmemelerinde rehber olmaktır. Fakat öğretmen öğrencilerinin başarımları ile alakalı hiçbir değerlendirme yapmaz. Öğrenciler çalışma sürecinde başarımları kriter kartı kullanırlar (Çelik, 2011).
- Katılım Stili: Bu yöntemde öğretici öğrencilerin kendi tarzlarında sürece katılım göstermelerini talep etmekte olup herhangi bir stile bağlı kalmalarına dair yönlendirmede bulunmamaktadır. Bu yöntemin tercih edilmesi ile birlikte her bir öğrenci kendisine en uygun bulduğu stili tercih ederken öğretici de öğrencilerin tercihleri hakkında fikir sahibi olmaktadır (Tamer ve Pulur, 2001).
- Yönlendirilmiş Buluş Stili: Beden eğitimi dersinde aktif şekilde uygulanabilecek diğer bir stil ise yönlendirilmiş buluş stilidir. Yönlendirilmiş buluş stili öğrenciyi buluşa yönlendiren ilk stildir. Bu stilin niteliği, hususi bir öğretmen-öğrenci münasebetine neden olmasıdır (Çelik, 2011).
- Tek Doğru Stili: Bu yöntemde göre her bir problemin tek bir çözüm yöntemi bulunmaktadır. Bu sebeple öğrencilerden kendilerine yöneltilen probleme yönelik doğru yanıtı talep edilen yöntem ile bulmaları istenmektedir. Kısıtlayıcı bir yöntem olduğundan söz etmek mümkündür.
- Çok Doğru Stili: Çok doğru stilineyse var olan bir sorun olup bu defa birden daha çok çözüm ortaya konulmaktadır. Öğretmen, çocukların nasıl bir çözüme

niçin eriştiğini gözlemek amacıyla sınıfta takipte kalır (Mosston ve Ashworth, 2001).

- Öğrencinin Tasarımı Stili: Bu yöntem içerisinde öğretici öğrenciye bir konu sunmaktadır. Öğrenci bu konuya ilişkin tercih edeceği çözüm yöntemlerine ve soracağı sorulara kendisi karar vermektedir. Bu sayede öğrencinin seçimleri doğrultusunda bir tasarı ortaya çıkmakta ve bu tasarım eşliğinde süreç sürdürülmektedir (Çelik, 2011).
- Öğrencinin Başlatması Stili: Birçok açıdan öğrenci tasarımı stiline benzetilmekle beraber öğrencinin başlatması stilinde stili öğrenci başlatmaktadır. Komut stilinde bütün kararları öğretmen alırken öğrencinin başlatması stilinde bütün kararları öğrenci almaktadır. Bu stilde öğretmen öğrencinin kararlarını dinleyerek gözlem yapmak, kararları ile ilgili öğrenciye sorular sormak ve gereken durumlarda öğrenciyi uyarmakla sorumludur. Bu stilde tek yükümlü öğrencidir (Mosston ve Ashworth, 2001).
- Kendi Kendine Öğretme Stili: Son olarak bu stile bakıldığında bireyin herhangi bir öğretici yardımı olmadan kendi kararları ve yönlendirmeleri doğrultusunda öğrenim sergilediği görülmektedir. Süreçte bir öğretici olmadığından öğrenci konumundaki birey aynı zamanda öğretici rolünü de üstlenmektedir. Dışarıdan bir yönlendirmeye ya da değerlendirmeye ihtiyaç duyulmadan süreç takip edilmektedir (Çelik, 2011).

2.3. Sosyal Bilgiler

“Sosyal bilgiler nedir?” Bugüne kadar soru üzerinde herkesin hemfikir olduğu bir tanımlama yapılamamıştır (Çetinoğlu, 2013: 1). Bu sadece sosyal bilgilerin tanımıyla sınırlı değildir. Uzun bir süre okullarda okutulan sosyal bilgiler öğretiminin hedefi, içeriği, metodu veya ne olmalı noktalarında fikir birliğine varılamamıştır (Öztürk, 2009).

Sosyal bilimlerdeki farklı disiplinler birleşerek sosyal bilgileri ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede önemli olan derslerle ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanım; öğrencilerin makul vatandaş olarak yetiştirilme girişimleridir (Bigil, 2013).

Toplumsal gerçeklik bunun sonucunda ortaya çıkan canlı bilgilerle kanıta dayalı bir bağ kurma sürecidir. Sosyal gerçeklik söz konusu olduğunda akla, sosyal hayatı düzene sokan bütün aktiviteler gelebilir. Bu terimler, insanların yaşamlarını sürdürdükleri zaman diliminde kullanılan, gerekli ve gizil güçlerini fark etmelerini

sağlayan tüm sosyal olguları ve açıklamaları içerebilir. Bu arada tüm sosyal bilimlerin, felsefenin ve diğer aşırılıkların kesişme noktası olarak konumlanmaktadır (Sönmez, 1998).

Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS) bu dersi şu şekilde tanımlamıştır: Edebiyat, sanat ve sosyal bilimleri disiplinler arası bakış açısıyla bir araya getiren yurttaşlık özellikleri edinimini sağlayan bir çalışma alanı veya okul yetişegidir. Sosyal bilgiler, ırk bilimi, kazı bilimi, iktisat, yer bilimi, tarih, hukuk, felsefe, siyasi bilimler, davranış bilimi, din, toplum bilimi, sanat ve edebiyat alanlarında sistemli çalışmalar sunmaktadır. Bu çalışmalar neticesinde dersin asıl hedefi ortaya çıkmaktadır. Bu hedef, demokrasi bilincinde, insan haklarına saygı duyan, ülkesine ve ulusuna bağlı genç kuşaklar yetiştirmektir (Doğanay, 2008). Sosyal bilgiler disiplininin bazı tanımlarında hedeften daha çok içerik ön plandadır. Bu duruma Batı Avustralya'dan bir emsal gösterilebilir. Adı geçen ülkede sosyal bilgiler tanımı şu şekilde yapılmaktadır: Sosyal bir varlık olan insanların birbirleriyle ve çevreleriyle olan etkileşimlerini zaman ve mekân içinde inceleyen bilim dalıdır (Doğanay, 2008).

Sosyal Bilgiler dersi ilk kez öğretim planlarına dâhil edildikten sonra dersin çok açık uçlu bir tanımı da yapılmıştır. Yapılan bu tanımda insan gruplarının örgütlenmesi, gelişimi ve bu grupların üyesi olan insanlarla ilgili konulara açık bir ifadeyle değinilmekte olduğu ve bu dersin gençlere bilgi, maharet ve değer kazandırmayı hedefleyen bir disiplin olduğu görülmektedir (Aslan, 2016).

Türkiye'de sosyal bilgilerin en kapsamlı olan tanımı, 2005 yılında değişiklik yapılan sosyal bilgiler yetişegini hazırlayan komisyon tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre; “bireyin sosyal varlığını gerçekleştirmesine yardım etmek amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve yurttaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite veya tema altında bir araya getirilmesini barındıran; bireyin toplumsal ve fiziki çevresi ile iletişimini geçmiş, bugün ve gelecek kapsamında araştıran; toplu öğretim düşüncesine dayalı bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005).

Tanımlar incelendiğinde sosyal bilgilerle ilgili dört ayrı boyut karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, sosyal bilgilerin kişinin sosyal varlığını gerçekleştirmeyi amaçlaması; ikincisi, sosyal bilimleri ve yurttaşlık meselelerini yansıtması; üçüncüsü, insanların toplumsal ve fiziksel çevreleriyle iletişimini zaman

kapsamında ele alması, dördüncüsü ise toplu öğretim düşüncesine dayalı bir ders olmasıdır (Tay, 2015).

Ülkemizdeki sosyal bilgiler dikkate alındığında dersin tarih, coğrafya ve yurttaşlık hakları ile ilgili bilgilerden oluştuğu düşünülmektedir. Böyle düşünülmesinin nedeni, 1968 yılında tarih, coğrafya ve vatandaşlık haklarına ilişkin farklı derslerin tek bir ders altında birleştirilerek sosyal bilgiler olarak adlandırılmasıdır (Aslan, 2016).

2.3.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Kapsamı

Sosyal bilgiler dersinin toplum açısından önemi büyüktür. Bu nedenle dersin içeriği çok iyi belirlenmelidir. 1998 yılına kadar sosyal bilgiler dersi 4. ve 5. sınıflarda okutulmaktaydı. 1998 programında ise sosyal bilgiler dersi 6. ve 7. sınıfların programına girmiştir (MEB, 1998). Bu uygulama 2005 ve 2018 programları kapsamında da devam etmiştir (MEB, 2005; MEB, 2018).

Hayat bilgisi dersi ilköğretim 3. sınıfa kadar sosyal bilgiler dersi yerine okutulmaktaydı. Diğer bir deyişle hayat bilgisi dersi sosyal bilgiler dersinin temelini oluşturur; çekirdeğini oluşturur. Hayat bilgisi dersi ile sosyal bilgiler dersi her dönem eksen ders niteliğini muhafaza etmiştir. Anlatım ve maharetlere dayalı diğer dersler ilk üç sınıfta hayat bilgisi, sonraki sınıflarda ise sosyal bilgiler dersi etrafında gelişmektedir (Sözer, 1998).

Sosyal bilgiler dersi diğer derslerden farklı olarak kapsamını ve hedeflerini yoğun bir şekilde yapılandıran bir derstir. “Disiplinlerarası” ve “Entegrasyon” kavramları bu yapılanmanın boyutlarını özetler niteliktedir. Bu açıdan bakıldığında ders içeriğinin beşeri bilimler ve sosyal bilimlerden alındığı söylenebilir. Diğer bir deyişle, çalışılan kavram, problem ya da tema ile ilgili içerik birçok farklı disipline ait olabilir. Sosyal bilgiler dersi bu muhtevası ve içeriği oluşturan disiplinleri kolaylıkla ayrıştırılamayacak şekilde kaynaştırır ve tümleştirir. İçeriğin bu şekilde yapılandırılması, öğrencilerin aynı anda birden fazla disiplini ilgilendiren bir konunun boyutunu görmelerini sağlar (Öztürk, 2015). Sosyal bilgiler konuları daha çok coğrafya ve tarih alanlarından belirlendiği ifade edilebilir. Ancak demokratik yaşam ünitesindeki gibi bazı konuların ağırlıklı olarak yurttaşlık bilgisi olduğu görülmektedir. Oysaki 4. sınıflarda yurttaşlık ve insan hakları eğitimi isimli bir dersinde var olduğu görülmektedir (Sözer, 1998).

NCSS 1994 yılında disiplinler arası entegrasyonun aşğıdaki on tema çerçevesinde yapılması gerektiğini teklif etmiştir (Öztürk, 2015: 14):

1. Kültür
2. Zaman, süreklilik ve değişim
3. İnsanlar, yerler ve ortamlar
4. Bireysel gelişim ve kimlik
5. Bireyler, kurumlar ve gruplar
6. Güç, yetki ve yönetim,
7. Üretim, dağıtım ve tüketim
8. Bilim, teknoloji ve toplum
9. Küresel bağlantılar
10. Vatandaşlık idealleri ve uygulamaları

Öğrenciler için 1. ve 8. sınıf aralığındaki bütün derslerde yenilenmesi gerekli olan dokuz ortak maharet kabul edilmiştir. Bunlar; yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, araştırma, iletişim, karar verme, problem çözme, bilgi girişimciliğı, bilişim teknolojilerini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmadır.

Sosyal bilgiler dersinde de altı maharet kabul edilmiştir. Bunlar; empati, toplumsal katılım, gözlem, değişim, mekân algılama ve sürekliliğı sağlama, zamanı ve kronolojiyi algılama olarak ifade edilebilir (Ata, 2015).

2.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları

Sosyal bilgiler dersi sosyal hayata ilişkin bilgileri birleştirir; bireylerin demokratik ve etkin yurttaşlar şeklinde geliştirilmesi amacıyla meydana getirilmiş bir derstir. Bu hedefi gerçekleştirmek amacıyla diğer disiplinlerle işbirliğı yapar (Öztürk, 2009). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde bulunan Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri uyarınca sosyal bilgiler öğretim programı (MEB, 2015):

- “Öğrencilerin milli ve manevi değerlere bağlılığı,
- Hak, sorumluluk ve özgürlüklere sahip, demokratik yaşamı özümsemiş, karşılaştığı sorunlara çözüm üreten, yaşamdaki her uzlaşmanın süresine ve sonuna katkı sağlayan ve hoşgörü kültürü olan bireyler olmak,
- Yaşadığı çevreyi tanıma ve insan-çevre ilişkisi kurabilme,
- Ekonomik durum ve ekonomik harcamaların nasıl verimli kullanılacağı

konusunda bilgi sahibi olmak,

- *Gelenekleri meydana getiren olayları kavrayarak tarihsel öngörünün korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının gerekliliği konusunda bilgi sahibi olmak,*
- *Küreselleşmenin sosyal, politik, koruma, kültürel ve ekolojik ortamlar üzerindeki etkileri hakkında bilgi sahibi olmak, ileriye dönük etkileşimin insanlığa faydalı olduğu ve değişkenlik gösterdiği bilincine sahip olmak,*
- *Toplumun beklentileri sonucunda ortaya çıkan, kendisi hakkında düşünen insanların davranışlarını bilen, güvenilir ve doğru etkileşime ulaşan, eleştirel ve sorgulayıcı düşünme yeteneğine sahip bireyler iyi bir vatandaş olmak için gerekli yeterliliklerin, temel becerilerin, değerlerin ve bilginin kazandırılması amaçlanır.” Sosyal bilgiler eğitiminin sonuçları değerlendirildiğinde, bu genel amaçların sosyal bilgiye dayalı olmayan bilgi, beceri, değer, tutum ve bilgi temelleri açısından yeterince kapsayıcı olduğu görülmektedir (Doğanay, 2008: 90).*

2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Barış eğitiminde birey, aile, toplum, ülke ve dünya arasında bir köprü kurmak için sosyal bilgiler dersi önemli bir role sahiptir (Akyol, 2015). Eğitimin her kademesindeki programlar tam barış eğitimi süresince bilgi, beceri, değer, kazanım ve kavramları içerse de ilgili sonuçlara ulaşmak için en uygun eğitim programı sosyal bilgiler eğitimine aittir (Memişoğlu, 2015; Kanatlı ve Schreglmann, 2017; Akyol, 2015) . Çünkü I ve II. Dünya Savaşı arasındaki Interbellum Dönemi olarak geçen yönetim döneminde, sosyal bilgiler öğretmenleri yabancılarla mücadele talebini gizlemek için uluslararası yayınlara ders vermeye başlamışlardır (Harris, 2008). Bjerstedt (1995) dünyanın pek çok noktasında barış eğitiminin içeriğine en uygun derslerin Tarih ve Sosyal Bilgiler olduğunu belirtmektedir. Ona göre bu derslerde yer alan sosyal haklar ve etkin vatandaşlık gibi konular barış eğitiminin içeriği ile uyumludur. Ayrıca barış eğitimi konularındaki güncel sorunlar da Sosyal Bilgiler dersinin kapsamındadır. Çünkü güncel kayıtlar tüm dünya üzerinde doğrudan veya ortak bir etkiye sahiptir. Sosyal Bilgiler dersi öğretimi, bireylerin etkili bir sosyal yaşam için çalışmalarını ve uyum sağlamalarını sağlarken, aynı zamanda onları toplum için verimli bir şekilde geliştirir (Jekayinfa, 2012). Müşteriler arasında diğer ulusların geleneklerini ve bilgi, uluslararası anlayış ve saygı değişkenlerini inceleme tutumunu geliştirmek için en uygun program Sosyal Bilgiler programıdır (Lampert,

1948,aktaran Tarhan ve Altun, 2015).

Çünkü barış eğitimi programlarının temel yapısını karakter oluşturma müdahalesi olarak kullanan, insani, medeni, etik ve manevi değerleri temel alan ve çocuklarda barışçıl yaşamın gereklerini vurgulayan Sosyal Bilgiler dersinin önemli bir göstergesi vardır. (UNESCO, 2001, aktaran Bektaş Öztaşkın, 2014). Dersin öğrenme alanları öncelikle bireyin kendisini, hak ve sorumluluklarını, ardından içinde yaşadığı toplum ve kültürü, son olarak da içinde yaşadığı dünyayı ve etkileşimde bulunabileceği farklı kültürleri anlatarak bilgi, beceri ve değerler. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretimi konusunda bilgi, beceri, değerler ve içerik açısından barış eğitimini sürdürmeye devam etmektedir. (Demircioğlu, Mutluer ve Demircioğlu, 2009).

Eğitim-öğretim programları kadar etkili ve müfredata uygun kısa ders kitapları da önemlidir. Ders kitapları, öğrenci ile öğretmen arasında bir köprü görevi gördüğü için okul sisteminde önemli bir yere sahiptir. Ders derslerinde öğretmen olmayan öğrenciyi bilgilendirecek ve yönlendirecek temel kaynaktır. Ders kitaplarının içeriği temel olarak öğretimin kullanımına göre belirlenir. Ders kitapları, konuların sıralı ve doğru formatı, kolay ulaşılabilirliği ve pratikliği nedeniyle genellikle sınıf içi içerik olarak tercih edilmektedir (Kılıç ve Seven, 2002; Duman ve Çakmak, 2011; Doğan ve Torun, 2018; Sülükçü, 2018; Caner ve Kurt, 2020; Demirel ve Kıroğlu, 2020). Onaylanmış bir kaynak olan ders kitapları öğrenci ve kolektif temel referans noktasıdır (Gülersoy, 2013). Bu nedenle ders kitaplarının içerik özellikleri eğitsel kullanım ve uygun noktalar açısından önemlidir.

UNESCO'ya göre ders kitapları hazırlanırken aşağıda belirtilen kriterler dikkate alınmalıdır. Bunlar (UNESCO, 1958);

- Bilimsel açıdan tutarlılık göstermesi,
- Nesnellik
- Öğretim için gerekli bilgi ve gerçekliklerin seçimi,
- Bütün ülkelere eşit şekilde saygı yaklaşımı,
- Güncel materyal ve istatistik kullanımı,
- Tarihi ve toplumsal coğrafyadaki gerçeklerin bilimsel bir şekilde yorumlanması,
- Diğer ırklara karşı nefret ve aşağılayıcı ifadelerin kullanılmaması gibi kriterler olarak sıralanabilir

Yeşilçayır (2019) insanlığın bir arada huzurla yaşaması için önem arz eden barış eğitiminin okullarda uygulanması noktasında müfredattaki eksikliklere ve eğer bir ülkede eğitim yoluyla bireyde barışın inşası amaçlanıyorsa belirli bir müfredatın ve onun teorik alt yapısı olmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır.

2.3.4. Sosyal Bilgiler Birey ve Toplum Öğrenme Alanı

Müfredatların en önemli şüphelilerinden biri öğrenme mekânlarıdır. Öğrenme alanı; birbirini bulmayan kavram, değer, tema ve maharetlerin bütünsel şekilde görülebildiği, öğrenmeyi düzenleyen bir yapıdır (Ünal, 2012). Sosyal bir gerçeklik içinde ele alınan merkezi disiplinlerin bütünleştirilmesi sorunu, NCSS (Ulusal Sosyal Bilimler Konseyi) nin “Öğrenme Alanı” kavramını ifade etmesine neden olmuştur. Bu nedenle eğitim yetiştiklerinde satın almalar yapılmış ve öğrenme alanlarına göre üniteler/temalar şekillendirilmiştir (Keçe ve Merey, 2011). Bir başka ifadeyle, öğrenme alanı üniteleri/temaları konuları ve satın alımlara şekil vermiştir.

Sosyal Bilgiler dersiyle alakalı yetiştikler 1920’li yıllardan başlayarak Cumhuriyet dönemi eğitim sisteminin tamamına inene kadar farklı dönemlerde değişim geçirmiştir. Bu hizmet Sosyal Bilgiler eğitim programlarının daha önce kullanılan başlığında bulunmaktadır. Bu eğitim programlarından 2005 ve 2017 yıllarında hedeflenen Sosyal Bilgiler eğitim programları önceki programlardandır. 2005 yılına kadar eğitim programlarında belirsiz bir “Öğrenme Alanı” bulunmazken, 2005 yılında Sosyal Bilgiler öğretiminde “Öğrenme Alanları” kullanılmıştır (Turan ve Kaymakçı, 2019). 2005 yılından önce Sosyal Bilgiler öğretim programının bir ünite ismi var iken, 2005 yılından itibaren Sosyal Bilgiler öğretim programı tarih, coğrafya, vatandaşlık ve diğer sosyal bilimleri kapsayacak biçimde genişletilerek öğretim programı ünite adı olarak değişiklik göstermiştir (Çoban & Akşit, 2018).

Öğrenme alanları birden daha çok akademik disiplini içerir. Her bir ünite birden daha çok öğrenme alanı içerebilir (Subaşı, 2014). Sosyal Bilgiler müfredatını ve içeriğini belirten bu kavram, Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler müfredatında konu alanı mekanizmalarını ortaya koyan üç ölçünlü türden biri olan "Tematik Standartlar" olarak belirtilmektedir (Öztürk, 2011).

Öğrenme alanı ile ilgili literatür ve tablo içeriklerinde ulaşılan bilgiler doğrultusunda; Öğrenme alanı, modern eğitim vizyonu ile ifade edilmiş yeni bir kavramdır, disiplinler arası bir yapıdadır, konu-itiraz-birim ve temalardan çok daha

genel ve kapsamlı örgütlü bir yapıdadır. 2005 ve 2017 eğitim yetişeklerinde bulunan öğrenme alanlarında her iki programda da aşağı yukarı aynı konu, ünite ve temalarla bir arada yaşamadı.

2005 Sosyal Bilgiler öğretim versiyonunda dokuz öğrenme alanı bulunurken, 2017 Sosyal Bilgiler öğretimi tahmini öğrenme alanı yedi âdete azaltılmıştır. 2005 müfredatının tüm ünitelerini içeren Zaman, Süreklilik ve Değişim öğrenme alanı 2017 müfredatında bulunmamıştır. İlaveten 2005 öğretim programında yer alan “Güç, Yönetim ve Toplum” arama alanının edinimlerinin 2017 yayını “Et Vatandaşlığı” öğrenme alanına eklendiği ifade edilmiştir (Çoban ve Akşit, 2018). Sosyal bilgiler dersine ait peşin hükümlerin azalması ve bütünselliğin sağlanabilmesine pozitif katkıda bulunan bu dersin 2017 yılında eğitim ve öğretim alanının disiplinler arası birders olmasıdır.

2.3.5. Sosyal Bilgiler Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Amaçları

Sosyal bilgiler dersi birey ve toplum öğrenme alanının tüm hedefleri şöyledir:

- Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları olarak ülkesine ve milletine gönül bağı ile bağlı, haklarının bilincinde olan ve haklarını kullanabilen, görevlerini yapan, ulusal farkındalığa sahip yurttaşlar olarak yetişmek,
- Atatürk ilke ve inkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal, kültürel ve iktisadi gelişimindeki konumunu bilerek demokratik, laik, ulusal ve modern değerlerin yaşatılması için çabalarlar,
- Bütün bireylerin ve kapsamlı kararların denk olduğunu ifade ederek hukuk eğitiminin herkesi bağladığının farkında olmak,
- Türk kültüründen ve geçmişten gelen esas öge ve tutumları anlamak, ulusal farkındalık tutumlarını sağlayan kültürel egemenliği gözetmek ve sorumluluğunu kabule geçmek,
- Dünyanın ve yaşamlarını sürdürdükleri çevrenin yaygın coğrafi niteliklerini kabul etme, birey ve çevre arasındaki birbirini etkileme ifade etme ve mekân algılama reseptörlerini geliştirme,
- Doğal çevre ve kökenlerinin sınırlarını fark etmek, çevredeki doğal kaynakları gözetmek ve kaynaklarla ilgili çalışmak ve sürdürülebilir çevre fikrini benimsemek,
- Hatasız ve güvenli bilgiye ulaşabilme maharetine sahip olmak, insanları tanıyan

biri olarak eleştirel düşünebilmek,

- İktisadının esas kavramlarını bilerek ulusal ekonominin ülke kalkınmasında ve uluslararası ekonomik ilişkilerdeki yerini anlamak,
- İş hayatının sosyal hayat için mühim olduğu ve her meslekle ilgili gerekli ve saygın olduğu inancına sahip olmak,
- Değişik zamanlara ve yerlere ait tarihi ispatları sorgulayarak fertler, objeler, hadiseler ve olgular arasındaki görünüşleri ve ayrımları ortaya koymak, değişme ve devamlılığı idrak etmek,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini ilmi ve teknik ilerlemelerin sosyal hayata etkilerini idrak ederek kullanmak,
- İlmi fikirlere dayalı olarak bilgiye ulaşmada, bilgiyi kullanmada ve bilgi üretmede bilimsel etiği korumak,
- Sosyal ilişkileri planlamak ve karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için temel iletişim maharetleri ile toplumsal bilimlerin esas kavram ve metodlarını uygulayabilmek,
- Katılmanın mühim olduğuna inanmak, bireysel ve sosyal problemlerin çözümü için fikir beyan etmek,
- İnsan hakları, milli hâkimiyet, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının çağımız Türkiye’indeki tesirlerini anlayarak hayatını demokratik kurallara göre düzenleyebilmek,
- Ulusal, ruhsal ve evrensel değerleri kabule geçerek faziletli insan olabilmenin önemini ve yöntemlerini bilmek,
- Vatanlarını ve yerküredeki kollayıcıları belirtmek,
- Bağımsız birer fert olarak bedensel, duygusal nitelikleri ile ilgi, arzu ve kabiliyetlerini fark etmesi amaçlanır.

2.3.6. Sosyal Bilgiler Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Kazanımları

Sosyal bilgiler birey ve toplum öğrenme alanının başlıca kazanımları şunlardır:

- Araştırma
- Çevre okuryazarlığı
- Değişim ve sürekliliği algılama
- Dijital okuryazarlık
- Eleştirel düşünme
- Empati

- Finansal okuryazarlık
- Girişimcilik
- Gözlem
- Harita okuryazarlığı
- Hukuk okuryazarlığı
- İletişim
- İş birliği
- Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme
- Kanıt kullanma
- Karar verme
- Konum analizi
- Medya okuryazarlığı
- Mekânı algılama**
- Öz denetim
- Politik okuryazarlık
- Problem çözme
- Sosyal katılım**
- Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Yenilikçi düşünme
- Zaman ve kronolojiyi algılama

2.4. MATERYAL

2.4.1. Materyalin Eğitim Öğretim Sürecindeki Önemi

Eğitimde uzun vadeli öğretimin temel öğretmeni ve ders kitabını oluşturmuştur. Ancak günümüzde teknolojik imkânlar sayesinde öğretmenler ve ders kitaplarının yanı sıra pek çok kaynak veya materyal ile çoklu ortam öğrenme fırsatları yaratılmaktadır. İç çoklu ortam öğrenme fırsatlarının sağlanmasında görsel ve işitsel araçların ön plana çıkarılması (Yaşar, 2004). Eğitimde materyal kullanımı, etkili bir çalışma ortamı ile öğrencilerin davranış ve uygulama döngüsündeki başarılarında önemli rol oynamaktadır. Özellikle fen ve teknoloji öğretim programlarının başarısı için öğretim sürecinde materyal kullanımı hayati önem taşımaktadır (Karamustafaoğlu, 2004).

Sınıftaki öğretim materyallerinin zenginliği, öğrencilerin motivasyonuna önemli ölçüde katkıda bulunur. Oluşturulacak öğrenme ortamının görsel ve işitsel araçlarla yürütülmesini etkin kılmak. Bu nedenle etkili bir öğretmenden dersle ilgili görsel ve işitsel araçları zamanında hazırlaması ve bu araçların nerede ve nasıl kullanılacağını çok iyi beklemesi beklenir (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2004, s.30).

Araç ve gereçlerin teorik faydaları ne olursa olsun, kullanımları belli düzeyde bilgi ve beceri gerektirmektedir (Yalın, 2004, s.97). Bu nedenle öğretmen adaylarının eğitiminde temel bilgisayar okuryazarlığı, internet ve öğretim materyallerinin hazırlanmasına önem verilmelidir (Halis, 2001, s.114). Öğretim materyalleri modern teknolojiye uygun yapılsa bile etkin kullanılmadığı takdirde beklenen düzeyde başarılı olamamaktadır. Yeterli kalite ve güzelliğe sahip araç ve gereçler yerinde ve zaman sıcaklığında ise bilgi daha kolay anlaşılır ve kalıcı olur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sınıfta etkili bir şekilde öğretim yapabilmeleri için eğitim teknolojilerini kullanma güçlüklerini kazanmaları ve bu becerileri sınıfta etkili bir şekilde uygulamaları gerekmektedir (Varank ve Ergün, 2005).

2.4.2. Sosyal Bilgilerde Materyal Kullanımı

Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya ve Sözel öğrenmenin olduğu bir derstir ve bu eğitim Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenen mesleki bilgi, bilim tarihi, Türk kültürü, Türk tarihi, coğrafyası, tarihi ve coğrafi bilgileri kullanılarak belirlenir. vatandaşlar arasında bilgi (Milli Eğitim Bakanlığı, 2010) gibi bölümler ile yedi maddeden oluşan genel amaçlar bulunmaktadır. Stodolsky (1988)'ye göre, bu öğretim uygulamalarında dersin amaçları ve yararları rol oynamaktadır. Stodolsky, matematik ve sosyal bilgiler eğitimi olmak üzere iki alanda farklılık gösteren okuyucularına bu rolün etkilerini sunmakta ve bu iki derste kullanılan yöntem ve materyallerin birbirinden tamamen ayrı olması gerektiğini savunmaktadır. Ancak Stodolsky'nin argümanı, bugün tatilini sonlandırmış, bunun yerine daha genel ilkelerle ilgili eğitim uygulamalarını kaybetmiştir (Thornton, 2005). Buna göre öğretim elemanı her derste yeni yöntem, teknik ve materyalleri kullanabilecek bilgi ve beceriye sahip olmalıdır. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı'nın her ders için Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı önermesi ve ders materyallerinin çeşitlendirilmesi Thornton'un (2005) görüşleri ile uyumludur.

Milli Eğitim Bakanlığı (2010) tarafından sürdürülen altıncı ve yedinci sınıf

sosyal bilgiler ğretim programının ilerlediği, sosyal bilgiler ğretiminde Yapılandırmacı ğrenme Yaklaşımının benimsendiği ve farklı materyallerin kullanımının teşvik edildiği görölmektedir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı gazete kupürlerini materyal olarak kendi yararına kullananlar için bir ders planı hazırlayarak sınıflarda farklı materyalleri kullanmalarını desteklemiştir. Mishra ve Koehler (2006) ayrıca sosyal bilgiler dersinde pedagojinin, içerik bilgisinin ve yaptıklarının - teknolojinin kelimenin tam anlamıyla bir işi kolaylaştıran herhangi bir araç anlamına geldiğini - açıklayarak üç temel dayanak olduğunu ve bunlardan biri eksikse öğrenmenin mümkün olduğunu açıklamaktadır. Eksik olacak; ancak sosyal bilgilerin nasıl öğretildiği ve bazı materyallerin sürekli kullanıldığı görölmektedir. Myers ve Savage (2005) sosyal bilgiler dersinin en çok kullanılan materyalinin ders kitabı olduğunu belirtmişler ve bu nedenle ders kitaplarının düzenlenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Sağlam'ın (2011) Türkiye'de sosyal bilgi kullanımına ilişkin örneklerinde ise daha çok yazılı materyallerin kullanıldığı, işitsel veya deneyime dayalı materyallerin kullanılmadığı ortaya çıkmıştır.

Sosyal bilgiler dersi için bu materyaller geliştirilirken uyulması gereken kurallar, öğrencinin derse alınması, bilgi aktarımı ve materyalin kendi başına kullanılması hedeflenmiştir (Palmer, 1965). 20. yüzyılın sonlarından itibaren kaydedilen materyallerin bir yaşam kalitesine sahip olması gerektiği konuşulmaya başlanmıştır (Yawkey, 1973). Bu doğrultuda sosyal bilgiler derslerinde cep telefonlarından (Maguth, 2013) bilgisayar oyunlarına (McBride, 2014); ABD'de çizgi romanların yeniden popüleritesi ile yeni bir akım başladı. Çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde kullanımına ilişkin bilgilere göre yararları ve materyal olarak kullanımı şu şekilde açıklanabilir:

- Öğrenci ilgisi
- Öğrenciye yakınlık
- Birden fazla duyuya hitap etme
- Farklılık
- Çoklu ortam

Eğitim materyalleri dağıtılırken de oldukça önemli olan bu noktalar, eğitimcileri ve öğretmenleri çizgi roman kullanmaya sevk etmiştir. Vygotsky (1980) ğrenmenin her şey için farklı bir macera olduğunu bu nedenle öğrencilerin desteklenmesi, uygun içerik ve materyallerin kullanılması gerektiğini belirtmektedir

(Vygotsky, 1980). "Yakınsal Gelişim Bölgesi" olarak bilinen bu görüşlerde, Vygotsky'nin (1980) öğrenciye uygun materyalleri kullanma yolları, günlük yaşamlarında çizgi roman okuyan ve bundan zevk alan öğrenciler için eğitimde çizgi roman personelininkinden farklıdır. Böylece 'öğrenciye yakınlık' ilkesi sağlanacak ve öğrencilerin başarısı en üst düzeye çıkarılacaktır. Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı'nda önemli bir yere sahip olan Vygotsky'nin yanı sıra John Dewey (1916) de öğrencinin eğitiminde öğrenme sürecinde önemli bir yere sahip olan çizgi romanı eğitimde kullanımına kazandırmıştır. . Ona göre eğitimde başarılı uzama gebeliği çekebilmektir. Bir öğrenme süreci her zaman örneklerden, ilgi odaklı öğrenmeden daha başarılı olacaktır. Ayrıca Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı (2006) ile ortaya çıkan 'birden fazla duyu ve zekaya hitap etme' gerekliliği de çizgi romanların eğitimde kullanılmasıyla karşılanmaktadır. Gardner (2006) her bir bilişsel zeka türünün farklı olduğunu ve ona göre öğrenme sürecinin her bir kültürel zeka türüne hitap edecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini ve bu nedenlerle eğitim giderlerinin eklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Çizgi romanlar birden çok duyuya da hitap ettiğinden, Gardner'ın bu mantık dersi üzerinde çalışmasını sağlamak. Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı'nın bir nevi devamı olarak ortaya çıkan multimedya kullanımı çizgi romanın eğitimde tercih edilmesinin nedenlerinden biridir. Özellikle internet araçlarının kullanımının yaygınlaşmasından sonra gündeme gelen multimedya kullanımı öğrenci başarısını ve motivasyonunu artıran bir kullanıma sahiptir (Mayer, 2009; İlhan ve Oruç, 2016). Görsel, metin ve hareket öğelerini içermeyen multimedya tanımına çizgi roman da dâhil edilmiş ve eğitimde kullanılmasının bir başka nedeni sunulmuştur.

2.5. ÇİZGİ ROMAN

Bilginin sürekli gelişim gösterdiği ve karmaşık hale geldiği çağımızda araştırma yapan, sorgulayan, keşif yapan, sorun halleden kişilere yönelik gereksinim fazlalaşmaktadır. Kişilerin bilgiye ulaşmasının basit, elzem ve gereksiz olması, bilgileri ayırt etmenin ise güç hale gelmesi eğitim programlarının yeniden revize edilmesini mecbur kılmaktadır. Bu anlamda eğitim tekniklerinin gelişmiş hale ve çağımıza uygun hale getirilmesi oldukça önemlidir. Öğrenci sayısı fazla olan, alt yapı ve materyal sorunu olan sınıflarda geleneksel teknikler öğretmenlerce tercih edilmektedir. Öğrencilerin sıralarında sessiz ve sakin bir şekilde durup kendilerine gösterilen konuyu ezberlerine almaları kâfi olarak benimsenmektedir. Ezberlenen

bilgiler öğrenciler tarafından özümsemediğinden çalışma anlamını yitirmektedir. Çocukların bilgiyi ezberlemesine dayanan sistemin uygulandığı ve öğrencilerin aktif olmadığı geleneksel sınıflarda öğrenciler bilgiyi nasıl elde edeceklerini anlayamamakta ve bu hususta kendi üzerlerine düşen görevlerini yerine getirememektedirler (Göksu ve Köksal, 2016).

Geleneksel öğretmen merkezli eğitim modeli, hala okullarda kullanılan ana model ve bilimi öğretmektedir. Öğretmenlerin içeriği sunma şekli öğrencilerin anlamalarını etkiler. Öyleyse, kaynakları kendi çıkarlarına göre kullanmak teşvik edebilir ve öğrenmeyi geliştirebilir. Çocukların çıkarlarına odaklanan eğitim projeleri, bilim köşeleri, müzik, etkileşimli platformlar, çizgi romanlar ve kesinlikle çok daha fazlası... Çizgi romanların ilgi çekmede etkili olduğu kanıtlanmıştır ve öğrencilerin bilime yönelik tutumlarını olumlu yönde şekillendirmek, öğrenmelerini kolaylaştırmak, anlayışlarını geliştirmek önemli bir şey sunmak için mükemmel bir kaynaktır. Çizgi romanlar anlatıları ve görselleriyle öğrenmeyi kolaylaştırır, hayal gücünü teşvik eder, gelişmeyi destekler, mantıksal düşünme becerisini geliştirir (Morel, Peruzzo, Juele, Amarelle, 2019).

Öğrencilerin merak ve fikirlerinin geliştirilmesini desteklemek için uygun yöntemlerin kullanılması gerekir. Çizgi roman, çocukları yaratıcı düşünmeye teşvik etmenin mükemmel bir yolunu temsil eder. İlk insanlardan bu yana, insanlar resme dayalı hikâyelerin özel gücünü hissetmişlerdir. Resimler, tarihin ilk kaydını oluşturmuş, resimler aracılığıyla haberler iletilip paylaşılmıştır. Duvar resimlerinde, binlerce yıl önceki mağaralar hayat dolu hikâyeler anlatır. Dil engeli nedeniyle iletişim kuramayan insanlar çizimler aracılığıyla iletişim kurar. Resimlerin dilden sonra en anlaşılır ve zengin iletişim yöntemi olduğu söylenebilir (Morel, Peruzzo, Juele, Amarelle, 2019).

Resimlerin ilgi çekiciliği bilinen bir gerçektir. Özellikle günlük hayatla ilişkilendirilen resimler oldukça akılda kalıcı bir nitelik taşır. Doğal olarak çizgi romanlar da çocukların ilgisini çeker ve motivasyonlarını artırır. Çocuğun bir şeyleri keşfedip, yapılandırıp öğrenmesine yardımcı olur (Koutníková, 2017).

Çizgi romanlar, istedik türden bazı davranış değişikliklerini mümkün hale getirmede, derslerdeki başarıyı pozitif hale getirmede, derse karşı ilgi ve isteği maksimuma yükseltmeyi, merakı aktif hale getirmeyi ve okumakta sorun yaşayan

okumaya ilgi duymayan öğrencilerde okuma yetisini aktif hale getirmede başvurulan mühim bir öğretim aracıdır (Haugaard, 1973; Koenke, 1981'den Akt. Yıldırım, 2016).

Çizgi roman genellikle karikatürle aynı kefeye konulan ancak karikatürden ayrı, kendine özgü teknikleri olan bir öykü tasarımı zanaatıdır. Çizgi romanın süreklilik göstermesi ayrıca çok sayıda sayfadan ibaret olması nedeni ile karikatürden farklılık gösterir (Yıldır, 1994'ten Akt; İlhan, 2016). Çizgi roman karikatüre göre anlattığı konuyu tamamlayıp bir bütün oluşturur. Ancak karikatür anlık düşünme sağlar ve karakterini kısa çizimlerden oluşturur.

Günümüz kültürünü meydana getiren hususlardan birisi çizgi romandır denilebilir. Günümüzde meydana gelmiş güncel bir beceri çeşididir. Çizgi romanlar belirli tarihlerde yayın olarak sunulur; her sayısında benzer tutumlar icra eden kahramanlar bulunur; ayrıca benzer içeriklere sahip değişik çizgi romanların kahramanlarının birbiriyle benzeyen ve oluşturulan bu kahramanlar aynı davranma biçimleriyle meydana çıkarlar (Barker, 1989'dan Akt. İlhan, 2016).

Sınırları olmayan hayal dünyasının ve alışlagelmişin dışında olarak belirtilen çizgi romanlar, doğaüstü yeteneklere sahip kahramanların dünyayı kötülerden temizlemesinden, toplumsal vakalara kadar çok sayıda meselenin mizah, korku ve gerilim unsurlarıyla birlikte okuyan kişilere iletiildiği, görmeye ve yazmaya dayalı lisanın bütün imkânları ile dünün, günümüzün ve geleceğin hikâyelerini dile getirmektedirler (Özyiğit, 2010). Çizgi romanlar sihirli bir hayal âlemi oluşturuyormuş havası verse de aslında reel dünyaya fazlasıyla benzeyen bir âlem oluştururlar (İlhan, 2016).

Çizgi romanın kendine özgü yapısal bir niteliği vardır. Çizgi romanda mana oluşturma döneminin en ehemmiyetli hususu çerçevesinin içindeki resimden ziyade çerçeveler arasındaki bağlantıdır. Art arda gelen iki görsel arasındaki boş olan alanlarda çizgi romanın belirttiği mananın en önemli aracı bulunmaktadır, bu da okuyan kişinin belleğidir.

Belleğimiz bir çerçeveden öbürüne hareket ederken yazılı ve görsel anlatıma dayalı metinlerin meydana getirdiği toplam semboller arasında etkileşim oluşmasını sağlar. Kâğıtta yazılı hale getirilmemiş ve çizimi yapılmamış ya da kâğıt üzerinde olmayanları aklımızda oluşturarak çizgi romanın hikâyesini sonuca biz ulaştırırız (Gündüz, 2004).

Çizgi romanda ilk çerçevede elinde balta olan ikinci çerçevedeyse yerde uzanan bir kişi ile karşılaştığımızda çizgi roman başka bir şey göstermeye ihtiyaç duymaz, karşılaşmasa bile okuyan kişi olayın iki çerçeve arasında gerçekleştiğini bilir. Bu anlamda baktığımızda çizgi roman alan olarak televizyon, fotoğraf ve filmde başka bir iletiye sahip olmaktadır. Görüntüler arası boş mesafeler azaldıkça, seyircinin harcadığı efor da gittikçe azalmaktadır. Bu hususta en az çaba gerektiren alan, televizyondur. Çizgi roman ise en kısıtlı veriyi verip, zihinsel süreçlere en fazla gerektirir (Gündüz, 2004).

Çizgi romanın okuyan kişiye hür bir âlem oluşturabileceği hususunda Ceran (2014); çizgi romanı, art arda yönetmence sıralı hale getirilmiş görüntülerden meydana gelen sinemadan daha nitelikli görmektedir. Çizgi roman, kendine özgü anlatım şekillerini barındıran bağımsız bir âlem "oluşturma" fırsatına sahip olan bir yöntemdir. Yeni bir âlem oluşturma kuvveti, çizgi romanın vermek istediği mesajda okuyan kişinin rolü ile doğrudan bağlantılı bir yöndür.

Çizen bir kişi tarafından oluşturulan çizgi roman devamlılık arz eden karelerin bir konuyla birleştirilmesiyle oluşturulan bir anlatım şeklidir (Platin, 1985'den Akt. Topkaya ve Şimşek, 2015). Başka bir deyişle çizgi roman, temelini çizgi hikâyelerden alan, dergi veya kitap şeklinde tasarlanarak yayınlanan kitle haberleşme materyalidir (Tuncer, 1993'den Akt. Topkaya ve Şimşek, 2015). Alsaç (1994) çizgi romanı, bir hikâye ya da öykünün resim ve çizgiler kullanılarak dile getirilmesidir. Çizgi romanlara dair oluşturulan tanımlara dikkat edildiğinde çağımızda genel anlamda bir çizgi roman tanımından söz etmek oldukça zordur. Çünkü çizgi roman alanındaki gelişmeler ve geleneksel olmayan yöntemler her geçen gün daha da değişmekte ve budurum ise çizgi roman kavramının tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda Kireççi (2008), günümüz toplumunda popüler olan çizgi romanların ancak içinde yaşadıkları kültür ve zamanla tanımlanabileceğini belirtmektedir. Ortaya konan bu tanımlar ışığında Tuncer (1993), çizgi romanların ortak özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır (Topkaya ve Şimşek, 2015);

- Tasarlanan çizgi romanların belirli tarih aralıklarında yayımlanması,
- Devamlılık gösteren resimler vasıtasıyla herhangi bir hikâyenin anlatılması,
- Çizgi roman içerisinde bulunan resim ve yazının birbiriyle bağdaşması,
- Çizgi roman içerisindeki kahramanların, bir serüvenden başka bir serüvene eçiş

yapması.

Çizgi romanı sadece art arda sıralanan resimlerin ve yazıların birbirine olan uyumu şeklinde sınırlandırmak pek doğru olmaz. Çizgi romanları eğitici, öğretici, yönlendirici ve mesaj veren yönleri de vardır. Çizgi romanların eğitimdeki etkisi fark edildikten sonra da eğitim alanında da kullanılmaya başlanmıştır.

2.5.1. Çizgi Romanın Tarihçesi

Çizgi romanın tarihi oldukça geçmişe dayanmaktadır. Tüm sanat kavrayışlarında bakılan mağara duvarları, eğitici çizgi romanlar için tarihinin ilk çizim izleri olarak kabul görür.

Mağara duvarlarında bulunan bu resimlerde ilk fertlerin birbirleriyle görsel iletişimi nasıl sağladıklarını görüyoruz. Resmin bir iletişim aracı olarak işlevi düşünüldüğünde çizgi romanın da aynı işlevi taşıdığını düşünülebilir. Bu nedenle çizgi roman ortak tarihi süreç kapsamında değerlendirilebilir. Sezer Tansuğ'un "Herkes İçin Sanat" isimli kitabında belirttiği gibi; "Belirli bir tarihsel anlatının çizgi romanlarda kendini mükemmelleştirmesi ve yayılması, kendi içinde bir dizi aşama olacaktır. Dolayısıyla ilkel mağara resimlerine kadar uzanan bir çizgiden söz edilecektir" (Tansuğ, 1982).

Başka görsel sanatlar kadar eğitici çizgi romanlarda da bölümler bu tarih esas alınarak oluşturulabilir; zira bu mağara resimlerinin çoğunun avlanma sahnelerini betimlemek amacıyla çizimi yapılmıştır. Bütün bu yorumlara karşın eğitici çizgi romanın mağara resimleriyle alakalı olduğu fikrine sahip olanlar olsa da Levent Cantek'e göre;

"Çizgi roman yalnızca resim değildir. Anlatımında öncelikle çizgiyi kullanmasına rağmen, içeriğinde metin ve yazı ağırlığı da mevcuttur. Bu yüzden çizgi romanı resimle özdeş tutup, başlangıcını ilkel mağara resimlerinde aramak yanlış olur. (...) Çizgi romanda anlatım özelliklerinin yanı sıra, basılı olma şartını aramamız gerekiyor. Bu da bizi sonuç olarak matbaanın gelişmesiyle ilgili bir tarihçeye götürüyor," (Cantek, 2014).

Doğrusu mağara resimleri bütün görsel sanatların kaynağı gibi düşünülse de çizgi romanın öteki sanatlardan değişik bir tarihi vardır. Bu değişimler belli bir sıralama içerisinde ilerleyerek yerini minyatür, oyma, resim ve daha sonraları Johannes Gutenberg matbaayı bulunca yerini yavaşça yazıya ve ardından duvar çizimlerine bırakmıştır. Yeni bir görsel alternatif olarak ortaya çıkan baskı resim, yazılı anlatım için ara ara grotesk efektlerle kullanılmış, ardından ifade balonları ile daha net bir anlatım biçimi veren çizgi romana dönüşmüştür.

“Çizgi roman basılı bir ortamda yer alıyordu, onun için gelişmesi de baskı tekniklerinin ilerlemesine paralel oldu. Bu bakımdan en çokkarikatüre benzer; bu iki sanat dalı arasındaki etkileşim günümüzde de sürmektedir. Çağdaş çizgi romanla çağdaş karikatürü aynı sanatçının, İngiliz oyma baskıcı William Hogarth’ın başlattığı kabuledilmektedir,” (Ana Britannica, 1986).

Çizgi roman, yeni bir anlayışla ulaşılabilir bir anlatı türü olan mizah ve çocuk dergilerinin ilk olarak 19. yüzyılda ve bu dönemin ortasına doğru ortaya çıktığı yerdir. 19. yüzyılda ortaya çıkmasının temel nedeni sanayi devrimi, matbaa makinelerinde yaşanan yenilikler ve kâğıt üretiminden beklentilerdir. 8 Başlangıcı gazetelere dayanan çizgi roman, 1980’lerde Avrupa’da da ilk ustalarını ortaya çıkardı. Avrupa’da yetişen bu tohumlar ABD’de filizlenerek en modern halini almıştır. Amerika’da ilk olarak Joseph Pulitzer, “World” adlı gazetesi bünyesinde Pazar eki yayınlamaya başladı. Amaç gazetenin tirajını yükseltmektir. Pulitzer, hedeflerine ulaşmak için bulduklarının dikkatini çekmedi ve diğer gazete yayınlarında renkli Pazar ekleri yayınlamaya başladılar. Yeni çizimler için çok mühim bir imkan olan bu durumla beraber Hogarth’ın İngiltere’de bir sokağın yükselişini ve düşüşünü konu alan altı tabletlik sergisi kitap haline geldi ve "karikatür" kelimesini ilk kez bu çizimler için kullandı. Almanlara göre çizgi roman tarihi, Albrecht Dürer’in apokaliptik gravürüne dayanmaktadır. Kartala verilen ses efektinin bir çizgi romana benzediği düşünülüyor.

“Bu dönemin ilk yıldızı R.F. Outcault’un Hogan’s Alley adlı kahramanı oldu. Outcault bu kahramanıyla karikatür tarzında ilk kopyayı gerçekleştirdi. Çizgi roman ve bantların bütün temel öğeleribu çalışmasında vardı. (...) Gazete satışını artırmak için renk kullanmaya başlayınca kahramanın elbisesi sarıya boyanıp adı da Yellow Kid (Sarı Çocuk) olarak değiştirildi,”(Cantek, , 2014)

Yellow Kid çizgi roman geçmişinin en mühim yiğitlerindendir. Tam da yayınlandığı zamanda tarımsal kısımdan kentlere genel bir göç olmuş ve bu durum bünyesinde mizah da bulundursa tanınan kültürün, bilhassa eğitici çizgi romanın tesirini ortaya koymaktadır.

“İlk çağdaş çizgi roman 1897’de çıkmaya başlayan “The Katzenjammer Kids” , yaratıcısı da Rudolph Dirks’tür.” (Ana

Britannica,1986:177) Kendisinden önce 10 yayınlanan çizgi romanlardan ziyade daha önce Rönesans döneminde Alman oyma baskısında ve İngiliz karikatüründe kullanılan konuşma balonlarını ilk kez çizgi romanda kullanmaya başlamıştır. Yellow Kid’de metinler konuşma balonlarına değil, başkahramanın elbisesine yazılıyordu. Dirks’in unutulmuş bu konuşma balonu yöntemini kullanması anlatımı daha etkili hale getirmiştir. İlk çizgi romanlar karikatürler gibi çocuk ve mizah dergilerinde, pazar eklerinde ortaya çıksa da, 1907’de günlük gazete sayfalarında da kullanıma girmiştir. “Çağdaş çizgi roman bir film şeridi gibi akıcı biçimde birbirini izleyen karelerin getirdiği hareketlilik ile düş gücü ürünü anlatımlara sağladığı kolaylık, kısa sürede çizgi romanın sınırlarının gelişmesine yol açtı,” (Ana Britannica,1986).

Çizgi romanın ortaya çıkışı her ne kadar süreli yayınlar sayesinde olsa da gazete ve dergilerden koparak, zamanla sadece bu iş için basılan kitapçıklarda yerini bulmuştur.

2.5.2. Çizgi Romanda Biçimsel Özellikler

Eğitici çizgi roman, çoğunlukla ardışık karelerden oluşan bir anlatım biçimidir. Okuyucuya aktarılması amaçlanan mesaj, öykü ya da karakterler vesilesiyle anlatılır. Ayrıca resmin bütünleyicisi veya resmi güçlü hale getirmesi için diyaloglardan da yararlanılabilir fakat bu yazıları eklemek mecburi değildir (Cantek, 2010). Metinler, karedeki durumu anlatmak ya da zaman değişimini belirtmek için karenin altında ya da üstünde açıklama şeklinde yerleştirilmiştir (Alsaç, 1994). Çizgi romanlarda diyalogları yazmak için en çok kullanılan yer konuşma balonlarıdır.

Konuşma balonları, metindeki kahramanların kendileriyle veya belirli bir objelerle kurduğu iletişim neticesinde diyalogların yerleştirildiği yerlerdir. Sözel ibareler bireyin dilinden konuşma balonları çıkıyormuş gibi aktarılır (Kireççi, 2008). Birçok farklı konuşma balonu türü vardır. Ancak çizen kişilerin genelde tercih ettiği şekil, keskin hatlara sahip dairesel konuşma balonlarıdır. Bu konuşma balonlarından bir üçgen çizilir ve konuşmacıya doğru uzatılarak konuşmacının kim olduğu belirtilmiş olur. Konuşma balonları, kesikli çizgilerle oluşturulursa, ilgili kişinin fısıldadığını vurgulamış olur. Bulut şeklindeki konuşma balonlarında büyükten küçüğe

doğru minik yuvarlaklar, karakterin bir fikri olduğunu ortaya koyar. Konuşma balonlarında ifade edilen ve yüksek sesle belirtilen sözcükler genelde kalın ve büyük harflerle yazılır (Alsaç, 1994). Konuşma balonları, karakterlerin sunum alanı olduğu için, okuyan kişi ile karakterler arasında görülmeyen bir bağ oluşturur. Bu görülmeyen bağ ile okuyucu çerçevenin iç bölümüne, karakter ise çerçevenin dış bölümüne doğru çıkarak ortak bir noktada buluşmaktadırlar (Başımoğlu, 2009). Bu durum konuşma balonlarının en mühim niteliği olarak belirtilebilir. Ancak zamanımızda çizimler elverişli konuşma balonlarındansa genelde beklentilere uygun olarak hazırladıkları kutu yazılarını kullanmaktadır.

Kutu metinleri çoğu yönden konuşma balonuyla benzerlik gösterse de fonksiyonellik yönünden daha yaygın bir kullanım alanına sahiptir. İllüstratör, oluşturduğu hikâyeyi ortaya koyduğu kahramanlar vasıtasıyla aktarabileceği gibi, direk kendisi de hikâyeyi anlatabilir. Çizgi romandaki karenin rastgele bir köşesine diyalog kutuları yerleştirilmesi resmin okuyan tarafından rahat bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Kısaca konuşma balonları karelerde kısımca karışıklık yaratırken, kutu yazıları bu durumu engeller. Çağımız çizgi romanları genelde manzarayı anlatmak, öyküye uyan atasözleri, aforizmalar ve şiirler yazmak, süreyi belirlemek veya ya da yer değişikliği hakkında bilgi vermek için kutu yazıları kullanılmaktadır (Kireççi, 2008).

Çizgi romanlarda şekilsel yönden mühim sayılabilen başka bir öğe de ünlem, kelime ya da işaretlerin kullanılmasıdır. Çizimler okura aktarmayı hedeflediği duyguyu bu öğelerden faydalanarak aktarırlar. Bunu gerçekleştirirken yıldız, kurukafa, şimşek ya da kara bulut gibi diğer sembolik işaretleri de kullanırlar (Alsaç, 1994). Bunu çizmenin yanı sıra çizim özellikle hikâyedeki fiillere uygun etkeleri çizgi roman kareleri içinde kullanmaktadırlar (Kireççi, 2008). Darnall (1994), illüstratörlerin değişkenlerin kontrolünü göz ardı etmeden değişkenleri doğru bir şekilde sunması gerektiğini ifade etmektedir. Bolan (2000) ise çizgi romanlarda ses özelliklerinin akustik bir etkisinin bulunmadığının ancak buna karşın çıkan sesin etkiler vasıtasıyla aktarılmasının mühim olduğunu belirtmiştir.

Başımoğlu (2009) çizgi romanın şekilsel niteliklerini şöyle ifade etmiştir: Çizgi roman, sayfa, pano, görüntü ve yazı düzeyi gibi önemli unsurların birleşmesi neticesinde ortaya çıkar. Bu dört öğe çizgi romanda devamlı etkileşim halindedir ve bu etkileşim neticesinde hikaye görsel olarak ortaya çıkar. Çizgi romanda sayfa,

aktarılması hedeflenen öyküleme görüntüsünün çalışıldığı iki boyutlu yüzeydir ve eğitici çizgi roman, art arda sıralanmış görsellerden oluşsa da sayfa okuyucunun ilk bakışında algıladığı tek bir malzemedir. Bu nedenle, herhangi bir çizgi roman ile ilgili ilk izlenim, sayfasının genel kapsamından çıkarılır. Çizgi romanda bulunan pano, süre, ve yer, gibi öyküleme bölümlerinin görseller ve yazı veya ikisinin de birlikte kullanıldığı bölümdür. Görüntü, panoların içine çizimi yapılan resimlerdir. Metin seviyesi, panoların içine konulan izah edici metinlerdir. Bahsedilen dört asıl öge, genel olarak çizgi romanın şekilsel yapısını ortaya koyar. Sonuç olarak Yavuz (2011) etkin bir haberleşme vasıtası olan eğitici çizgi romanın okuyucu ile sağladığı iletişimin kurulmasında çizer kahramanlara, resimlere, konulara, dile ve süreye itinalı bir şekilde yön verecek ifadeler kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

2.5.3. Çizgi Romanda Konu

Eğitici çizgi romanın geniş topluluğa seslenmesinde pek çok faktörden söz edilebilir ancak belirlenen temanın yalın, kolay ve anlaşılabilir olması çizgi romanda oldukça mühim bir konudur. Bolan (2000) Eğitici çizgi romanlarda temanın en çok birkaç cümle ile açıklanmasının gerekliliğini ve özet şekilde belirtilemeyen temalar ise kurgunun neden olduğu bir defektin sebebiyet verdiğini belirtmiştir. Kireççi (2008) ise okurun konuya ait ana hatları anlayabilmesinde illüstratörün hikâyeyi ele alış biçiminin çok mühim bir yere sahip olduğunu dile getirmiştir. Bütün bu fikirler kapsamında çizgi romanlarda ele alınan temaların yer, vakit ve kültüre bağlı olarak değişiklikler gösterdiği göz önüne alınarak işlenecek konu/konuların okura hitap edecek kurguya sahip olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Örneğin, 1930'lardan bazı çizgi romanlar araştırıldığında; bu çizgi romanların belli bir konsepte göre hazırlandığı göze çarparken işlenen konular incelendiğinde de iyi karakterlerle kötü karakterlerin çatışması, tertip ve tertipsizlik gibi durumların da sıkça konu edildiği görülmektedir. Geçmiş zamandaki gibi çağımızda da kısa çizgi romanlarda kavramın değişiklik göstermediği görülmektedir. Cohan, Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan çizgi romanlarda sosyal değişimler, kontrolsüz güç, ırkçılık ve suçluluk ağları hakkında ifadede bulunmuştur. (Cohan, 1975). Bu temalar yanında kovboy hayatını, toplumsal ve siyasi hayatı, aile kurumunu konu edinen çizgi romanlara denk gelmek olağandır. Türkiye'de oluşturulan eğitici çizgi romanların büyük bölümünün temasını Türk tarihi oluşturmaktadır. (Tuncer, 1993).

2.5.4. Çizgi Romanda Karakter

Eğitici çizgi romanların büyük toplum kesimlerine hitap edebilmesini etkileyen bir diğer mühim etmen de çizgi romanlarda karakter belirlenmesidir. Çoğu çizgi romanda belirlenen karakter maceranın başlangıç noktasıdır ve bu çizgi romanlar genellikle belirlenen kahramanların isimleriyle yayınlanır (Kireççi, 2008). Çizgi romanlardaki kahramanlar, hikâyede ortaya çıkan olaylara gerçek bir insan tepkisini verebiliyorsa çizer tarafından karakterin başarılı bir şekilde yaratıldığı söylenebilir. Dolayısıyla zamanımızda genellikle karikatüristler karakterlerini toplumun arzu ve beklentilerini göz önünde bulundurarak belirlemektedirler (Kireççi, 2008).

Eğitici çizgi romanlarda kullanılan kahramanların genelinde net karakter özellikleri göze çarpmaktadır. Yani kötü karakter var ise karşısında da iyi karakter vardır denilebilir. İlaveten belirlenen iyi karaktere sahip kahramanların beden ve yüz hatları seçkin özelliklere sahipken (Tuncer, 1993), kötü karaktere sahip kahramanların aşırı biçimsizlik içerdiği ifade edilebilir.

Hudnall (1997) eğitici çizgi romanlarda okurun kolayca empati kurabileceği model karakterlerin oluşturulmasının gerekliliğini ifade etmiştir. Bu nedenle çizerler, okurun eğitici çizgi romanda bütünleştiği iyi karakterli kahramanları, hiçbir durumda kötü davranmayacak şekilde planlarlar. Bu konu ile ilgili Tuncer (1993), çizgi roman karakterlerinin yaşadığı mutluluğu ve hüznü okurların da kendi iç dünyalarında yaşadıklarını belirtmiştir. Uzun yıllar çizerler çizgi romanlarda ana öge olarak çoğunlukla erkek karakterleri kullanırken, kadın karakterlerin de daha ilgi çekici özelliklerinden yararlanmışlardır. Kadın kahramanlar özellikle polisiye ve komedi türlerinde başrol sorumluluğu alırken aynı zamanda çekici, güçlü ve özgür bir yapı ortaya koyarak ve çizgi romanların bitiminde düşman erkekleri kesinlikle alt etmeyi başarırlar.

Çizerlerin çizgi romanlarda kullandıkları bir diğer mühim kahraman ise hayvanlardır. Kullanılan bu karakterler aracılığıyla insani duygular fikirler hayvan karakterler vasıtasıyla okura aktarılmaktadır. Bu durumun yanı sıra hayvanların asıl benlikleriyle okura aktarıldığı çizgi romanlara da denk gelmek olağandır. Ancak bu karakterler çoğunlukla eğitici çizgi romanlarda destek karakterler olarak bulunmaktadır (Tuncer, 1993).

2.5.5. Çizgi Romanda Dil

Eğitici çizgi romanda kullanılan dil, diğer edebi türlerde kullanılan dilden çoğunlukla daha değişiktir. Yani çizgi romanlarda önce yazıya uyumlu bir dil belirlenir ve tema uzunca betimlenmeden kısa ve açık bir ifade ile okura aktarılır. Bu özelliğiyle okumaya ilgi duymayan ya da okuma güçlüğü bulunan öğrenciler için ilgilerini çeken bir duruma bürünmektedir. (Zimmerman, 2008). Bununla birlikte eğitici çizgi romanlar aracılığıyla ortaya çıkan lisan vesilesiyle yeni kelimeler, ses benzetmeleri ve özel işaretler ortaya konuyor. Marrow, insanların iletişim kurmasına katkı sağlayan kelimelerle vücut bulan bu yeni dil vasıtasıyla yeni bir kuvvet, duygu ve hedef edinildiğini ifade etmiştir (Marrow, 1975). Alsaç (1994) ise çizgi romanlarda okurun hikayeyi rahatça okuyabilmesini sağlayan bir resmetme yani yeni bir lisan olduğunu belirtmiştir.

Eğitici çizgi romanlarda kullanılan ayrıcalıklı işaretler zamanımızda artık uluslararası bir özellik kazanmıştır (Pforte, 1974). Şöyle diyebiliriz ki; kalp betisi ile karşılaşınca aşkı, soru işareti ile karşılaşınca belirsiz (Tuncer, 1993). Sonuçta eğitici çizgi romanlar insanlığın simgesel de olsa kendi içlerinde evrensel bir his lisanının biçimlenmesine yardımda bulunduğu ifade edilebilir.

2.5.6. Çizgi Romanda Zaman

Eğitici çizgi romanlarda uygulanan süreyi görsel şekilde ifade etmek esasen illüstratörler için oldukça zor bir husustur. Çünkü karelerin geçişinde sürenin net olarak hangi ivmede ilerlediğini okurun bilebilmesi muhtemel değildir. Sürenin ilerleyişi ancak hikâyenin hepsi okunduğu sürece anlaşılabilir. Eğitici çizgi romanları okuyan okurlar tarafından sürenin ilerleyişinin farkında olunması oldukça mühimdir. Şayet okur sürenin ilerleyişini anlayabilmek için devamlı sayfalar arasında dolanırsa, bu durum çizgi roman için kusurlu bir durum ortaya koyar. Bu nedenle çizerler sayfalar arasındaki bu gezinmeleri mümkün oldukça engellemek zorundadırlar (Kireççi, 2008).

Tuncer (1993) eğitici çizgi romanlarda kullanılan sürenin bariz ve limitsiz olduğunu belirtmiştir. Yani istenilen anda geçmiş ya da gelecek zamana gidilebilir. Bununla birlikte, çizerler özellikle eğitici çizgi romanlarda gelecek zamandan ziyade şimdiki zamanı kullanırlar. Eisner (1974), eğitici çizgi romanlarda şimdiki zamanın yararlanmak okurlar açısından çok daha ilginç olduğunu ifade etmektedir.

2.5.7. Çizgi Romanda Mekân

Eğitici çizgi romanlarda yerleşim yerinin görsel şekilde okura aktarılması, süre ilerleyişinin aktarılmasına oranla daha da kolaydır. Okur eğitici, çizgi romana tek bakmasında hikâyenin ormanda, kentte veya mutfakta geçtiğini anlayabilir. Bu durum ancak büyük yerlerin anlatılması sırasında ket vurabilir. Örneğin bir kentle alakalı belirli bir his okurlarda ortaya çıkması hedefleniyorsa bir tek apartman çizmek ya da tümgörüşel bir resim yetmeyebilir. Bu nedenle kent görüntüsü fonunda kentle alakalı bilinen tüm sembollerden yararlanmak bu karışıklığı engelleyebilir (Kireççi, 2008).

2.5.8. Çizgi Romanda Senaryo

Çizgi romanın okur açısından takibinin yapılması gereken en mühim bölümlerden biri şüphesiz senaryodur. Eğitici çizgi romanlardaki senaryoyu Bolan (2000) şöyle ifade etmiştir: Bütün çizgi romanlarda kesinlikle işlenmesi zaruri bir hikâye vardır. Bu hikâye bazen tarihte yaşanan bir olaydan esinlenirken bazen de zamanımızda gelişen tesadüfi bir olayı kurgusal olarak işler.

2.5.9. Çizgi Roman Türleri

Eğitici çizgi romanları konularına göre tasnif etmek olanaklıdır. Kagelmann (1976) çizgi romanları içeriklerine göre: a) Gerilim yaratan çizgi romanlar, b) Mutluluk veren çizgi romanlar. Olarak tasnif etmiştir. Ancak bu tasnif çizgi roman türleri için oldukça kısıtlı bir yaklaşımdır. Nitekim zamanla eğiticiçizgi roman çeşitleri bilimkurgu, steampunk, polisiye, otobiyografik ve alternatif tarih gibi türlere göre tasnif edilmiştir. İtalya'da bile Marcenaro (1976) gibi çizirler ideoloji yönetiminde bile çizgi romanlardan yararlandılar. Bu çerçevede ideolojik propaganda hedefli çizgi roman türü olarak adlandırılabilir.

2.5.9.1. Bilim Kurgu Türü Çizgi Roman

Bilim kurgu türü çizgi romanlar, hem aktüel olayların hem de hayali bilimin, bir yandan kişilerde öteki yandan toplumlarda yarattığı etkiyi işleyen bir çeşittir. Bilimkurgu çizgi roman türünde aktarılacak istenen temaları açık bir biçimde kısıtlamanın zor olması, temalar sosyal yaşamda ortaya çıkan değişimlerden etkilenerken devamlı gelişim göstermektedir (Başaran, 2007). Nitekim bu durum ile alakalı olarak Heinlein (1959) bilim kurguyu, geçmiş ile zamanımız dünyası hakkındaki bilgilere dayalı olarak bilimsel metotlar kullanılarak geleceğe dair

yapı l a n g e r ç e k ç i t a h m i n l e r o l a r a k a ç ı k l a m a k t a d ı r .

Bainbridge'e (1986) göre bilimkurgu, insanları belirgin bir geleceğe yöneltmeyen ama dikkate alınmayan durumlarla ilgili kişilere yol göstererek değişik olası geleceklerin de var olduğunu ortaya koyar. Bütün bu durumlardan hareketle bilgisayar bilimi ve bilim kurgu, genelleyici hatlarıyla bilimsel ve teknolojik datalardan yararlanarak herhangi bir durumu değişik biçimleriyle beraber ortaya koyan bir ifade çeşidi şeklinde belirtilebilir. (Başımoğlu, 2009).

Yaşanan olaylara kendi döneminden izleyip tanıklık eden ve beraberinde gelecek zamanlara pencere açan bilimkurgu, başa gelebilecek negatif durumlar ile ilgili uyarıcı bilgiler vermektedir (Tok, 2000). Bu noktada kurgu türü, insanlara gelecekte olabilecek negatif durumları çözebilmenin yollarının aslında bugün de var olduğunu anımsatır. Bu nedenle bu çizgi roman türü bugün ile gelecek arasında bir köprü görevi görür (Balcı, 2000).

Bilim kurgu çizgi romanlarında yer alan temalarda çizimlerde genel olarak uzay maceralarından yararlandığı göze çarpmaktadır. Ancak 1960'lı senelerde Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği'nin uzayla ilgili faaliyetleri sonucunda çizgi romanlarda kullanılan detaylar incelenerek zamanın şartları gereğince revize edilmiştir (Başımoğlu, 2009).

2.5.9.2. Steampunk Tür Çizgi Roman

Steampunk kavramı fantazi, korku, bilim kurgu, alternatif kapsamlı tarih gibi son zamanların kuramsal kurguların tamamlayıcılarından oluşmaktadır. Bu kavram 1980'li ve 1990'lı senelerin başlarında geniş alanlarda yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Bu tür kullanımlarda genelden değişik alternatif bir tarihi tutum işlenmektedir. Steampunk kelimesi, K. W. Jeter tarafından 1987'de benzeşen bir çıkarımla üretildi ve gayri resmi olarak yirmi seneden çok kullanılmıştır (Rose, 2009).

Kısacası steampunk çeşidi eğitici çizgi roman bilimkurgu ve fantastik nesnelerin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkmış bir çeşittir. Steampunk, bilim kurgunun diğer bir alt çeşidi olan siberpunktan üremiştir ve çeşit olarak tarihsel ve düşlemsel bölümlerine ayrılmaktadır. Tarihsel steampunk, bilim kurgu motifleri beraberinde gerçek yerler ve insanlar için değişik tarih sunan bir türdür. Fantasy steampunk çeşidiyse çoğunlukla kurgusal yaratıklar, sihirbazlar ve olanaksız görülen teknolojilerden yararlanan bir eğitici çizgi roman çeşididir.

Steampunk'ta en mühim olan hikâyenin ya da verilmek istenen öyküden çok tasarlanan karakterler ve ortamın havasıdır. Bu özelliklerinden dolayı steampunk şablonlarında korku, aşk, suç ya da fantezi gibi temalardan yararlanılabilir. Bu tür, konu türölülüğü nedeniyle son senelerde edebi eserlerin yanında eğitici çizgi romanlarda da kendini göstermiştir (Başımoğlu, 2009).

2.5.9.3. Polisiye Türü Çizgi Roman

Polisiye çeşidi roman, edebiyatta zekice kurgulanmış, insanlara beyin idmanı yaptıran bir çeşittir. İlk misaline Batı'da denk gelinen polisiye roman, başlangıçta gizem öğelerinden beslenmişse de sonraki dönemlerde kuşku, stres ve kriminal şüphelerden yararlanan bir çeşit durumuna gelmiştir (Kakınç, 1995). Ortaya çıkışından bu yana farklı adlarla hatırlanan bu çeşit, zamanımızda polisiye roman olarak isimlendirilmektedir. Polisiye romanı öteki roman çeşitlerinden ayrı tutan en mühim nitelik cinayet, katil ve ajan (polis) gibi üç ana öğe etrafında biçimlenmesidir. Özellikle işlenen senaryoda “Katil kim veya kim yönetiyor?” sorunun yanıtı aranır. Bu çeşit romanlarda genelde olması beklenen gizemli bir olay vardır ve zekice programlanmış bir cinayetin nasıl işlendiği ve romandaki katilin okurla beraber yavaş yavaş ortaya konulduğu bir çeşittir (Gezer, 2006).

Türkiye'de uzun seneler boyunca polisiye romanlar eğitici çizgi roman ve bilim kurgu çeşidi popüler sanatını etkilemiştir. 1947'den sonra dünyada iktisadi ve kültürel alanlarda yaşanan Amerikanlaşma etkisi sonucunda çizgi romanı besleyen Fransız ve İngiliz kaynakları yerine bilim kurgu ve polisiye çeşitleri eğitici çizgi romanla berabereğitici çizgi romanı yeniden biçimlendirmiştir. Polisiye çeşidi eğitici çizgi romanlar stres, casusluk öyküleri, gangster öyküleri, özel ajanlık öyküleri, psikolojik ve stres öyküleri, polis öyküleri ve gerçek suç öyküleri olmak üzere yedi değişik başlıkta toplanmaktadır (Başımoğlu, 2009).

2.5.9.4. Otobiyografik Türü Çizgi Roman

Otobiyografik roman, yazarın kendisini detaylıca anlattığı edebi bir çeşittir. Otobiyografik yazılarda, anlatan kişinin ben dili kullanması iletiyi renklendirir. Böyle bir iletim yazarın kendi yaşanmışlıklarını değişik bir tasarımda okura iletmesini sağlar. Anlatan kişi kendi hakikatini anlatırken doğrudan kendini ortaya koymamakla birlikte, okuyucuyu şaşırtacak bir anlatıyla hususu ve bireyleri neticeye ulaştırır (Ankay, 2009).

İnsanların otobiyografik çeşidi eğitici çizgi romanlara olan alakası bilhassa 1960'lı senelerde yoğunlaşmıştır. Bu çeşit eğitici çizgi romanlar son zamanlarda hızla yayılarak sevilen bir anlatım çeşidi durumuna gelmiştir. Çizerler bu çeşit vesilesiyle kendi kendilerini anlatır, kendisiyle dalga geçer ve okuru etkisi altına almak için kendisine ait otobiyografiyi tema olarak işlerler. Bu otobiyografiler bazen illüstratörlerin kendi iç muhasebelerinden oluşabilir. Dolayısıyla okuyucu, bu tür vasıtasıyla çizerle diğer çeşitlere kıyasla daha çok yakınlaşmakta ve çizer ile bağ oluşturur ve onun dünyasına giriş yapar. Çizgi romanların otobiyografik çeşidinde çizer, bazen acıklı bazen de gülünç bir hususu okura iletir. Anlatılan öykü vasıtasıyla illüstratör yaşadığı toplumsal yapıyı ya da devri değişik biçimlerde işleyebilmektedir. Otobiyografik eğitici çizgi roman çeşitlerine ülkemizde sadece son senelerde denk gelmek olanaklıdır. Bu çeşide bilhassa zamanımız çizerleri fazlasıyla alaka göstermektedir (Başımoğlu, 2009).

2.5.9.5. Alternatif Tarih Çizgi Romanları

Alternatif tarih içeren eğitici çizgi romanlar, rastgele bir tarihsel vakanın hiç yaşanmadığını ya da rastgele bir tarihsel vakanın değişik bir ilerleyişte gerçekleştiğini varsayarak, halihazırdaki dünya tarihinin ne kadar değişik olabileceğinin anlaşılmasını hedefler. Eğitici çizgi romanlarının farklı tarihsel içeriklere ait ilk misallerine bilim kurgu roman çeşitlerinde ve akademik makale içeriklerinde denk gelmektedir.

İlaveten farklı tarihsel yazıları da eğitici çizgi romanlarda kullanılan öykü anlatım biçimlerinden birisidir. Bu çeşidin eğitici çizgi romanlardaki karşılaştığımız durumu sürükleyici salınımı, teknik olarak tasarlanan yazılar değil de yarattığı karakterlerin bireysel tarihçeleri şeklinde değerlendirilmektedir. Ayrıca bu çeşit romanlarda okurla karakter arasındaki bağ, okurla öykü arasındaki bağdan daha mühimdir(Başımoğlu, 2009).

2.6. Eğitimde Çizgi Roman Kullanımı

Her öğretim gerecinin kendine has nitelikleri bulunmaktadır. Bazı öğretim araçları görsele veya işitsele yönelikken bazılarıysa etkileşimli olması veya üç boyutlu olmaları yönünden farklılık gösterir. Öğreten kişiler öncelikle ortamın özelliklerine göre hangi aracı ve gereci kullanacağına karar vermeli ve buna göre kullanımı gerçekleştirmelidir. Bu durumun nedenlerinden en önemlileri ise maddiyat ve vakittir (Kaya, 2006).

Öğrencilerin ihtiyaçlarını giderecek önceden hazır hale getirilmiş materyaller belirlenmeli ve kullanılmalıdır. Bu mümkün olmuyorsa, başka bir tercih olan araçlar hazır duruma getirilmeli ve kullanılmalıdır. Ama yine de olmuyorsa, öğretecek kişi tarafından öğretim aracı geliştirilebilir. Ancak bu durum hayli süreye mal olur ve çok fazla çaba sarf etmek lazımdır. Sınıfta kullanımı mümkün olan teknoloji ve araçların belli başlı olanları aşağıdakilerdir:

- Gerçek nesneler,
- Yazılı araçlar,
- Görsele dayalı gereçler,
- Tepegöz,
- Slayt gösterimi,
- Ses öğeleri,
- Televizyon,
- Bilgisayar
- Eğitici çizgi romanların öğretim gereci olarak kullanımına dair yapılan incelemeler neticesinde çalışmaların geçmişinin 1940'lı yıllara kadar ulaştığı görülmektedir. 1940-1955 yılları arasında eğitim sürecinde eğitici çizgi romanlardan yararlanılmasının artışa geçmesi Eğitim Sosyolojisi Dergisi 1944 yılındaki 18. Sayısında derginin tümünü bu detaya ayırmış fakat eğitici çizgi romanların ilerleyişi ve yoğunluğu, ırksal ayrışmaları, eşcinselliği, isyankarlığı, cehaleti tetiklediği gerekçeleri ile 1954 te Wertham Senatosu Çocuk Suçlarını Araştırma komitesi aracılığıyla çocuklar açısından sakıncalı bulunmuş bu nedenle yerini uzun süren bir sakinliğe bırakmıştır (Yücel, 2009).
- Astronomi ve Fizik Profesörü Kakalios'un eğitici çizgi romanların eğitimde yeniden kullanılması konusundaki en büyük hamleyi yaptığını belirtmek yanlış olmaz. Kakalios, "Ben Fizik Hakkında Bilmem Gereken Her Şeyi Çizgi Roman Okuyarak Öğrendim" başlıklı toplu çalışmasıyla eğitim camiasında fazla alaka gördü. 2002 senesinde Örümcek Adam filmi fazla ilgi gördüğünde süper kahramanların niteliklerinin sınıf ortamında fizik eğitiminde yararlanmak için medya aracılığıyla öncü olmuştur. Kakalios'un internet sitesinde üstün

kahramanlar hakkında eğitici videolar ve çizgi roman emsalleri yer almaktadır.(Orcan, 2013)

- Hindistan'daki tutulan bilim silsilesi "Scientoons", iletişim bilimcisi Pradeep Srivastava'nın (<http://www.scientoon.com/>) icadıdır.(Orçan, 2013).
- Japonya'daki Nagoya Üniversitesi' bünyesindeki çevre laboratuvarı zamanımıza değin ayrı ayrı 16 sayfa kapsamında ve farklı temalarla donatılmış dokuz renkli çizgi roman yayınladı, ABD'de ise günümüze kadar 19 kitaptan oluşan üstün kahraman biçimindeki Max Axiom çizgi romanı yayınlandı. Bu çizgi romanlar, elektromanyetizmadan natürel seçim gibi farklı temaları barındırır ve 8-14 yaş aralığındakilere özgüdür.

Paul Witty, çizgi romanların eğitim sürecinde kullanımıyla ilgili kendi döneminde çalışmalar yapmış ve bu çalışmasında öğrencilerin hangi sebeple çizgi romanı sevdiklerini ve etkilendiklerini maddeler şeklinde sıralamıştır. Paul Witty'ye göre çizgi romanların eğitim ortamlarında tercih sebebi olma nedenleri aşağıdakilerdir:

1. Tüm dünyanın ilgisini çeken konuların albenisini kullanarak artarda gelen ve uzun olmayan öyküler sunar.
2. Öğrencileri günlük yaşamın monotonluğundan uzaklaştırır.
3. Okunması kolay bir çeşittir. Ayrıca resimli olması nedeni ile okumaktazorlanan çocuklar tarafından da kolayca okunabilmektedir.
4. Öykülerinde yer alan kahramanları içten ve birbirine bağlantılı şekilde okuyucusuna aktarır.
5. Dikkat süresi az olan kişilerce de okunabilir.
6. Her yerde satılabildiği için satın alınması kolaydır.
7. Ücreti düşük olduğu için her kesimden insanlarca temini mümkündür.

Okullarda ve hanelerde bulunan okuma materyallerinin az olması ve çocukların dikkatini cezbedecek şekilde kitaplarında olmaması çizgi roman kullanımına teşvik etmektedir (Witty & Carr, 1958: Akt; İlhan, 2016).

Pustz (2012)'a göre sosyal bilgiler ve tarih açısından çizgi romanlar oldukça etkili bir kaynaktır. Buna göre;

- Öğrenciler, çizgi romanlar aracılığı ile konuyu anlamlandırabilmekte ve onlara farklı açılardan değerlendirme imkânı sağlamaktadır.
- Çizgi romanlar aracılığı ile konular öğrencilere rahat bir biçimde sunulabilir.
- Çizgi romanlar aracılığı ile işlenen dersler öğrencilerin dikkatini çekmektedir. Böylece öğrenciler, derse aktif bir biçimde iştirak etmekte ve öğrenmeleri daha kolay hale gelmektedir (Ünal,2018) .

"R. Williams'a (2008) göre çizgi romanlar, öğrencilerin önemli sosyal sorunları keşfetmelerine, diğerleriyle empati kurmalarına ve iyi bir insan etkileşimi duygusu geliştirmelerine yardımcı olmada önemlidir (Çiçek Şentürk, 2020).

Eğitim sürecinde çizgi romanların kullanılmasına ilişkin ortaya konan çalışmalar, genel itibariyle özetlendiği takdirde aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür. Bu sonuçlar;

- Öğrencinin ilgisi artar.
- Öğrencinin derse aktif olarak dâhil olmalarına yardımcı olur.
- Çizgi romanlar konuları sıkıcı ve durağan bir anlatımdan sıyrıp neşeli ve hareketli bir anlatıma dönüştürebilir.
- Aktarılması ve algılanması güç konular çizgi romanlarla verildiğinde bu güç durumlar aşılabılır.
- Görsel ile metin bir bütün olarak aktarıldığından anlatılan konunun öğrencinin zihninde kolaylıkla şekillenmesine katkıda bulunur.
- Öğrencinin karakter ile kendisini özdeşleştirmesi konunun anlaşılmasını kolaylaştırır.
- Konunun içeriği göz önüne alınmalı ve buna uygun hikâyeler tercih edilmelidir.
- Karakter öğrenciye örnek davranışlar sergileyerek iyi insan olmayı destekler (Ünal,2018).

Bilim adamları tarafından zaman ilerledikçe çizgi romanın eğitsel yönüne ilişkin çalışmaların arttığı görülmektedir. Yapılan bu araştırmalar sonucunda çıkan

olumlu sonuçlar, araştırmacıların yeni ve farklı alanlarda da çizgi romana yönelmesini sağlamıştır (İlhan, 2016).

Matematik soyut bir derstir bu yüzden de anlaşılması ve öğrenilmesinde öğrenciler sorun yaşamaktadırlar. Çocuklara kazandırılmak istenen bilgileri yalnızca düz bir anlatımla kazandırmaya çalışmak öğretim sürecine negatif yönde etki edecektir. Bu negatif etkiden dolayı kavramların öğrenilmesi, belli bir şemaya oturtulması ya da gerektiğinde hafızada yer alan şemadan alınıp kullanılması güçleşmektedir. Kalıcılığı sağlamak için çocuk, çizgi romanlar sayesinde öğretim sürecine aktif olarak katılacak, bilgileri çizgi romanlar sayesinde somutlaştırabilecektir. Bu da bilgilerin hatırlanma oranını büyük ölçüde yükseltecektir.

2.6.1. Sosyal Bilgiler ve Çizgi Roman

Sosyal Bilgiler öğretiminde üç geleneksel yaklaşım vardır. Bu üç temel yaklaşım, Sosyal Bilgiler eğitiminin nasıl algılandığı konusunda önemli bir çerçeve içermektedir (Kaymakçı ve Ata, 2012). Çizgi roman, her üç yaklaşımda da uygun şekilde kullanıldığı takdirde, yaklaşımların amaçlı davranışına katkı sağlayabilecek önemli bir materyaldir.

Üç geleneksel tedavi arasında Sosyal Bilgiler eğitimi en yaşlı kişinin vatandaşlık yükümlülüğüdür. Bu yaklaşıma göre Sosyal Bilgilerin amacı kültürel olarak aktarmak ve iyi vatandaş yetiştirmektir. Ancak açıklamak gerekirse, bu Yaklaşımda amaç grubu istenilen yönde vatandaş yetiştirmektir ve bu amaçla model vatandaş öne çıkarılır (Kılıçoğlu, 2012). Öğretmenin merkezde olduğu bir yaklaşımdır (Doğanay ve Sarı, 2004). Bu yaklaşımda genç bireylerin davranış ve tutumları diğer boyutların, yani yöneticilerin yetişkinlerinin kararları ile belirlenir. Var olan değerler korunmaya çalışılır (Doğanay, 2004). Vatandaşlık yükümlülüğü olarak Sosyal Bilgiler eğitiminde örnek vatandaş, çizgi roman karakteri olarak kullanılabilir. Vatandaştan beklenen özellikler ve korunması istenen değerler, karakterin anlatımıyla çizgi romanlarda yer alabilmektedir.

Bir sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi ise vatandaşlık kazanmalarını sağlamak için bilimsel toplumların kendi araştırma yöntemleriyle ilgili özelliklerini edinmelerinin amaca hizmet edecek en iyi yol olduğu görüşüne dayanmaktadır. Bu yaklaşımın kullanılması araştırma-inceleme oluşturur (Kılıçoğlu, 2012). Sosyal

Bilimler dalının etkisine ulaşabilmesi için bireyin bölümlerin yolunu kendisinin keşfetmesi ve kullanması gerekmektedir (Kaymakçı ve Ata, 2012). Bu yaklaşımda sosyal öğrenciler bilimlerle etkileşime girer (Özmen, 2011). Bu yaklaşıma göre eğitimci ya da öğrenci tarafından hazırlanan çizgi romanlarda, öğrencilerin bilim ve toplumsal konularla etkileşimini sağlamak amacıyla konuların aktarılması amacıyla çizgi romana yer verilebilir.

Yansıtıcı bir analiz olarak Sosyal Bilgiler öğretimi, problem çözme ve araştırma-incelemenin önemli bir yer tuttuğu Sosyal Bilgiler yaklaşımıdır. Konu öğrenci, bireysel yaşantılar ve içinde bulundukları toplumsal yaşamdır (Özmen, 2011). Karar verme becerilerinin boyutları, yansıtıcı analizde önemlidir. Gerçek yaşamda, toplulukta veya kendi içlerinde karşılaştıkları sorunlara karşı karar verme yetisi kazanmaları sağlanır (Kılıçoğlu, 2012). Yansıtıcı bir analiz olarak Sosyal Bilgiler öğretiminde evrensel olarak işlenen konulara Sosyal Bilgiler ders konuları içerisinde de yer verilebilir. Bu yaklaşıma göre öğrencilerin öğretebilmeleri için üst düzeyde sınırlandırılması, birçok duyuya hitap eden ve çeşitli etkileşimler sağlayan yöntem ve tüketimlerin tüketimde yer alması yararlı olacaktır (Şahin ve Çetinoğlu 2016). Bu yaklaşımda çizgi roman, yazılı metin, görsel ve hatta hareketler içeren, derse girmelerini yani aktif olmalarını sağlayacak etkili bir materyaldir. Ayrıca çizgi romanların bu beklentiyi beklerken öğrenci motivasyonunu artırmada etkili olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur (İlhan ve Oruç, 2019). Öğretmen çizgi romanda bir soruna ya da toplumsal soruna yer vererek öğrencilerin sorunu çözmelerine ya da çizgi roman hazırlayarak öğrencilerin hayatlarında karşılaştıkları gerçek sorunu ya da toplumsal sorunu anlatıp sorunu çözmelerine yardımcı olabilir. Bu uygulamalar, öğrencilerin sorunlarını çözmelerine ve karar vermelerine katkıda bulunmalarını sağlayabilir.

2.7. İlgili Araştırmalar

Canbulut (2022) eğitici çizgi romanların başarı ve kalıcılığa etkilerini 2.sınıf özelinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Yapılan bu araştırmadaki çalışma grubu 2020-2021 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde Niğde ilinde bulunan bir devlet ilkokulunun 2. Sınıfları arasından belirlenen biri deney (21 öğrenci) biri kontrol grubu (21 öğrenci) olmak üzere iki sınıftan oluşmuştur. 2020-2021 eğitim öğretim yılının birinci döneminde veri toplama aracı, çizgi romanlar ve ders planları hazırlanmış ve uygulama yapılacak olan gruplar belirlenmiştir. 2020-2021 eğitim öğretim yılının 2.

döneminde ise uygulama yapılmıştır. Doğal sayılarda bölme işlemi konusu MEB Matematik Programı'nda belirlenen ders saati ile kısıtlı kalınıp 4 hafta (16 ders saati) içinde öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmanın neticesinde eğitici çizgi romanla öğretim gerçekleştirilen deney takımı öğrencilerinin başarı ölçüleri, kontrol takımı öğrencilerinin başarı ölçüleriyle kıyaslandığında deney takımı öğrencileri yararına anlamlı bir ayırım ortaya çıktığı bu nedenle eğitici çizgi romanla gerçekleştirilen eğitimin öğrenci başarısına pozitif yönde etki ettiği ortaya konulmuştur.

Leylak (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada eğitici çizgi romanların etkilerine ilişkin bu kez sınıf öğretmenlerinin görüşleri ele alınmıştır. Yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin ve okul müdürlerinin eğitici çizgi romanları eğitim öğretim sürecine daha çok dâhil etmesi için eğitici çizgi romanlar ile ilgili hizmet içi eğitimler alması, sınıf öğretmenlerinin teknolojiye yönelik hizmet içi eğitimler alması, eğitici çizgi romanlara müfredatta yer verilmesi, eğitici çizgi romanlar ile ilgili daha büyük örneklemeler ile nicel çalışmalar gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Konuyla ilgili diğer bir araştırmada Çiçek – Şentürk (2020) çizgi romanların ortama alaka, güdülenme ve akademik muvaffakiyet üstündeki tesirine ait bir çalışma ortaya koymuştur. Analiz verileri ışığında, Deney Takımı-1 ve Deney Takımı -2 öğrencilerinin ortama dair alaka, güdü ve akademik muvaffakiyet puan ortalamaları Kontrol Takımı öğrencilerinden; Deney Takımı-2 öğrencilerinin ortama dair alaka, güdü ve akademik muvaffakiyet puan ortalamaları ise Deney Takımı-1 öğrencilerinden belirleyici şekilde daha üstündür. Üstelik, öğrenciler çizgi romanlar ve çizgi romanların argümantasyon faaliyetleri ile dayanak oluşturularak yararlanılmasının alakalarının ve güdülerinin arttırdığını, taze bilgiler öğrenmelerine neden olarak muvaffakiyetlerinin çoğalmasına yardım ettiğini belirtmişlerdir.

Şentürk (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler dersi özelinde eğitici çizgi romanların etkileri incelenirken sosyal bilgiler dersinde yararlanılan eğitici çizgi roman ve çizgi filmlerin öğrencilerin derse karşı tavır, güdü ve akademik muvaffakiyetleri açısından pozitif tesirde bulunduğu ve öğrencilerin bu öğretim gereçlerini etkin ve pozitif bulduğu belirlenmiştir.

Türkal (2018) tarafından yapılan çalışmada, çizgi romanların öğretim sürecinde kullanılan güncel yöntem ve tekniklere destek verme noktasında büyük oranda etkili bir öğretim materyali olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bu sonuç

çerçevesinde hazırlanan çizgi romanların öğrencilerin derse karşı ilgilerini ve davranışlarını pozitif olarak etkilemesi düşünülmektedir.

Kurt (2019) tarafından yapılan çalışmada, 1.sınıf öğrencilerinden oluşan 14 Sosyal bilgiler öğretmeninin öğretim sürecinde çizgi roman kullanımına ilgili fikirlerinin taranması neticesinde bu öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretimi sürecinde eğitici çizgi romanların kullanılmasıyla ilgili olarak çizgi romanların bilgileri somutlaştırdığını ifade etmişlerdir. Eğitici çizgi romanda öğretilmek istenen bilginin görsel olarak bulunması, konunun olay örgüsü şeklinde anlatılması aktarılacak istenen bilginin somutlaştırılması noktasında ifade edilen yorumlardandır. Kuru (2019) bu çalışma ile sosyal bilgiler öğretimi sürecinde öğrencilere aktarılacak bilgilerin eğitici çizgi roman kullanılması sonucunda görselleştirilerek somutlaştırdığını ortaya koymuştur.

Çetinkaya (2019) yaptığı araştırmada ulaşılan sonuçlara göre grafik performansı ve edebi yönü kuvvetli alternatif çizgi roman çalışmalarının yükselişi hız kesmeden devam etmektedir. Çizgi roman ayrımlarından, hem alternatif yaklaşımların hem de ana akım yaklaşımlarının çalışmadaki örneklerle ortaya konduğu üzere çizgi romanın bugün saygın bir sanat formu olmasında büyük katkıları vardır. Ayrıca çalışmada varılan diğer bir sonuç ile çizgi romanın artık kültürlerin uygarlık simgesi haline getirdiği şeylerden biri haline aldığı da vurgulanmıştır.

Uzun (2021) yaptığı çalışmada çizgi romanın içeriğindeki gibi Amerikan yapıtı olmadığı ve kültürümüzün öğelerini ve değerlerini de bu sanatsal materyal ile sunumunun yapılabileceğinin ortaya konması amaçlanmıştır. Ülkemizde ilk defa gelenekçi yöntemlerle karşılaştığımız bu sanat türü teknolojik gelişmelerle paralel bir şekilde gelişim sürecini gerçekleştirdiği sonucuna varılmıştır.

Kireççi (2018)'nin yaptığı araştırmaya göre çizgi roman çevirileri günümüzde dilimiz çerçevesinde görmesi gereken saygıyı görerek, çizgi roman çeviri işinin sadece sıradan bir metin çevirme fiili olmadığı fark edilmiş ve yayıncının bu sanat dalına hak ettiği değeri göstermeye başladığı sonucuna varılmıştır.

Esmer (2014) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre incelenen çizgi romanlardan yola çıkarak eğitici çizgi romanlar aracılığıyla çocukların keyifli zaman geçirmesini sağlamak, çocuklara okuma sevgisi kazandırmak gibi faydaları dışında çizgi romanların çocuklara yardımsever olma, dürüst davranma, iyi beslenen ve temiz

insan olma, hayvanları sevmek, dost olabilme, adaletli davranma gibi pek çok davranışı edindirmesi mümkün görünmektedir.

Şentürk, (2020) yapmış olduğu araştırmada eğitici çizgi romanların argümantasyon ile desteklenerek kullanılması öğrencilerin derste aktif olmalarında, çevre ilgisinde, motive düzeyinde ve akademik başarısında pozitif etki bıraktığı sonucu ortaya konulmuştur. Ayrıca eğitici çizgi romanlarda kullanılan kahramanların diyaloglarındaki ifadelerle alakalı argümantasyon etkinliklerinin yapılması öğrencilere fikirlerini karşılaştırabilme, sorgulayabilme fırsatı sunması da ulaşılan sonuçlardandır.

Benice, (2016) yapmış olduğu araştırmada eğitici çizgi romanların öğrencilerin hayal dünyalarını sınırlandıracak, zincirleyecek, zihinde var olan fikirlerini değiştirebilecek bir materyal olmadığı sonucuna varılmıştır. Eğitici çizgi roman düşüncelerini değiştirememiş, var olan görüşleri etkileyememiştir. Fakat farklı şeyler düşünebilmelerini ve görebilmelerini sağladığı sonucuna varılmıştır. Çocukların çoğunda bu durumdan keyif aldığını ifade etmiştir.

Yıldırım, (2016) makalesinde 12 tane sınıf öğretmeni adayına ilettiği 5 açık uçlu soruya aldığı cevaplar doğrultusunda adayların eğitici çizgi romanlarla ilgili pozitif olduğunu düşündükleri özellikleri sırasıyla en çok; Görsel ve renkli olması nedeniyle öğrencinin ilgisini çekebilmesi, etkili ve kalıcı bir eğitim sürecine neden olması sağlaması yanı sıra kullanılan puntonun küçük boyutta olması ve diyalog yazılarının fazla olması da noksan olan yönleri olarak belirtilmiştir. Bunlar dışında öğretmen adayları kavranması zor, soyut içeriğe sahip konuların öğrencilere aktarımında ders sürecinin sıkıcı olabildiği durumlarda eğitici çizgi romanların kullanılabileceğini ifade etmişlerdir.

İlhan (2016) yaptığı çalışmada ilköğretim yedinci sınıf seviyesinde yapılan uygulamada sosyal bilgiler dersinin Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi kapsamındaki İstanbul'un fethi konusu işlenmiştir. Çalışma çerçevesinde toplanan veriler eğitici çizgi romanın sosyal bilgiler öğretimi sürecinde kullanılmasını destekler niteliktedir. Bu çalışmada elde edilen nitel ve nicel veriler doğrultusunda, eğitici çizgi romanların öğrenci başarısını, derse karşı olan tutumunu, tarih algısını ve çizgi romanlara bakış açılarında da pozitif bir katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Kougiourouki (2017) yaptığı çalışmada ortaya konulan sonuçlara göre eğitici çizgi romanların aynı zamanda öğrencilerin kendi üsluplarını ortaya çıkarabilmek için

tarihi olayların anlaşılabilmesi yoluyla empati kurabilmek ve görsel, tasarımsal, teknolojik konularda bilgi çerçevesini genişletebilmek için önemli bir materyal olduğu fark edilmiştir.

Sarıbıyık (2018) yaptığı çalışmada öğrencilere tarih bilincinin kazandırılabilmesinde önemli bir etkiye sahip olan ilkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere tarih konularını daha iyi öğretebilmek için belirlenen tarihi hikâye ve çizgi romanlar aracılığıyla anlam bütünlüğü içerisinde kalıcı öğrenmeler sağlandığı ortaya konulmuştur.

Gürsoy (2018) yaptığı çalışma katılımcıları ortaokul 6. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma neticesinde öğrencilerin hikâye okuma saatlerine oranla çizgi roman okudukları okuma saatinde hem okuyabilme ve yazabilme becerilerinde hem de çocukların okuma alışkanlıklarının pozitif yönde değiştiği görülmüştür.

Ünal (2018)'ın ortaya koyduğu bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde çizgi romandan ders materyali olarak faydalanılmasının öğrencilerin muvaffakiyetinin ve derse karşı tavrı üstündeki tesirini ortaya koyabilmek için beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi temalarından olan “Haritayı Tanıyorum” ve “İklim ve Yaşamım” temalarıyla alakalı eğitici çizgi roman hazırlamıştır. Uygulama sonrası elde edilen araştırma verilerine göre sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrenci başarısına olumlu etkide bulunduğu, bununla beraber sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanılmasının öğrencilerin derse karşı tutumlarında bir etkisinin olmadığı sonucunavarılmıştır.

Şentürk (2020) yaptığı çalışmada eğitici çizgi roman materyalinin derste kullanımının öğrencilerin başarı seviyesini, tavır ve motive düzeylerini artırdığını ortaya koymuştur. Ayrıca araştırma sonuçlarına bakıldığında eğitici çizgi romanların Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanındaki öğrenci başarısında eğitici çizgi filmlere oranla daha etkili olduğu görülmektedir. Bu sonuca varılmasında eğitici çizgi romanlara ait niteliklerin etkin olduğu söylenebilir. Eğitici çizgi romanların uygulanmasında öğrencinin istediği bölüme istediği zaman dönüş yapabilmesi veya ilerleyebilmesi öğrenciye kişisel öğrenebilme hızını ayarlama imkânı tanır. Çizgi romanların bu niteliği öğrenciye görecelik ilkesi doğrultusunda ders işlenebilmesine olanak sağlar.

Kaba (2021)'nın yaptığı çalışmada eğitici çizgi roman materyalinin kullanıldığı derste elde edilen veriler çerçevesinde öğretmenler; çizgi romanların öğrencinin odaklanabilme düzeyini yükselttiği, bilişsel öğrenme sürecini hızlandırdığı,

ilgisini ve motivasyonunu üst düzeye taşıdığı, öğrencinin sıkılmasını engellediği, içten bir sınıf ortamı oluşturduğu gibi sonuçlara varılmaktadır. Eğitici çizgi roman materyali kullanılan sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrenciler çizgi roman ile empati kurma, eğlenebilme, derse katılım ve imgeleyebilme fırsatı sunduğu ifade edilmektedir. Ayrıca öğrenciler ve öğretmen eğitici çizgi romanları bir defa okuyarak bitebilecek ve bir tekrar kullanılmayacak bir materyal değil de tekrar okuyabilme imkânı olacak bir materyal olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu varılan sonuç çerçevesinde eğitici çizgi romanın kişiyi güdüleyip öğrenme arzusunu arttırdığı bilgisine varılmasına olanak tanımaktadır.

İlhan (2016) yaptığı çalışmada elde edilen verilere göre eğitici çizgi romanı öğrenme ortamında kullanan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarında pozitif açıdan değişim olduğu görülmüştür. Öğrenci yorumları incelendiğinde, öğrencilerin dersin eğlenceli geçtiğini, merak duygularının arttığını ve derse karşı ilgi düzeylerinin arttığı sonuçlarına varılmıştır. Bu sonuçlara göre eğitici çizgi romanın kullanıldığı sosyal bilgiler dersine karşı öğrenci tutumunun pozitif yönde etkilendiği çalışma kapsamında elde edilen verilerle desteklenerek alan yazına katkı sağlanmıştır.

Polat (2006)'ın yaptığı araştırmada eğitici çizgi romanların resim ve metinden oluşan bir materyal olduğu ve resim karelerinin art arda olmasının ile tasarlanan eğitici çizgi romanların tanımlarının açık uçlu olması yani her öğrencinin eğitici çizgi romanlarla ilgili kendisine özgü tanımlama üretmesine olanak tanır. Bu çerçeveden bakıldığında eğitici çizgi romanlar kapsamındaki diyalogları somutlaştıran öğrencidir, yani öğrenci diyalogları okurken sürece hayal gücüyle katıldığı için etkili bir durumda bulunmaktadır.

Şirin (2019)'in yaptığı çalışmanın konusu olan Tarkan ve Köroğlu çizgi roman örneklerindeki gibi çizgi romanlarda hem serüven anlatımı yapılır hem de özenle çizimi yapılmış, tasarım yönünden yoğun özellikleri olan resimlerle sanatsal yetenekler ortaya konur. Eğitici çizgi romanlarda değişik şekilde tasarlanan, gerçeğe yakın ya da hayal gücü ürünü olan kahraman ve karakterler bulunur. Değişik bakış açısı ile çizilen resimler, desenler, giysi ve mekân dizaynları tasarımsal açıdan yararı olan mühim muhtevalardır.

Ünal ve Demirkaya (2019) yaptıkları araştırma sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanılmasının öğrenci başarısında pozitif tesir yarattığı, bununla beraber sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanılmasının derse karşı öğrenci tutumlarına etki etmediği sonucuna varılmıştır.

İlhan ve Oruç (2019)'un yaptıkları çalışmanın verilerine göre sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanılmasının 7. sınıf öğrencilerinin dersteki başarı oranlarını ve derse karşı motivasyon düzeylerini pozitif yönde etkilemektedir. İki grup arasındaki bu önemli farka, çalışmaya katılan öğrenci sayısı 19 olmasına rağmen ulaşılmıştır. Bu çerçeveden bakıldığında sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının verimli bir çalışma olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Topkaya (2017) tarafından yapılan araştırmada, çalışma grubu 8. sınıf seviyesi 152 öğrenciden oluşmaktadır. Bu çalışmada “Demokratik Algı Ölçeği” kullanılarak veri elde edilmiş ve bu veriler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yardımı ile yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlar deney grubu öğrencilerinin demokratik idrak seviyelerini yükseltmede çizgi romanların pozitif açıdan katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca öğretim materyali olan çizgi romanların kullanımı, soyut dönem girişinde bulunan ergen öğrencilerin demokratik algı bünyesindeki kavramları örnek olay vasıtasıyla somutlaştırmalarına destek olduğu da söylenebilir.

Topkaya ve Şimşek (2015) yaptıkları çalışmada teknolojik gelişmeler dolayısıyla bilgi yoğunluğu yaşanan çağımız dünyasında resmen benzetim evreninde yaşamaya başlayan günümüzdeki çocuklar aktif olmadıkları tek yönlü bir kültürel gelişim prosesine dâhil olabilmeye sorunla karşılaştıkları düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin kolay adapte olabilecekleri bir temelden yola çıkarak yaşanan olaylarla ilgili daha faal olarak düşünerek yorumlayabilme imkânını çizgi romanlar vasıtasıyla gerçekleştirebildikleri söylenebilir. Çünkü çizgi romanlar, ders sürecinde öğrencileri eğlendirerek, derse yönelik isteklendirme arttırabilmektedir. Ayrıca ders sürecinde öğrencilerin edinmesi beklenen kazanımların kısa diyaloglar ve çizgi kahramanlar vasıtasıyla öğrenciye aktarılması ders içeriğinin daha hareketli ve zevkli bir yapıda olacağını işaret etmektedir. Böylece hayal dünyasının aktif olması ile beraber öğrencinin başarılı olma heyecanını yaşaması neticesinde derse karşı tavrının da olumlu etkileneceği ifade edilebilir.

Topkaya (2016) tarafından yapılan bu araştırmada elde edilen veriler ışığında çizgi romanların görsel zekâyı aktif hale getirerek zihinsel şemaları somutlaştırması ve karakterler arasında geçen diyalogların düşünceleri karşılaştırabilme imkânı tanınması gibi niteliklerinin akademik başarının artmasında etkili olduğu söylenebilir. Eğitici çizgi romanlarda konu basitçe aktarıldığından bilgiler ve yanlış öğrenmeler kontrol edilebilir. Ayrıca senaryo ile aktarılan konunun kısa ve açık bir biçimde ifade

edilmesinin de aktarılmak istenen detay bilgiyi belirgin hale getirmede yararlı olduğu ifade edilebilir. Çizgi romanların belirtilen bu pozitif niteliklerinin kalıcı ve anlamlı öğrenmeleri gerçekleştirmesi neticesinde akademik başarıya katkı sağladığı söylenebilir.

Topkaya (2014) tarafından yapılan bu araştırmada elde edilen veriler ışığında öğrencilerin demokratik algılarını eğitici çizgi romanların pozitif açıdan etkilediği söylenebilir. Ayrıca eğitici çizgi romanların öğretim materyali olarak kullanılması soyut işlemler dönemi geçiş sürecindeki ergen öğrencilerin demokratik algılarının örnek olaylar vesilesiyle somutlaşmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, kullanılan veri toplama aracı ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Deseni

Birey ve toplum öğrenme alanına ait kazanımların öğretilme sürecinde eğitici çizgi romanların kullanılmasıyla alakalı öğrenci görüşleri ile ilgili verilere ulaşmak amacıyla bu araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim(fenomenoloji) deseni tercih edilmiştir. Bu araştırma modeli kapsamında veri toplama tekniğı olarak ise yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Nitel araştırma yöntemini, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin uygulandığı, algılar ve olaylar bütünü doğal çevrede gerçek ve bütünsel bir şekilde ortaya konulmasına ait nitel bir sürecin izlendiğı araştırma olarak ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle nitel araştırma yöntemi, kuram oluşturmaya hedefleyen bir bakışla sosyal olguları ilgili oldukları çevrede araştırma ve anlama sürecini ön planda tutan bir yöntemdir(Yıldırım, 1999).

Nitel araştırma yöntemi ile planlanmış araştırma süreçlerinde işlenen konuyla ilgili detaylı bir kavrama seviyesine ulaşabilme amacı vardır. Bu özelliğıyle araştıran kişi bir kâşif tarzıyla davranarak ekstra sorduğı sorularla gerçek bilginin takipçisi olur ve muhatap olduğı kişinin özgün bakışını önemser.(Karataş, 2015)

Nitel araştırmalar nasıl yorumlanırsa yorumlansın bilimseldir. Bilimsel araştırma dikkatli ve sistemli sorgulama barındırır ve veri tabanlıdır. Bu çerçeveden yorumlandığında nitel araştırmalar bilimseldir.(Uzuner,1999)

Nitel araştırma metotlarından olan fenomenoloji(olgubilim) yaşanmışlıkları analiz etmeye yoğunlaşan bir metottur. Fenomenoloji öncelikle olgunun temelinde bulunan ortak anlamları ortaya koymak için kişiler tarafından deneyimlenmiş yaşantıları tanımlamaya ve bu deneyimlerin özünü ifade etmeyi amaçlamaktadır (Kocabıyık, 2015).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu araştırma başlığında da yer verildiği üzere 7. sınıf öğrencileri tarafından oluşturulmuştur. Çalışma, Hatay'ın Antakya ilçesinde resmi bir ortaokulda bulunan 7. sınıf seviyesi 20 öğrenci özelinde yapılmıştır.

3.3. Öğretim Materyalinin Hazırlanma Süreci

Eğitici çizgi romanların sosyal bilgiler dersi kapsamındaki birey ve toplum öğrenme alanı dâhilindeki tema ve kazanımlar doğrultusunda 3 farklı eğitici çizgi roman araştırmacı tarafından Pixton adlı eğitici çizgi roman çizimine imkân tanıyan <http://www.pixton.com> adresli web ara yüzünden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede araştırmacı tarafından öğrenme alanına ait her kazanım için birer senaryo hazırlanmış ve hazırlanan senaryolar Türkçe eğitiminde uzman olan bir akademisyen ve bir öğretmen tarafından anlatım ve dil açısından incelenmiş ve bu sayede hazırlanan eğitici çizgi romanlara son hali verilerek öğretim materyali kullanılabilir duruma getirilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi tercih edilmiş olup 10 soruluk yarı yapılandırılmış mülakat formundan yararlanılmıştır. Katılımcılara verecekleri yanıtlarda herhangi bir seçenek sunulmamış ya da kısıtlama getirilmemiş olup özgün bir şekilde kişisel yanıtlarını vermeleri istenmiştir.

Nitel araştırmalar çerçevesinde veri toplayabilmek amacıyla anket veya başka bir ölçme aracı kullanılmaz; araştırmacı kişi veri toplama sürecinde veri aracıdır. Katılımcı gözlemci olarak araştıran kişi gözlemleyeceği grup üyelerinden izin alarak gruba dâhil olur. Araştırmayı yapan kişi, grup üyelerinin güvenini kazandığında, grup üyelerinden gruba ait özelliklerle ilgili detaylı ve tutarlı bilgi toplayabilir (Uzuner, 1999).

Nitel araştırma yöntemi ile yapılan çalışmalarda görüşme, gözlem ve doküman inceleme olarak üç temel veri toplama tekniği kullanılmaktadır (Karataş,2015).

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde ise araştıran kişi karşılaştırılabilen verileri topladığı için güvenilirlerdir. Fakat bu durumda bireylerin belirli bir konuyu nasıl yapılandırdıklarını görebilme imkânını kaybetme durumu söz konusudur. Her hangi bir nitel araştırma çerçevesinde veriler farklı seviyedeki görüşme sonuçlarından belirlenebilir veya nitel araştırma sürecinin farklı aşamalarında bu çeşitlerden faydalanılabilir (Uzuner,1999).

Bu araştırma kapsamında hazırlanan eğitici çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde öğretim materyali olarak kullanılması ile ilgili öğrenci görüşlerini öğrenebilmek amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunu uygulamadan önce uygulamanın yapılabilmesi amacıyla gerekli olan yasal izinler Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır. (Ek 2) Alınan bu izne bağlı olarak 2021-2022 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Hatay il merkezinde bulunan resmi bir ortaokulda 20 adet 7. Sınıf öğrencisi ile araştırma kapsamında çalışılmıştır. Öncelikle sosyal bilgiler dersi müfredatı kapsamındaki birey ve toplum öğrenme alanı dâhilinde bulunan kazanımları içeren senaryolardan ve görsellerden oluşan eğitici çizgi romanlar araştırma çalışmasının yapıldığı ortaokulda öğrenim gören 20 adet 7. sınıf öğrencisine her hafta 2 ders saati olmak üzere toplam 3 hafta boyunca sosyal bilgiler dersinde öğretim materyali olarak uygulanmıştır. 4. hafta ise öğretim materyali olarak uygulanan eğitici çizgi romanlar ile ilgili tartışma ortamı oluşturulmuş sonrasında ise 15 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu bu 20 öğrenciye uygulanarak öğrenci görüşlerine başvurulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizinden yararlanılarak yarı yapılandırılmış mülakat formunda yer alan 10 sorunun her biri için katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar değerlendirilmiş elde edilen verilerin frekans tabloları yardımı ile dağılımları ele alınmıştır.

Nitel araştırma yönteminde kullanılan veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin analiz sürecinde betimsel ve içerik analizi olmak üzere iki veri analiz şekli bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Veri analizinin betimsel ya da içerik analizi yaklaşımı ile yapılmasındaki temel

hedef araştırma konusu olan kültürün tanımı ve bu süreç içerisinde bu kültürü oluşturan kişilerin veya grupların algıları, deneyimleri ve tavırlarının kendilerine özgü bakış açılarıyla aktarılmasıdır. Bu nedenden dolayı elde edilen bulgular çalışmanın yapıldığı grubun ifadeleriyle sunulur ve direk alıntılara sıkça yer verilir (Berg & Lune ,2019).

4. BULGULAR

4.1. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde yapılan saha çalışması neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 4. 1.

Eğitici çizgi romanların derse yönelik motivasyona olan etkisine ilişkin bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Motivasyona neden olması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö9, Ö10, Ö13, Ö15, Ö18	8	40
İletişim becerisini ön plana çıkartması	Ö2, Ö6, Ö8, Ö12	4	20
Pozitif bakış açısı kazandırması	Ö1, Ö3, Ö12	3	15
Empati yeteneği kazandırması	Ö11, Ö12, Ö17	3	15
Motivasyonuma etkide bulunmadı	Ö14, Ö16, Ö20	3	15
Dersi eğlenceli hale getirmesi	Ö3, Ö5	2	10
Dikkatli dinlemeyi öğretmesi	Ö11, Ö17	2	10
Hayatı kolaylaştırması	Ö4	1	5
Günlük hayatla ilişkilendirilmesi	Ö7	1	5
Kendini ifade edebilme becerisi kazandırması	Ö9	1	5
Önyargılı olmamayı öğretmesi	Ö10	1	5
Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	Ö19	1	5

7. sınıf öğrencilerinin “*Eğitici çizgi romanlar derse yönelik motivasyonunuzu nasıl etkilemiştir?*” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.1’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.1 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 8’i “*Motivasyona neden olması*” şeklinde görüş bildirmiştir. 4 öğrenci “İletişim becerisini ön plana çıkarması” cevabını verirken, 3 öğrenci “Pozitif bakış açısı kazandırması”, 3 öğrenci “Empati yeteneği kazandırması”, 3 öğrenci “Motivasyonuma etkide bulunmadı” şeklinde görüş bildirmiştir. 2 öğrenci “Dersi eğlenceli hale getirmesi” ve yine 2 öğrenci de “Dikkatli dinlemeyi öğretmesi” şeklinde görüş bildirmiştir. 1 öğrenci “Hayatı kolaylaştırması”, 1 öğrenci “Günlük hayatla ilişkilendirebilmesi”, 1 öğrenci “Kendini ifade edebilme becerisi kazandırması”, 1 öğrenci “Önyargılı olmamayı öğretmesi”, 1 öğrenci de “Kalıcı öğrenmeyi sağlaması” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4.1’de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

“Motivasyona neden olması” görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Derse yönelik motivasyonumuzu arttırmıştır, çünkü içinde hem eğlenceli hem de bilgi verici içerikler vardır.”* (Ö3) **“İletişim becerisini ön plana çıkarması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“İletişimimizi daha iyi etkiler. Ailemizle veya ablamız ya da başka biriyle iletişim sıkıntımız varsa daha iyi çözeriz. Artık iletişimimiz daha etkili ve daha iyi olur. Bu sayede iletişim sıkıntımız olmayacak.”* (Ö8) **“Pozitif bakış açısı kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Derse daha pozitif yaklaşabildim. Olumlu, güzel, pozitif şekilde etkilemiştir.”* (Ö12) **“Empati yeteneği kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Kardeşimle empati kurmaya çalışacağım. Ailemle daha dikkatli konuşmaya çalışacağım.”* (Ö11) **“Motivasyonuma etkide bulunmadı”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Normal ama beni etkilemedi doğruyu söylemek gerekirse.”* (Ö16) **“Dersi eğlenceli hale getirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bana göre beni olumlu yönde etkiledi. Dersi eğlenceli hale getirdi.”* (Ö5) **“Dikkatli dinlemeyi öğretmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Karşımızdaki kişiyi dikkatlice dinlememiz gerektiğini öğretti.”* (Ö17) **“Hayatı kolaylaştırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Derslerde işlenen konuların gerekli olduğunu ve hayatımızı kolaylaştırdığını düşünüyorum. Bu şekilde dersleri daha içten dinlememizi etkilemiştir.”* (Ö4) **“Günlük hayatla ilişkilendirebilmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Derste öğrendiğimiz bazı konuları günlük hayatta kullanmamız gerektiğini öğrendim. Bundan dolayı dersleri daha iyi ve can kulağı ile dinleyeceğim.”* (Ö7) **“Kendini ifade edebilme becerisi kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Artık derste söz alıp kalkmayı, herkesin duyabileceği ses tonunda konuşmayı daha sık hale getireceğim.”* (Ö9) **“Önyargılı olmamayı öğretmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Derse karşı daha iyi yönde bakmamı sağladı. Önyargılı davranmamamız gerektiğini vurgulamıştır.”* (Ö10) **“Kalıcı öğrenmeyi sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Güzel etkiledi. Ayrıca bu konuyu işlerken bu çizgi roman izlenmeli, akılda örneklerle kalır.”* (Ö19).

Tablo 4. 2.

Eğitici çizgi romanların sorunları çözme becerisine etkisi ile ilgili bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Sorun çözme becerisi kazandırması	Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15, Ö16, Ö17	11	55
Empati kurabilme yeteneği kazandırması	Ö8, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö18	6	30
Etkili dinleme becerisi kazandırması	Ö2, Ö8, Ö10	3	15
Olumlu iletişim kurma becerisi kazandırması	Ö3, Ö4	2	10
Önyargılı olmamayı öğretmesi	Ö7, Ö10	2	10
Sorgulama alışkanlığı kazandırması	Ö1	1	5
Olumlu bakış açısı kazandırması	Ö2	1	5
Yorum ve düşünce gücünü geliştirmesi	Ö9	1	5
Jest ve mimikleri kullanma becerisini kazandırması	Ö20	1	5
Öğrendiklerini günlük hayata uyarlama becerisi kazandırması	Ö19	1	5

7. sınıf öğrencilerinin *“Eğitici çizgi romanların sorunları çözme becerinize etkisi nasıl olmuştur?”* sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.2’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.2 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 11’i *“sorun çözme becerisi kazandırması”* şeklinde görüş bildirmiştir. 6 öğrenci *“empati kurabilme yeteneği kazandırması”* cevabını verirken, 3 öğrenci *“etkili dinleme becerisi kazandırması”*, 2 öğrenci *“olumlu iletişim kurma becerisi kazandırması”*, yine 2 öğrenci *“önyargılı olmamayı öğretmesi”* şeklinde görüş bildirmiştir. 1 öğrenci *“sorgulama alışkanlığı kazandırması”* 1 öğrenci *“olumlu bakış açısı kazandırması”*, ve yine 1 öğrenci *“yorum ve düşünce gücünü geliştirmesi”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4.2 de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: *“Sorun Çözme Becerisi Kazandırması”* görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Sorun yaşadığımızda sorunları nasıl daha kolay çözebiliriz onu anladım.(Ö5)* *“Empati Kurabilme Yeteneği Kazandırması”* görüşüne ait öğrenci ifadesi: *Empati kurma becerimi geliştirmiştir böylece kendimi karşıdakinin yerine koyabiliyorum.” (Ö18)* *“Etkili Dinleme Becerisi Kazandırması”* görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Daha iyi dinlemek ve karşıımızdakini anlamak karşıımızdakinin hissini anlayabilmek gibi çözme becerileri kazandırdı.” (Ö8)* *“Olumlu İletişim Kurma Becerisi Kazandırması”* görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çizgi romandaki karakter derste*

öğrendiği olumlu davranışları uyguladığında ailesi ile olan iletişim sorunları ortadan kalkmıştır. Biz de bu olumlu davranışları uygularsak iletişim sorunlarımızın daha kolay ve hızlı bir şekilde çözülebileceğini düşünüyorum.” (Ö3) **“Önyargılı Olmamayı Öğretmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Artık karşıma çıkan sorunlarda önyargılı olmadan daha etkili bir şekilde sorunları çözmeye çalışacağım. Bunu da öğrenmiş oldum.” (Ö7) **Sorgulama Alışkanlığı Kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Çevremın yaptığı hareketleri sorgulamaya başladım.”(Ö1) **“Olumlu Bakış Açısı Kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: Bu çizgi roman sayesinde artık daha olumlu bakacağım ve bu benim olayları çözme becerimi geliştirir.” (Ö2) **“Yorum ve Düşünce Gücünü Geliştirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: Yorumlamayı ve düşünceyi geliştirmemi sağladı.” (Ö9) **“Jest ve Mimikleri Kullanma Becerisini Kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: Konuşmaya jest ve mimiklere dikkat ettiğimiz bir etki yaratmıştır.” (Ö20) **“Öğrendiklerini Günlük Hayata Uyarlama Becerisi Kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Okulda öğrendiğimiz konuları, etkenleri günlük yaşamımızda kullanırsak insanlarla diyaloglarımız daha iyi olabilir.”(Ö19)

Tablo 4. 3.

Eğitici çizgi romanların bilgiyi somutlaştırmaya etkisi ile ilgili bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Rahat net ve anlaşılır bir biçimde bilgiyi öğrenebilme ortamı sunma	Ö2, Ö4, Ö8	3	15
Sorunları analiz edebilme ve çözüm bulabilme yeteneği kazandırma	Ö1	1	5
Bilginin gerçekçi ve anlaşılır bir şekilde sunulması ile öğrenmede kalıcılığı sağlayabilmesi	Ö3	1	5
Konuşurken somutlaştırabilme becerisi kazandırması	Ö4	1	5
Empati kurabilme yeteneğini geliştirilmesi	Ö5	1	5
Bilginin somutlaşmasının sorun çözmedeki etkisini kavratması	Ö6	1	5
Öğrenme ortamına kalıcı ve eğlenceli olma özelliklerini kazandırması	Ö7	1	5
Etkin iletişime katkı sağlaması	Ö8	1	5
Beden dili mimikler ve diyalogların somutlaştırmaya sağladığı katkıyı ortaya koyması	Ö9	1	5
Bağırmadan kavga etmeden de anlaşılabilirliğinin farkına vardırması	Ö10	1	5
Anlayışlı olabilme yetisi kazandırması	Ö12	1	5
Bilgiyi somutlaştırmada hem olumlu hem sahip olabileceğini farketmesi	Ö13	1	5
Olaylara ve düşüncelere daha sakin yaklaşabilme becerisi kazandırması	Ö17	1	5
Dersi daha iyi anlayabilme imkânı sunması	Ö18	1	5

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlar bilgiyi somutlaştırmada nasıl bir etkiye sahiptir”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.3’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.3 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 3’ü *“rahat, net ve anlaşılır bir biçimde bilgiyi öğrenebilme ortamı sunma”* şeklinde görüş bildirmiştir. 1 öğrenci *“sorunları analiz edebilme ve çözüm bulabilme yeteneği kazandırma”* cevabını verirken, 1 öğrenci *“bilginin gerçekçi ve anlaşılır bir şekilde sunulması ile öğrenmede kalıcılığı sağlayabilmesi”*, 1 öğrenci *“konuşurken somutlaştırabilme*

becerisi kazandırması”, 1 öğrenci “empati kurabilme yeteneğini geliştirmesi”, 1 öğrenci “bilginin somutlaşmasının sorun çözmedeki etkisini kavratması”, 1 öğrenci “öğrenme ortamına kalıcı ve eğlenceli olma özelliklerini kazandırması”, 1 öğrenci “etkin iletişime katkı sağlaması”, 1 öğrenci “beden dili, mimikler ve diyalogların somutlaştırmaya sağladığı katkıyı ortaya koyması, 1 öğrenci “bağırmandan, kavga etmeden de anlaşılabilirliğinin farkına vardırması” ve 1 öğrenci “anlayışlı olabilme yetisi kazandırması” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.3’de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: **“Rahat net ve anlaşılır bir biçimde bilgiyi öğrenebilme ortamı sunma”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bilgiyi somutlaştırmada iyiydi. Gayet rahat ve anlaşılır bir biçimdeydi.”* (Ö2) **“Sorunları analiz edebilme ve çözüm bulabilme yeteneği kazandırma”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Kişilerin birbirine yönelik sorunlarını ve buna karşılık çözüm yolları bulmalarını daha iyi bir şekilde anladım.”*(Ö1) **“Bilginin gerçekçi ve anlaşılır bir şekilde sunulması ile öğrenmede kalıcılığı sağlayabilmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Konulardaki olaylar bilgiyi, düşünceyi gerçek bir şekilde bizlere anlatıyordu. Bu sayede bilgiler daha kolay akılda kalıyor ve bilgiyi daha iyi anlayabiliyoruz.”* (Ö3) **“Konuşurken somutlaştırabilme becerisi kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Daha net anlamamıza katkı sağladı. Bazen konuşurken somutlaştırmayı da kullanmam gerektiğinin farkına vardım.”*(Ö4) **“Empati kurabilme yeteneğini geliştirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Misal hem kendi düşüncelerini hem de karşıdaki bireyin düşüncelerini anlaması(empati).”* (Ö5) **“Bilginin somutlaşmasının sorun çözmedeki etkisini kavratması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bilgiyi somutlaştırmak sorunu çözmek için daha etkiliymiş.”* (Ö6). **“Öğrenme ortamına kalıcı ve eğlenceli olma özelliklerini kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bence bilginin daha kalıcı ve dersin daha eğlenceli olmasını sağladı benim için.”* (Ö7) **“Etkin iletişime katkı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bizim daha iyi anlamamızı sağlayarak iletişimimizi olumlu yönde etkiledi.”* (Ö8) **“Beden dili ve mimiklerin somutlaştırmaya sağladığı katkıyı ortaya koyması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Beden dili mimikler ve görülen duygular bilgiyi somutlaştırdı. Açıklamaları da buna yarar sağladı diyebilirim.”* (Ö9) **“Bağırmandan kavga etmeden de anlaşılabilirliğinin farkına vardırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bence daha iyi anlamamızı sağlar. Kavga etmeden de bağırmandan da konuşabileceğimizi anlatıyor.”* (Ö10) **“Anlayışlı olabilme yetisi kazandırması”**

görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Bilgiyi somutlaştırmada daha iyi bir etkiye sahiptir ve bu sayede daha anlayışlı olmamızı sağlar.*”(Ö12) “*Bilgiyi somutlaştırmada hem olumlu hem olumsuz etkiye sahip olabileceğini fark ettirmesi*” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Eğitici çizgi romanlar bilgiyi somutlaştırmada hem güzel hem kötü etkisi olmuştur*” (Ö13) “*Olaylara ve düşüncelere daha yakın yaklaşabilme becerisi kazandırması*” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Olaylara ve düşüncelere daha yakın bakmamız gerektiğini anladık.*”(Ö17) “*Dersi daha iyi anlayabilme imkânı sunması*” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Bilgiyi somutlaştırmak iyi bir etki bıraktı benim üzerimde ve dersleri daha iyi anlamamı sağladı.*”(Ö)

Tablo 4. 4.

Eğitici çizgi romanların dersi eğlenceli hale getirmedeki etkisi ile ilgili bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Eğlenceli olması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö17, Ö18	15	75
Anlama ve bilgi düzeyini arttırması	Ö2, Ö3, Ö10	3	15
Dersin eğlenceli geçmesine katkı sağlamaması	Ö15, Ö17, Ö20	3	15
Tartışma yeteneğini geliştirmesi	Ö9, Ö12	2	10
Mutluluk hissi yaşatması	Ö1	1	5
Bakış açısını geliştirmesi	Ö2	1	5
Diyalog kurabilmeyi sağlaması	Ö4	1	5
Sorun çözebilme yeteneğini arttırması	Ö5	1	5
Etkili iletişim kurmaya katkı sağlaması	Ö6	1	5
Bilgiyi günlük hayata aktarabilmeyi sağlaması	Ö7	1	5
Etkin dinlemenin önemini kavratması	Ö7	1	5
Görsellerin öğrenmeye katkı sağlaması	Ö8	1	5
Jest ve mimiklerin öğrenmeye katkı sağlaması	Ö8	1	5
Empati kurmanın yararını kavratması	Ö10	1	5
Dersi normal işlemenin daha zevkli olduğunu fark ettirmesi	Ö17	1	5
Sosyal Bilgiler ders saatinin artması ile eğlenceli olabileceğini fark ettirmesi	Ö19	1	5

7. sınıf öğrencilerinin “*Eğitici çizgi romanlar, dersinizin eğlenceli hale gelmesine yardımcı oldu mu*” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.4’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.4 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin

15'i "*eğlenceli olması*" şeklinde görüş bildirmiştir. 3 öğrenci "anlama ve bilgi düzeyini arttırması" cevabını verirken, 3 öğrenci "dersin eğlenceli geçmesine katkı sağlamaması", 2 öğrenci "tartışma yeteneğini geliştirmesi", 1 öğrenci "mutluluk hissi yaşatması", 1 öğrenci "bakış açısını geliştirmesi", 1 öğrenci "diyalog kurabilmeyi sağlaması", 1 öğrenci "sorun çözebilme yeteneğini arttırması", 1 öğrenci "etkili iletişim kurmaya katkı sağlaması", 1 öğrenci "bilgiyi günlük hayata aktarabilmeyi sağlaması", 1 öğrenci "etkin dinlemenin önemini kavratması", 1 öğrenci "görsellerin öğrenmeye katkı sağlaması", 1 öğrenci "jest ve mimiklerin öğrenmeye katkı sağlaması", 1 öğrenci "empati kurmanın yararını kavratması, 1 öğrenci "dersi normal işlemenin daha zevkli olduğunu fark ettirmesi" ve yine 1 öğrenci "sosyal bilgiler ders saatinin artması ile eğlenceli olabileceğini fark ettirmesi" şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.4'de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: "*Eğlenceli olması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Evet, çünkü etkili iletişim dersimizin daha eğlenceli geçmesini sağladı.*" (Ö6) "*Anlama ve bilgi düzeyini arttırması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Eğitici çizgi romanlar dersimizi hem bilgilendirici hem eğlenceli hale getirip dersi daha iyi öğrenmemize yardımcı olmuştur.*"(Ö3) "*Dersin eğlenceli geçmesine katkı sağlamaması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Hayır, çünkü ben derslerde çok eğleniyorum ve konuları çok beğeniyorum.*"(Ö15) "*Tartışma yeteneğini geliştirmesi*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Evet artık edindiğimiz bilgiler ve konular hakkında tartışabiliyoruz.*"(Ö9) "*Mutluluk hissi yaşatması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Evet dinlerken çok mutlu oldum ve çok eğlendim. Çünkü çok eğiticiydi.*" (Ö1) "*Bakış açısını geliştirmesi*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Tabi ki oldu. Çizgi roman ile daha iyi anladım. Derse bakış açımı daha da değiştirdi.*"(Ö2)

"*Diyalog kurabilmemi sağlaması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Evet oldu. Derslerde öğretmenimizle diyalog kurarak daha eğlenceli bir ders geçirdik.*"(Ö4) "*Sorun çözebilme yeteneğini arttırması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Çizgi romanlar sayesinde sorunlarımı nasıl çözebileceğimi anladım.*"(Ö5) "*Etkili iletişim kurmaya katkı sağlaması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Evet çünkü etkili iletişim kurabildiğimiz için dersler daha verimli geçer.*"(Ö6) "*Bilgiyi günlük hayata aktarabilmeyi sağlaması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Evet, derste öğrenilen konuları günlük hayata geçirebiliriz. Bunu öğrenmiş oldum.*"(Ö7) "*Etkin dinlemenin önemini kavratması*" görüşüne ait öğrenci ifadesi: "*Evet. Daha iyi dinleyip konuları*

daha iyi kavrayabiliriz.”(Ö7) **“Görsellerin öğrenmeye katkı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Elbette, hiç sıkılmadan okuduk. Görseller, renkler gayet güzeldi.”* (Ö8) **“Jest ve mimiklerin öğrenmeye katkı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Elbette, yüz ifadeleri, mimikler, beden dilleri gayet iyiydi.”* (Ö8) **“Dersi normal işlemenin daha zevkli olduğunu fark ettirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Eğlenceli ama dersi normal işlemek daha zevkli.”*(Ö17) **“Sosyal Bilgiler ders saatinin artması ile eğlenceli olabileceğini fark ettirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bence günde iki ders Sosyal Bilgiler işlediğimiz zaman daha eğlenceli olurdu.”*(Ö19)

Tablo 4. 5.

Eğitici çizgi romanların derse yönelik tutuma olumlu etkisi ile ilgili bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Dersi dikkatli ve etkili dinleme düzeyini arttırması	Ö1, Ö4, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö17	8	40
Derse katılma oranını arttırması	Ö2, Ö6, Ö13, Ö18	4	20
Anlayışlı insanların ortaya çıkmasına katkı sağlaması	Ö2, Ö5, Ö12	3	15
Empati kurabilmeyi öğretmesi	Ö8, Ö12, Ö14	3	15
Etkin iletişim kurabilmeyi öğretmesi	Ö8, Ö9, Ö14	3	15
Dersin eğlenceli hale gelmesini sağlaması	Ö1, Ö3	2	10
Düşünceleri uygun bir dille ifade edebilmeyi öğretmesi	Ö9, Ö10	2	10
Anlatamadığım olumlu etkisinin olması	Ö16, Ö18	2	10
Motivasyonu arttırması	Ö2	1	5
Bilginin kalıcılığına etkisi	Ö3	1	5
Aile içi iletişimi geliştirmesi	Ö8	1	5
Hayal gücünü kullanarak tartışabilme becerisi kazandırması	Ö9	1	5
Sosyal bilgiler dersinin öneminin kavranmasına katkısı	Ö15	1	5
Hal ve hareketlerimizi bir kere daha düşünerek ortaya koymamız gerektiğini kavratması	Ö20	1	5

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlar derse yönelik tutumunuz üzerinde ne gibi olumlu etkiye sahip olmuştur”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.5’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.5 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 8’i **“dersi dikkatli ve etkili dinleme düzeyini arttırması”** cevabını verirken, 4 öğrenci **“derse katılma oranını arttırması”**, 3 öğrenci **“anlayışlı insanların**

ortaya çıkmasına katkı sağlaması”, 3 öğrenci “empati kurabilmeyi öğretmesi”, 3 öğrenci “etkin iletişim kurabilmeyi öğretmesi”, 2 öğrenci” dersin eğlenceli hale gelmesini sağlaması”, 2 öğrenci “düşünceleri uygun bir dille ifade edebilmeyi öğretmesi”, 2 öğrenci “anlatamadığım olumlu etkisinin olması”, 1 öğrenci “motivasyonu arttırması”, 1 öğrenci “bilginin kalıcılığına etkisi”, 1 öğrenci “aile içi iletişimi geliştirmesi”, 1 öğrenci “hayal gücünü kullanarak tartışabilme becerisi kazandırması”, 1 öğrenci “sosyal bilgiler dersinin öneminin kavranmasına katkısı”, ve yine 1 öğrenci “hal ve hareketlerimizi bir kere daha düşünerek ortaya koymamız gerektiğini kavratması” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.5’de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: **“Dersi dikkatli ve etkili dinleme düzeyini arttırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Çizgi romanlar dersi etkin dinleme ve derse katılma gibi olumlu davranışlar kazandırdı.” (Ö13) **“Derse katılma oranını arttırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Çizgi romanlar ile derse aktif katılma oranım arttı.” (Ö13) **“Anlayışlı insanların ortaya çıkmasına katkı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Derste öğrendiklerimi kullanmalıyım ki toplumumuza anlayışlı bireyler kazandırayım.” (Ö2) **“Empati kurabilmeyi öğretmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Derslerde daha çok empati kurmama neden olacak.” (Ö14) **“Etkin iletişim kurabilmeyi öğretmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Bu çizgi romandaki mesajlar çok güzel. Bize anlatılmak istenen ile iletişimimiz eskiye göre çok daha etkili oldu.” (Ö8) **“Dersin eğlenceli hale gelmesini sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Ders daha eğlenceli ve öğretici hale geldi.” (Ö3) **“Düşünceleri uygun bir dille ifade edebilmeyi öğretmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Derste düşüncelerimi daha uygun bir dille ifade edebilmeye başladım.” (Ö9) **“Anlatamadığım olumlu etkisinin olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Yani anlatamıyorum ama iyi bir etkiye sahip diyebilirim.” (Ö16) **“Motivasyonu arttırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Derse daha da motivasyonumu arttırdı. Sevdiğim dersi daha da çok sevmemi sağladı.” (Ö2) **“Bilginin kalıcılığına etkisi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Ders daha öğretici ve akılda kalıcı şekilde olmuştu.” (Ö3) **“Aile içi iletişimi geliştirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Kiminin babasıyla sorunu çözüldü, kiminin aile içi iletişim sorunu çözüldü. Bu çok güzel bir şey, bu sayede aile içi iletişimimiz eskiye göre daha iyi oldu.” (Ö8) **“Hayal gücünü geliştirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Çizgi romanlardan sonra hayal

gücümü kullanarak tartışabiliyorum (Ö9) “Sosyal bilgiler dersinin öneminin kavranmasına katkısı” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “ Bence Sosyal Bilgiler dersinin önemini ben bilmiyordum artık daha iyi anladım.”(Ö15) “Hal ve hareketlerimizi bir kere daha düşünerek ortaya koymamız gerektiğini kavratması” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Hal ve hareketlerimizi bir kere daha düşünmemizi sağladı.”(Ö20)

Tablo 4. 6.

Eğitici çizgi romanların derse yönelik tutuma olumsuz etkisi ile ilgili bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Olumsuz yönü olmadı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö20	15	75
Daha çok baskın mimik kullanılmaması	Ö2	1	5
Düşünceleri geliştirmeye katkı sağlaması	Ö9	1	5
Gayet iyi olması	Ö8	1	5
Birçok olumlu sonucunun olması	Ö4	1	5
Derse yönelik tutuma olumsuz etkisinin olmaması	Ö3	1	5
Dersi daha güzel hale getirmeye katkı sağlaması	Ö2	1	5
Etkili iletişime olumsuz etkisinin olmaması	Ö6	1	5
Çok fazla tartışma olması	Ö14	1	5
Diyalogların gerçekçi olmaması	Ö16	1	5
Sürekli okuma olduğu için sıkıcı olması	Ö17	1	5
Olumlu etkisinin fazla olması	Ö18	1	5

7. sınıf öğrencilerinin *“Eğitici çizgi romanlar derse yönelik tutumunuz üzerinde ne gibi olumsuz etkiye sahip olmuştur”* sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.6’da ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.6 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 10’u *“olumsuz yönü olmadı”* cevabını verirken, 1 öğrenci *“daha çok baskın mimik kullanılmaması”*, 1 öğrenci *“düşünceleri geliştirmeye katkı sağlaması”*, 1 öğrenci *“gayet iyi olması”*, 1 öğrenci *“birçok olumlu sonucunun olması”*, 1 öğrenci *“derse yönelik tutuma olumsuz etkisinin olmaması”*, 1 öğrenci *“dersi daha güzel hale getirmeye katkı sağlaması”*, 1 öğrenci *“etkili iletişime olumsuz etkisinin olmaması”*, 1 öğrenci *“çok fazla tartışma olması”*, 1 öğrenci *“diyalogların gerçekçi olmaması”*, 1 öğrenci *“sürekli okuma olduğu için sıkıcı olması”*, ve yine 1 öğrenci *“olumlu etkisinin fazla olması”* şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.6’da yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

“Olumsuz yönü olmadı” görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bana göre olumsuz bir etkiye sahip olmadı.”* (Ö15) **“Daha çok baskın mimik kullanılmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çizgi romanda daha baskın bir mimik kullanılmalıydı.”* (Ö2) **“Düşünceleri geliştirmeye katkı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Düşüncelerimizi geliştirmemize çok büyük katkısı oldu.”* (Ö9) **“Gayet iyi olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Gayet iyi olmuştu.”* (Ö8) **“Birçok olumlu sonucunun olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Birçok olumlu sonuç çıkardım.”* (Ö4) **“Derse yönelik tutuma olumsuz etkisinin olmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Eğitici çizgi romanların derse yönelik tutumumuzu olumsuz etkileyecek bir yönü yoktur.”* (Ö3) **“Dersi daha güzel hale getirmeye katkı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Dersin daha da güzel bir hale gelmesinde katkısı büyük oldu.”* (Ö2) **“Etkili iletişime olumsuz etkisinin olmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Etkili iletişimi olumsuz etkilemediği için dersi de olumsuz etkilememiştir.”* (Ö6) **“Çok fazla tartışma olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Eğitici çizgi romanlardaki diyaloglarda çok fazla tartışma vardı.”* (Ö14) **“Diyalogların gerçekçi olmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Eğitici çizgi romanlardaki yazılan diyalogların hiçbiri bana gerçekçi gelmedi.”* (Ö16) **“Sürekli okuma olduğu için sıkıcı olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Biraz sıkıcıydı. Çünkü sürekli okuduğum için biraz sıkıldım.”* (Ö17) **“Olumlu etkisinin fazla olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Benim üzerimde olumsuz bir etki bırakmadı, aksine olumlu bir etki bıraktı.”* (Ö18)

Tablo 4. 7.*Eğitici çizgi romanlardaki diyalogların olumlu yönleri ile ilgili bulgular*

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Empatik diyalogların bulunması	Ö3, Ö11, Ö12, Ö13, Ö17	5	25
Saygılı diyalogların bulunması	Ö3, Ö5, Ö11	3	15
Etkili dinlemenin önemini vurgulaması	Ö12, Ö13, Ö17	3	15
Diyalogların açık ve akıcı olması	Ö1, Ö5	2	10
Ailenin sorunlarını çözebildiği konuşmalardan oluşması	Ö3, Ö8	2	10
İletişim kurabilmenin gücünü ortaya koyması	Ö12, Ö18	2	10
Diyalogların okunaklı olması	Ö1	1	5
Diyalogların çok samimi olması	Ö2	1	5
Diyalogların kırıncı konuşmamak gerektiğini öğretmesi	Ö4	1	5
Diyalogların Mimik ve Jestleri Çok İyi Yansıtmaması	Ö6	1	5
Kişinin hatasını anlayıp özür dilediği diyalogların olması	Ö7	1	5
Diyalogların aktif katılımı sağlaması	Ö9	1	5
Etkili iletişim içeriklerinden oluşması	Ö9	1	5
Konuşmalarla davranışların uyumlu olması	Ö10	1	5
Aile ile vakit geçirmenin önemini ortaya koyması	Ö13	1	5
Diyalogların sunumunun dikkat çekici olması	Ö16	1	5
Diyalogların biraz yapmacık olması	Ö19	1	5

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlardaki konuşma balonlarına yazılan diyaloglarla (konuşma dili) ilgili olumlu gördüğünüz yönleri açıklayınız”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.7’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.7 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 5’i **“empatik diyalogların bulunması”** cevabını verirken, 3 öğrenci **“saygılı diyalogların bulunması”**, 3 öğrenci **“etkili dinlemenin önemini vurgulaması”**, 2 öğrenci **“diyalogların açık ve akıcı olması”**, 2 öğrenci **“ailenin sorunlarını çözebildiği konuşmalardan oluşması”**, 2 öğrenci **“iletişim kurabilmenin gücünü ortaya koyması”**, 1 öğrenci **“diyalogların okunaklı olması”**, 1 öğrenci **“diyalogların çok samimi olması”**, 1 öğrenci **“diyalogların kırıncı konuşmamak gerektiğini öğretmesi”**, 1 öğrenci **“diyalogların mimik ve jestleri çok iyi yansıtmaması”**, 1 öğrenci **“kişinin hatasını anlayıp özür dilediği diyalogların olması”**, 1 öğrenci

“diyalogların aktif katılımı sağlaması”, 1 öğrenci “etkili iletişim içeriklerinden oluşması”, 1 öğrenci “konuşmalarla davranışların uyumlu olması, 1 öğrenci “aile ile vakit geçirmenin önemini ortaya koyması”, 1 öğrenci “diyalogların sunumunun dikkat çekici olması ve yine 1 öğrenci “diyalogların biraz yapmacık olması” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.7’de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: **“Empatik diyalogların bulunması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Ailelerin aralarındaki sorunları çözerken konuşma balonlarındaki empatik diyaloglar güzeldi.”*(Ö3) **“Saygılı diyalogların bulunması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bireylerin birbirine saygılı olduğu bir dille yazılmış.”*(Ö17) **“Etkili dinlemenin önemini vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Etkili dinlemenin gücü hakkında olumlu yönlerini gördüm.”*(Ö12) **“Diyalogların açık ve akıcı olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bence konuşma dili çok iyi bir şekilde akıcı yazılmış.”*(Ö15) **“Ailenin sorunlarını çözebildiği konuşmalardan oluşması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Aile içi iletişim sorunlar çözüldü.”*(Ö8) **“İletişim kurabilmenin gücünü ortaya koyması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“İletişim kurmanın gücünü ortaya koyduğunu gördüm.”*(Ö12) **“Diyalogların okunaklı olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Diyaloglar gayet okunaklı olmuş.”*(Ö1) **“Diyalogların çok samimi olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Birbirleriyle samimi konuşmaları çok hoştu.”*(Ö2) **“Diyalogların kırıcı konuşmamak gerektiğini öğretmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Karşımızdaki kişiyle kırıcı konuşmamamız gerektiğini öğrendim.”*(Ö4) **“Diyalogların Mimik ve Jestleri Çok İyi Yansıtması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Evet. Mimikleri ve jestleri daha iyi kavradım.”*(Ö6) **“Kişinin hatasını anlayıp özür dilediği diyalogların olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bazılarının hatalarını anlayıp özür dilemeleri çok olumlu davranışlardı.”*(Ö7) **“Diyalogların aktif katılımı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *Konuşma balonlarındaki diyaloglar ve şekilleri aktif olmamı sağladı.”*(Ö9) **“Etkili iletişim içeriklerinden oluşması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *İletişimi etkili kullanmaları benim olumlu gördüğüm yönlerdendi.”*(Ö9) **“Konuşmalarla davranışların uyumlu olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Konuşmalara uygun davranıyorlardı.”*(Ö10) **“Aile ile vakit geçirmenin önemini ortaya koyması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Aile ile vakit geçirme gibi olumlu davranışlar olmuştur.”*(Ö13) **“Diyalogların sunumunun dikkat çekici olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Dikkatimizi çekebilmek için diyalogların*

çevresini şekilli şüküllü yapmışlardı.”(Ö16) **“Diyalogların biraz yapmacık olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Hiçbir anne-baba özür dilemez. Biraz yapmacıktı.”** (Ö19).

Tablo 4. 8.

Eğitici çizgi romanlardaki diyalogların olumsuz yönleri ile ilgili bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Olumsuz yönünün olmaması	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö15, Ö16	8	40
Bazı bölümlerde çok bağırılması	Ö10, Ö17, Ö18	3	15
Önyargılı cümlelerin olması	Ö7, Ö10	2	10
Aile bireyleriyle tartışma diyaloglarının fazla olması	Ö14, Ö18	2	10
Diyalogların çok hızlı geçmesinden dolayı okunamaması	Ö1	1	5
Konuşmaların sakin ve anlayışlı olmaması	Ö2	1	5
Kırıcı sözlerin olması	Ö7	1	5
Diyalogların çok güzel olması	Ö9	1	5
Yazıların uzun olması	Ö11	1	5
Etkin Dinlemeyen ve Empati Kurmayanların Vurgulanması	Ö12	1	5
Sosyal medyada fazla zaman geçirmeyi vurgulaması	Ö13	1	5
Aile ile Vakit Geçirmemeyi Vurgulaması	Ö13	1	5
Bazı karakterlerin tepkisinin olumsuz olması	Ö20	1	5

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlardaki konuşma balonlarına yazılan diyaloglarla (konuşma dili) ilgili olumsuz gördüğünüz yönleri açıklayınız”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.8’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.8 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 8’i **“olumsuz yönünün olmaması”** cevabını verirken, 3 öğrenci **“bazı bölümlerde çok bağırılması”**, 2 öğrenci **“önyargılı cümlelerin olmaması”**, 2 öğrenci **“aile bireyleriyle tartışma diyaloglarının fazla olması”**, 1 öğrenci **“diyalogların çok hızlı geçmesinden dolayı okunamaması”**, 1 öğrenci **“konuşmaların sakin ve anlayışlı olmaması”**, 1 öğrenci **“kırıcı sözlerin olması”**, 1 öğrenci **“diyalogların çok güzel olması”**, 1 öğrenci **“yazıların uzun olması”**, 1 öğrenci **“etkin dinlemeyen ve empati kurmayanların vurgulanması”**, 1 öğrenci **“sosyal medyada fazla geçirmeyi vurgulaması”**, 1 öğrenci **“aile ile vakit geçirmemeyi vurgulaması”**, ve yine 1 öğrenci **“bazı karakterlerin tepkisinin olumsuz olması”**

şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.8’de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: **“Olumsuz yönünün olmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Olumsuz gördüğüm bir yön yoktu. Bence çok güzeldi.”*(Ö9) **“Bazı bölümlerde çok bağırılması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Kahverengi olan konuşma balonlarının bazılarında seslerini yükseltmeleri ve babasının yaptığı tavidir.”*(Ö18) **“Önyargılı cümlelerin olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bazı yerlerde çok önyargılı cevaplar verilmesi bence olumsuz yönüydü.”*(Ö10) **“Aile bireyleriyle tartışma diyaloglarının fazla olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Annesiyle, babasıyla, arkadaşlarıyla, ablasıyla çok fazla tartıştı ve bu bana olumsuz geldi.”*(Ö14) **“Diyalogların çok hızlı geçmesinden dolayı okunamaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çok hızlı geçti ve bazı yerlerini kaçırdım.”*(Ö1) **“Konuşmaların sakın ve anlayışlı olmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Biraz daha sakın ve anlayışlı konuşma olabilirdi.”*(Ö2) **“Kırıcı sözlerin olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bazılarının konuşmaları çok kötüydü, çünkü kırıcı sözler vardı.”*(Ö7) **“Diyalogların çok güzel olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Olumsuz gördüğüm bir yön yok. Bence diyaloglar çok güzeldi.”*(Ö9) **“Yazıların uzun olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Yazılar biraz daha az olabilirmiş.”*(Ö11) **“Etkin Dinlemeyen ve Empati Kurmayanların Vurgulanması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Etkin dinlemeyen ve empati kurmayan kişilerin diyalogu olumsuzdu.”*(Ö12) **“Sosyal medyada fazla zaman geçirmeyi vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Sosyal medyada fazla zaman geçirmeyi vurgulaması iyi olmamıştı.”*(Ö13) **“Aile ile Vakit Geçirmemeyi Vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Aile içi fazla vakit geçirmemeyi vurgulamak gibi olumsuz yönleri vardı.”*(Ö13) **“Bazı karakterlerin tepkisinin olumsuz olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Anne, baba, bazı arkadaşların ve karakterlerin tepkisi.”*(Ö20)

Tablo 4. 9.*Eğitici çizgi romanlardaki görsellerin içerikle uyumunun olumlu yönleriyle ilgili bulgular*

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Uyumun gayet iyi olması	Ö2, Ö4, Ö57, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö15	8	40
Jest ve Mimiklerin İçerikle Uyumlu Olması	Ö3, Ö15, Ö6, Ö10, Ö11, Ö12, Ö16	7	35
Empatinin önemini vurgulaması	Ö8, Ö13	2	10
Kıyafetlerin uyumsuz olması	Ö1	1	5
Uyumun odaklanmayı artırması	Ö2	1	5
Sözlerimiz kadar mimiklerin de önemli olduğunu vurgulaması	Ö4	1	5
Karakterlerin kıyafetlerinin çok güzel olması	Ö11	1	5
Aile içi iletişimin önemini vurgulaması	Ö8	1	5
İletişimi etkin kullanabilmeyi desteklemesi	Ö9	1	5
Sosyal medyayı daha az kullanmayı vurgulaması	Ö13	1	5
Karakterlerin yüz biçimlerinin ve konuşma tarzlarının güzel olması	Ö14	1	5
Görsellerin çok iyi tasarlanmış olması	Ö15	1	5
Bana çizgi romanın bir parçasıymışım gibi hissettirmesi	Ö17	1	5
Çizgi romanın arka planının çok sık değişmesi	Ö18	1	5
Çizgi romanda çok farklı karakterlerin bulunması	Ö18	1	5
Çevre ve Karakter Uyumunun Olması	Ö19	1	5
Görsellerle mimiklerin çok uyumlu olması	Ö20	1	5

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlarda kullanılan görsellerin içerikle uyumu açısından olumlu gördüğünüz yönlerini açıklayınız”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.9’da ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.9 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 8’i **“uyumun gayet iyi olması”** cevabını verirken, 7 öğrenci **“jest ve mimiklerin içerikle uyumlu olması”**, 2 öğrenci **“empatinin önemini vurgulaması”**, 1 öğrenci **“kıyafetlerin uyumsuz olması”**, 1 öğrenci **“uyumun odaklanmayı artırması”**, 1 öğrenci **“sözlerimiz kadar mimiklerin de önemli olduğunu vurgulaması”**, 1 öğrenci **“karakterlerin kıyafetlerinin çok güzel olması”**, 1 öğrenci **“aile içi iletişimin önemini vurgulaması”**, 1 öğrenci **“iletişimi etkin kullanabilmeyi**

desteklemesi”, 1 öğrenci “sosyal medyayı daha az kullanmayı vurgulaması”, 1 öğrenci “karakterlerin yüz biçimlerinin ve konuşma tarzlarının güzel olması”, 1 öğrenci “görsellerin çok iyi tasarlanmış olması”, 1 öğrenci “bana çizgi romanın bir parçasıymışım gibi hissettirmesi”, 1 öğrenci “çizgi romanın arka planının çok sık değişmesi, 1 öğrenci “çizgi romanda çok farklı karakterlerin bulunması”, 1 öğrenci “çevre ve karakter uyumunun olması” ve yine 1 öğrenci “görsellerle mimiklerin çok uyumlu olması” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.9’da yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: **“Uyumun gayet iyi olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Görsellerle içerik uyumu açısından oldukça olumlu etkilendim.”*(Ö12) **“Jest ve Mimiklerin İçerikle Uyumlu Olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Konuşurken beden dili kullanmaları, jestleri, mimikleri konuşmalarına çok uyumluydu.”*(Ö10) **“Empatinin önemini vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çizgi romanların içeriklerindeki empati kurma olumlu bir davranıştı.”*(Ö13) **“Kıyafetlerin uyumsuz olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Kıyafetlerin uyumu çok kötü, olmamış.”*(Ö1) **“Uyumun odaklanmayı arttırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Gayet uyumluydu. Odalar ev ve evin etrafının gösterilmesi çizgi romana olan odaklanma sürecimi arttırdı.”*(Ö2) **“Sözlerimiz kadar mimiklerin de önemli olduğunu vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“İletişim kurarken söylediğimiz sözler kadar yüz ifadelerimizin de önemli olduğunu anladım.”*(Ö4) **“Karakterlerin kıyafetlerinin çok güzel olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Karakterlerin kıyafetleri çok uyumluydu.”*(Ö11) **“Aile içi iletişimin önemini vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Aile içi iletişim başta kızgın bir şekilde başlasa da sonu mutlu bir şekilde bitti. Aynı zamanda babası ile olan sorununu da çözdü. Bu yönü çok hoşuma gitti.”*(Ö8) **“İletişimi etkin kullanabilmeyi desteklemesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Olaylara uyum ve anlam katmış. İletişimi etkili kullanmayı desteklemiş.”*(Ö9) **“Sosyal medyayı daha az kullanmayı vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çizgi roman içeriğinde sosyal medyayı daha az kullanma gibi olumlu davranışlar vardı.”*(Ö13) **“Karakterlerin yüz biçimlerinin güzel olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Yüz biçimleri çok hoşuma gitti. Ayrıca konuşma tarzlarının da bazı yerleri hoşuma gitti.”*(Ö14) **“Görsellerin çok iyi tasarlanmış olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bence çizgi romanlardaki görseller çok iyi tasarlanmış ve uyumlu olmuş.”* (Ö15) **“Bana çizgi romanın bir parçasıymışım gibi hissettirmesi”** görüşüne ait öğrenci

ifadesi: *Evet, sanki oradaymışım gibi hissettim.*”(Ö17) **“Çizgi romanın arka planının çok sık değişmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Olumlu yönü çizgi romanın arka planının her sefer değişmesiydi.”*(Ö18) **“Çizgi romanda çok farklı karakterlerin bulunması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çizgi romanda farklı farklı karakterlerin olması çok güzeldi.”*(Ö18) **“Çevre ve Karakter Uyumunun Olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çevre düzeni ile karakterler arasındaki uyum harikaydı.”*(Ö19) **“Görsellerle mimiklerin çok uyumlu olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Karakterlerin mimikleri ile görseller çok uyumluydu.”*(Ö20)

Tablo 4. 10.

Eğitici çizgi romanlardaki görsellerin içerikle uyumunun olumsuz yönleri ile ilgili bulgular

KATEGORİLER	ÖĞRENCİLER	f	%
Olumsuz yönünün olmaması	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö12, Ö14, Ö17	9	45
Aşırı sinirli ve tepkili konuşmaların olması	Ö10, Ö11, Ö15, Ö18	4	20
Çocukların ebeveynlerinden daha büyük ya da aynı yaşta durması	Ö1, Ö5	2	10
Mekânlardaki eşyaların çok farklı olması	Ö1	1	5
Konuyu net anlamamı sağladı	Ö4	1	5
Geçişlerde yeterli görsellik olmaması	Ö2	1	5
Etkin dinlememeyi vurgulaması	Ö13	1	5
Ortamı zihinde çok iyi canlandırmayı sağlaması	Ö17	1	5
Sinirli konuşmalarda kenara emoji konulmaması	Ö19	1	5
Bazı diyaloglarda olumsuz ve kinci cümlelerin olması	Ö20	1	5

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlarda kullanılan görsellerin içerikle uyumu açısından olumsuz gördüğünüz yönlerini açıklayınız”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4.10’da ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4.10 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 9’u **“olumsuz yönünün olmaması”** cevabını verirken, 4 öğrenci **“aşırı sinirli ve tepkili konuşmaların olması”**, 2 öğrenci **“çocukların ebeveynlerinden daha büyük ya da aynı yaşta durması”**, 1 öğrenci **“mekânlardaki eşyaların çok farklı olması”**, 1 öğrenci **“konuyu net anlamamı sağladı”**, 1 öğrenci **“geçişlerde yeterli görsellik olmaması”**, 1 öğrenci **“etkin dinlememeyi vurgulaması”**, 1 öğrenci **“ortamı zihinde çok iyi canlandırmayı sağlaması”**, 1 öğrenci **“sinirli konuşmalarda kenara emoji konulmaması”** ve yine 1 öğrenci **“bazı diyaloglarda olumsuz ve kinci cümlelerin olması”** şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.10’da yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir: **“Olumsuz yönünün olmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Olumsuz yönleri yok, görseller olumluydu.”*(Ö4) **“Aşırı sinirli ve tepkili konuşmaların olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bazen çok sinirlenip bazen de aşırı tepki vermeleri olumsuz gördüğüm yönleridir.”*(Ö10) **“Çocukların ebeveynlerinden daha büyük ya da aynı yaşta durması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çocuklar sanki ebeveynlerinden daha büyük duruyorlardı.”*(Ö5) **“Mekânlardaki eşyaların çok farklı olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Mekânlara koyulan eşyalar bana çok farklı geldi.”*(Ö1) **“Konuyu net anlamamı sağladı”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Konuyu daha net anlamamı sağladı.”* (Ö4) **“Geçişlerde yeterli görsellik olmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Konuşmalarda kızların veya arkadaşlarının yanına gitme kısmında yani geçişte biraz daha görsellik olmalıydı.”*(Ö2) **“Etkin dinlememeyi vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Çizgi romanların içeriğinde ders dinlememe, etkin dinlememe gibi olumsuz davranışlar vardı.”*(Ö13) **“Ortamı zihinde çok iyi canlandırmayı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Tüm çizgi romanlar çok uyumluydu. Çok iyi canlandırımdım zihnimde.”*(Ö17) **“Sinirli konuşmalarda kenara emoji konulmaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Sinirlendiklerinde kenara emoji konabilirdi.”*(Ö19) **“Bazı diyaloglarda olumsuz ve kinci cümlelerin olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: *“Bazı konuşmalarda olumsuz cümleler kurmak ve kinci tavırlar sergilenmesi”*(Ö20).

5. SONUÇ TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde hedeflenen bilgi, beceri, ve tutumları kazanabilmeleri, ilgi ve motivasyon düzeyinin yüksek olduğu, eğlenerek öğrenilen kavram yanlışlarını ortadan kaldırarak doğru ve kalıcı öğrenmeyi sağlayacak öğrenme ortamları sağlayabilmelerine bağlıdır. Bu nedenle, sosyal bilgiler öğretim sürecinde, öğrencilerin yeni öğrendikleri bilgileri kavrayabilmeleri ve uygulayabilir seviyeye gelebilmeleri için çeşit çeşit öğretim araç gereç ve materyallerden faydalanabilirler (Nalçacı ve Ercoşkun; 2005). Bu bağlamda değerlendirdiğimizde çizgi romanlar birden fazla duyuya hitap etmeleri yönüyle bu öğrenme ortamlarını sağlayabilmede sosyal bilgiler dersi için etkili bir eğitim öğretim aracı olarak kabul görmektedir ki literatürde de bu konuda benzer fikirler yaygın olup uygulama alanında da eğitici çizgi romanların hızlı bir yayılım gösterdiği görülmektedir. Bu çerçevede çizgi roman ve türevi görsel zekâyı harekete geçiren öğretim materyallerinin, çoğu derste akademik başarı oranını arttırdığına dair literatürde birçok çalışmaya rastlanabilir (Ayyıldız, 2010; Burhan, 2008; Cengizhan, 2011; Coşkun, 2009; Demirer, 2009; Dereli, 2008; Evrekli, 2010; Gölge ve Saraçoğlu, 2011; Özcan 2008; Özdemir, 2010; Kılıç Özün, 2010; Palaz, 2010; Tokcan ve Alkan, 2013; Üner, 2009).

Yukarıda belirtilen gerekçeler çerçevesinde yapılan bu araştırma kapsamında hem teorik olarak hem de uygulamalı olarak ele alındığı üzere çizgi romanların birey ve toplum öğrenme alanındaki rolü, etkileri ve öğrenci görüşleri nitel araştırma yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Çalışma kapsamında teorik olarak ele alınan olgular yapılan saha çalışması neticesinde uygulamaya da dökülmüş ve doğrudan 7.sınıf öğrencileri özelinde görüşler toplanarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu çalışma ile ilgili alan yazın tarandığında eğitici çizgi romanlar hakkında öğrenci görüşlerinin araştırıldığı az sayıda çalışmaya denk gelinmiştir (İlhan, 2016; Özdemir, 2017a; Topkaya ve Yılar, 2015). Özdemir (2017a)'ın yaptığı çalışmada kavram öğretiminde çizgi romanların öğrencilere eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturduğunu tespit etmiştir. İlhan (2016) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler dersinde kullanılan eğitici çizgi romanlar ile ilgili öğrencilerin pozitif düşündüğünü tespit etmiştir. Topkaya ve Yılar (2015)'ın yaptığı çalışmada ise öğrencilerin büyük

bir bölümünün çizgi romanları beğendikleri, iletilmesi hedeflenen mesajı net bir şekilde verdiğini ve eğitici çizgi romanda kullanılan kahramanlarla özdeşleştiklerini belirttikleri görülmüştür. Bu çalışma kapsamında çizgi romanların eğitim alanındaki rolüne ilişkin öne çıkan bulgular ise şunlar olmuştur:

Bu araştırma kapsamında uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “Eğitici çizgi romanlar derse yönelik motivasyonunuzu nasıl etkilemiştir?” sorusuna verilen cevaplar çerçevesinde varılan sonuç eğitici çizgi romanların derse yönelik motivasyonu arttırmakta olduğunu ortaya koymaktadır (Tablo 4. 1.). Araştırmada ulaşılan bu sonucu destekler nitelikteki diğer bir çalışmada ise Çiçek & Şentürk (2020) eğitici çizgi romanların çevreye ilgi, motivasyon ve akademik başarı üzerindeki etkilerine dair bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmanın analiz sonuçlarına göre, Deney Grubu-1 ve Deney Grubu-2 öğrencilerinin çevreye yönelik ilgi, motivasyon ve akademik başarı puan ortalamaları Kontrol Grubu öğrencilerinden; Deney Grubu-2 öğrencilerinin çevreye yönelik ilgi, motivasyon ve akademik başarı puan ortalamaları ise Deney Grubu-1 öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksektir. Ayrıca, öğrencilerin eğitici çizgi romanlar ve eğitici çizgi romanların argümantasyon etkinlikleri ile desteklenerek kullanılmasının ilgilerini ve motivasyonlarını arttırdığını, yeni bilgiler öğrenmelerini sağlayarak başarılarının artmasına katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Tam olarak benzer konular ele alınmış olmasa da bu çalışmada da eğitici çizgi romanların öğrencilere olumlu kazanımlar sağladığı ortaya konulmaktadır ki bu yönüyle bu çalışmada elde edilen bulgular ile benzerlik gösterildiği görülmektedir. Konuya ilişkin literatürdeki diğer bir çalışmada ise Canbulut (2022) eğitici çizgi romanların başarı ve kalıcılığa etkilerini 2.sınıf özelinde bir araştırma ile gerçekleştirmiştir. Yapılan bu çalışmada doğal sayılarda bölme işlemi konusu MEB Matematik Programı’nda belirlenen ders saati ile kısıtlı kalınp 4 hafta (16 ders saati) içinde öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda çizgi romanla öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin başarı puanları, kontrol grubu öğrencilerinin başarı puanları ile karşılaştırıldığında deney grubu öğrencileri lehine anlamlı bir fark olduğu dolayısıyla çizgi romanla yapılan eğitimin öğrenci başarısına olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir. Canbulut (2022) tarafından elde edilen bulgular ile bu çalışmada elde edilen bulgular tam olarak benzer olguları ele almasa da benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalar dışında literatürde eğitici çizgi romanların öğrenci motivasyonunu olumlu yönde etkilediğine dair çok sayıda çalışma bulgusuna

rastlanmaktadır (Affeldt, Weitz, Siol, Markiç ve Eilks, 2015 ; Cengizhan , 2011; Coşkun 2009 ; Haugaard, 1973; Hutchinson, 1949 ; Şentürk, 2020 ; Topkaya, 2016a ; Topkaya ve Şimşek, 2017; Vygotsky, 1980)

Bu araştırma kapsamında uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “Eğitici çizgi romanların sorunları çözme becerinize etkisi nasıl olmuştur?” sorusuna verilen cevaplar çerçevesinde varılan sonuç ise eğitici çizgi romanların iletişim ve sorun çözme becerisini ön plana çıkardığıdır (Tablo 4.1. , 4.2.). Bhatia (2006) ise araştırması kapsamında çizgi roman okuyucularının çoğunun iletişimin önemli öğelerinden olan jest ve mimikleri fark etmeden eğitici çizgi romanlar içeriğinde bulunan karakterler vasıtasıyla edindikleri sonucuna ulaşmıştır. Bhatia (2006) ‘nın vardığı bu sonuç çalışmada ulaşılan sonucu da desteklemektedir.

Bu araştırma kapsamında uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “Eğitici çizgi romanlar bilgiyi somutlaştırmada nasıl bir etkiye sahiptir?” sorusuna verilen cevaplar çerçevesinde varılan sonuç da eğitici çizgi romanların bilgiyi somutlaştırmada rahat, net ve anlaşılır bir biçimde bilgiyi öğrenebilme ortamı sunduğunu ortaya koymaktadır (Tablo 4.3.). Elde edilen bu sonuç ışığında eğitici çizgi romanların, sosyal bilgiler dersi içeriğindeki kazanımlar kapsamında bulunan soyut kavramları somut hale getirmede, öğrencilerin görsel algılarını ve hayal dünyalarını geliştirmede büyük oranda katkı sağladığı düşünülmektedir. Çizgi romanların bu özellikleri ile öğretim sürecine katkısı neticesinde anlam bütünlüğüne sahip kalıcı öğrenmeleri sağladığı söylenebilir. Çizgi roman ve benzeri birçok görsel materyalde kullanılan karakterler arasında geçen diyaloglar ile detaylara vurgu yapabilme, düşünebilme yetenekleri gelişebilmekte ayrıca kavramlar arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak soyut kavram yanılgılarını somutlaştırıp ortadan kaldırmaktadır. Araştırmada varılan bu sonucu (Ünal, 2018) yaptığı çalışmada vurguladığı, çizgi romanların iletilmek istenilen mesajı açık ve anlaşılır olarak ilettiği, birden fazla duyu organına hitap ettiği, görsel ve metinsel iletiyi harmanlayarak algılama sürecini daha verimli ve kolay tamamlamaya neden olduğu yorumu da desteklemektedir. Ayrıca Kurt (2019) ‘un yaptığı çalışmada ulaştığı sonuçta eğitici çizgi roman materyalinin derse entegresinde soyut konuları ve kavramları somutlaştırmada büyük bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır. Literatür taramasında eğitici çizgi romanların bilgiyi somutlaştırmada olumlu etkiye sahip olduğuna dair çok sayıda çalışma bulgusuna rastlanmaktadır (Affeldt, Meinhart ve Eilks, 2018 ; Dilmaç, 2013; Kurt, 2019;

Topkaya, 2014; Topkaya 2016 ;Topkaya , 2017; Yıldırım, 2016).

Bu araştırma kapsamında uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki, “Eğitici çizgi romanlar, dersinizin eğlenceli hale gelmesine yardımcı oldu mu ?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar da eğitici çizgi romanların derslerin eğlenceli olmasını sağladığını ortaya koymaktadır (Tablo 4. 4.). İlhan (2016)’ nın çalışmasında uyguladığı tutum ölçeği verilerinden elde ettiği sonuçlara göre öğrencilerin çizgi romanlar ile ders esnasında eğlendikleri derse karşı ilgi düzeylerinin ve meraklarının arttığı sonuçlarına ulaşmıştır. Literatürde eğitici çizgi romanların, dersin eğlenceli hale gelmesinde olumlu yönde etkisi olduğuna dair birçok çalışma bulgusuna rastlanmaktadır (Cihan 2014 ; Duran ve Sezgin, 2012 ; Hutchinson, 1949 ; İlhan, 2016; Oruç ve Teymuroğlu, 2016 ; Topkaya, 2014 ; Topkaya ve Şimşek, 2015). Literatür taramada rastlanan araştırmalarda ulaşılan sonuçların bu çalışmada elde edilen sonuçlarla benzerlik gösterdiğini ifade etmek mümkündür.

Bu araştırma kapsamında uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki, “Eğitici çizgi romanlar derse yönelik tutumunuz üzerinde ne gibi olumlu etkiye sahip olmuştur” sorusuna vermiş oldukları cevaplar ışığında elde edilen bir başka sonuç ise eğitici çizgi romanların öğrencilerin dersi dikkatli ve etkili dinleme düzeylerini arttırdığıdır (Tablo 4.5.). Şentürk (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler dersi özelinde eğitici çizgi romanların etkileri incelenirken Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi filmlerin öğrencilerin derse ilişkin tutum, motivasyon ve akademik başarıları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ve öğrencilerin bu öğretim materyallerini etkili ve olumlu bulduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle araştırma bulguları ile bu çalışmada elde edilen bulguların benzerlik gösterdiğinden söz etmek mümkündür. Literatürde görsel materyallerin derse karşı tutumu olumlu yönde etkilediğine dair çok sayıda çalışma bulgusuna rastlanmaktadır (Çiçek Şentürk, 2020;Haugard, 1973; Hutchinson, 1949; İlhan, 2016; İlhan ve Oruç, 2019; Özdemir, 2010; Weitkamp ve Burnet , 2007 ; Topkaya, 2014; Topkaya ve Şimşek, 2015; Topkaya, 2016a; Topkaya, 2016b; Topkaya, 2017; Türkal, 2018; Ünalve Demirkaya, 2019; Yıldırım, 2016).

Bu çalışmaların sonuçlarından hareketle sözel içeriğe sahip olan sosyal bilgiler dersinde materyal olarak kullanılan çizgi romanlar ile işlenen derste öğrencilerin dikkatlerini daha kolay toplayarak ders başarılarını arttırabilecekleri böylece derse karşı olumlu tutum geliştirebilecekleri söylenebilir. Az da olsa tutuma bir etkisinin

olmadığı sonucunu ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır (Akkaya 2011 ; Akengin ve İbrahimoğlu 2010 ; Alkan 2010 ; Bayram, Özdemir ve Koçak 2011 ; Baysarı, 2007; Coşkun, 2009 ; Çiçek 2012; Özdemir, 2010; Palaz 2010 ; Topkaya ve Şimşek, 2015; Ünal, 2018; Üner 2009; Yakışan, 2008).

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “Eğitici çizgi romanlar derse yönelik tutumunuz üzerinde ne gibi olumsuz etkiye sahip olmuştur ?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda ulaşılan bir başka sonuç ise eğitici çizgi romanların öğrencilerin derse yönelik tutumlarında olumsuz bir etkisi bulunmadığıdır(Tablo 4. 6.). Literatür taraması yapıldığında görsel ders materyallerin öğrencilerin dersle ilgili tutumlarını olumlu etkilediği ile ilgili birçok çalışmaya rastlamak mümkündür (Çiçek Şentürk, 2020; Haugard, 1973; İlhan, 2016; İlhan ve Oruç, 2019; Topkaya, 2014; Topkaya ve Şimşek, 2015; Topkaya, 2016a; Topkaya, 2016b; Topkaya, 2017; Türkal, 2018; Ünal ve Demirkaya, 2019).

Araştırma kapsamında uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki, “Eğitici çizgi romanlardaki konuşma balonlarına yazılan diyaloglarla (konuşma dili) ilgili olumlu gördüğünüz yönleri açıklayınız” sorusuna vermiş oldukları cevaplar ışığında varılan sonuç ise eğitici çizgi romanlardaki konuşma balonlarında empatik diyalogların bulunmasının empati kurma becerisi kazandırma açısından olumlu görüldüğüdür (Tablo 4.2. ,4.7. , 4.8.). Araştırmada varılan bu sonucu destekler nitelikte Kaba (2021) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre eğitici çizgi roman materyalinin kullanıldığı derse ait verilerle ilgili öğretmenler; öğrencilerin derse odaklanabilme düzeylerinin arttığı, bilişsel öğrenme seviyesinin arttığı, öğrencinin derse karşı ilgisinin ve motivasyonunun arttığı, öğrencinin sıkılmasını engellediği, içten bir sınıf ortamı oluşturduğu sonuçlarına ulaşılmaktadır. Çizgi roman materyalinin kullanıldığı sosyal bilgiler dersinde ise çizgi roman öğrencilerde empati kurabilme, eğlenme, derste aktif olma ve zihinde imgelemeye daha çok fırsat yarattığı vurgulanmaktadır. Ders sürecine entegre edilen çizgi romanların öğrencilerin kazanımları özümsemesi ve kalıcı izli davranış değişikliğine dönüştürmesi açısından önemi bu çalışmalarla ortaya konulmuş olup dersi monotonluktan kurtarıp eğlenceli hale getirmesi de en önemli katkı olarak söylenebilir.

Bu çalışma kapsamında uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki, “Eğitici çizgi romanlarda kullanılan görsellerin içerikle uyumu açısından olumlu gördüğünüz yönlerini açıklayınız” sorusuna vermiş oldukları cevaplardan hareketle

varılan sonuç ise eğitici çizgi romanlarda kullanılan görsellerin, karakterlerin kullandığı jest ve mimiklerin diyalog metinleri ile uyumlu olduğudur (Tablo 4.9. , 4.10.). Leylak (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada eğitici çizgi romanların etkilerine ilişkin bu kez sınıf öğretmenlerinin görüşleri ele alınmıştır. Yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin ve okul müdürlerinin eğitici çizgi romanları eğitim öğretim sürecine daha çok dâhil etmesi için eğitici çizgi romanlar ile ilgili hizmet içi eğitimler alması, sınıf öğretmenlerinin teknolojiye yönelik hizmet içi eğitimler alması, eğitici çizgi romanlara müfredatta yer verilmesi, eğitici çizgi romanlar ile ilgili daha büyük örneklemeler ile nicel çalışmalar gerçekleştirilmesi önerilmektedir. (Altunbay ve Önal, 2018; Cihan, 2014; İlhan, 2016; Koenke, 1981; Marston, 1943; Pustz, 2012; Ünal ve Demirkaya, 2019; Yıldırım, 2016) tarafından yapılan çalışmalarda elde edilen bu bulgular sonucunda hazırlanan çizgi romanlarda kullanılan karakterlerin jest ve mimikleri ile karakterler arasında geçen diyalogların uyumlu olmasının öğrencilerin ilgisini çekebilme konusunda önemli olduğu ortaya konulmuştur. Bu bulgular ışığında eğitici çizgi romanlarda görsellerin ve diyalogların harmanlanması ile elde edilen eğitici çizgi romanların derse entegre edilmesi ile öğrencinin kalıcı öğrenme deneyimleri yaşamasına imkan tanıyacağı düşünülmektedir. Bu hassasiyetle hazırlanan eğitici çizgi romanlar ile işlenen derste verimin artması beklenmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgular ışığında ön plana çıkan tespitler yukarıdaki gibidir. Bununla birlikte şüphesiz eğitici çizgi romanlara yönelik nötr görüşler ya da olumsuz görüşler de mevcuttur ancak öğrencilere ait genel kanının son derece pozitif olduğundan ve öğrencilerin eğitici çizgi romanların kullanımından memnuniyet duyduklarını ifade etmek mümkündür. Ortaya konulan araştırmaların çoğunda elde edilen bulgular eğitim-öğretim sürecinde kullanılan görsel materyallerin bilişsel öğrenmelere olumlu açıdan katkı sağladığını kanıtlamaktadır.

4.2. Öneriler

Hem konuya ilişkin literatür hem araştırma bulguları hem de benzer çalışmalar incelendiğinde eğitici çizgi romanların eğitim öğretim alanında kullanımına ilişkin getirilebilecek başlıca öneriler şunlardır:

- Bu çalışma eğitici çizgi romanların öğrenciler tarafından beğenilmekte ve kabul görmekte olduğunu göstermektedir. Bu nedenle eğitici çizgi romanların daha geniş

bir alanda kullanımının sağlanması faydalı olacaktır.

- Özellikle ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitici çizgi romanların kazanımlarına ilişkin bulgulara rastlamak mümkündür. Bu nedenle bu düzeylerde kullanım arttırılmalıdır.
- Lise düzeyinde eğitici çizgi romanların etkilerine ilişkin araştırmalar gerçekleştirilmesi eğitici çizgi romanların daha geniş bir kullanım alanına ulaşması ya da sınırlarının belirlenmesi adına faydalı olacaktır.
- Literatürde eğitici çizgi romanlara ilişkin araştırma sayısı kısıtlıdır. Konuya ilişkin araştırmacıların bu alanda yeni örneklemeler üzerinde çalışarak literatürdeki zenginliğin arttırılmasına katkı sağlamaları faydalı olacaktır.
- Sözel bilgilerin yoğun olduğu sosyal bilgiler dersi kapsamındaki diğer öğrenme alanları ile ilgili de eğitici çizgi roman materyalleri hazırlanabilir.
- Eğitici çizgi romanlar öğrenenin etkin rol aldığı sorgulama, fikir alışverişinde bulunma gibi özelliklere sahip olan yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde işlenen derslerde uygun eğitim-öğretim materyali olarak yerini bulabilir.
- Sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaşılan kavram yanılgısı sorununu çözmek amacıyla eğitici çizgi romanlardan yararlanılabilir. Eğitici çizgi romanların kavram yanılgılarını düzeltmede etkili bir materyal olduğu yapılan çalışmaların çoğunda da vurgulanmaktadır.
- Tüm branşlarda hedeflenen edinimi büyük oranda kazandırabilen öğrenci beklentisine, ilgisine ve algısına uygun eğitici çizgi romanlar hazırlanabilmesi için bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitim verilebilir veya öğretmenlere çizgi roman hazırlamada rehber olabilecek kılavuz kitaplar hazırlanabilir.
- Tüm branşlarda eğitici çizgi romanlar öğrenci görüş ve beklentileri göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Bu sürece öğrencinin katılımı hazırlanan çizgi romanın derse entegre süreci motive edici, öğrenci beklentisine uygun, eğlenceli ve verimli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Affeldt, F., Meinhart, D., & Eilks, I. (2018). The use of comics in experimentel instructions in a non-formal chemistry learning context. *International Journal of Education in Mathematics Science and Technology*, 6(1), 93-104.
- Affeldt, F., Weitz, K., Siol, A., Markiç, S., & Eilks, I. (2015). A non-formal student laboratory as a place for innovation in education for sustainability for all students. *Education Sciences*, 5/3, 238-254.
- Akengin, H. ve İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarısına ve derse ilişkin görüşlerine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 1-19.
- Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle dil bilgisi öğretimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Alkan, G. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Altunbay, M., & Önal, A. (2018). Kültürel kimlik inşasında çizgi roman: karşılaştırmalı bir inceleme (Red Kit ve Tommiks örnekleme). *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/16), 333-349.
- Ayyıldız, N. (2010). *Coğrafya öğretiminde karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Başımoğlu, M. R. (2009). *Çizgi romanda mimari kurgunun temsili*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram, K., Özdemir, E. ve Koçak, N. (2011). Kimya eğitiminde animasyon kullanımı ve önemi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 371-390.
- Baysarı, E. (2007). *İlköğretim düzeyinde 5. sınıftan ve teknoloji dersi canlılar ve hayat ünitesi öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrenci başarısına, fen tutumuna ve kavram yanlışlarının giderilmesine olan etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bektaş Öztaşkın, Ö. (2014). Grafik örgütleyicilerin sekiz türü ile sosyal bilgiler öğretimi: akademik başarı ve başarı yönelimlerine etkisi, *International*

Benice, A. (2016). *Çocuk kitaplarının çizgi romanlara uyarlanması sürecinde biçimlemeler*.

Yüksek Lisans Tezi , Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul.

Bhatia, K.T. (2006). "Super-Heroes To Super Languages: American Popular Culture Through South Asian Language Comics." *World Englishes*, 25(2), 279-297.

Bruce L.& Lune Berg H. , (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Atatürk Üniversitesi Açık Eğitim Kaynakları, Erzurum: Eğitim Yayınevi.

Burhan, Y. (2008). *Asit ve baz kavramlarına yönelik karikatür destekli çalışma yapraklarının geliştirilmesi ve uygulanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Büyükduman, İ. (2002). Bilgisayar Destekli İngilizce Eğitimi. <http://>

Canbulut, D. (2022). *Eğitici çizgi romanların ilkökul 2.sınıf bölme işlemi konusunda başarı ve kalıcılığa etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

Cengizhan, S. (2011). Modüler öğretim tasarımıyla entegre edilmiş kavram karikatürleri hakkında öğretmen adaylarının görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 93-104.

Coşkun, S. A. (2009). *Fen bilgisi öğretiminde karikatür kullanımının başarı, motivasyon ve tutumlar üzerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Cantek, L. (2014). *Türkiye’de çizgi roman*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Cihan, N. (2014). Eğitsel araç olarak çizgi romanın ilköğretim 8. sınıf Türkçe ders konularına uyarlanması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 313-321.

Çelik, Z. (2011). *Basketbol öğretiminde farklı öğretim yöntemlerinin öğrencilerin öğrenme alanları üzerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çetinkaya, M. C. (2019). *Amerikan çizgi romanında postmodernizm etkisi: Alternatif çizgi romanlar*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Çiçek Şentürk, Ö. (2020). *Argümantasyon destekli eğitici çizgi romanların*

- öğrencilerin çevreye yönelik ilgi, motivasyon ve akademik başarılarına etkisi ile öğrenci deneyimleri.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çiçek, T. (2012). *İlköğretim 6. sınıftan fen ve teknoloji dersinde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına, tutumuna ve kalıcılığa etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa
- Gölgeli, D. ve Saraçoğlu, S. (2011). Fen ve teknoloji dersi “ışık ve ses” ünitesinin öğretiminde kavram karikatürlerinin kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(2), 113-124.
- Gültekin, M. (2008). *Okul öncesi eğitimde kullanılan öğrenme yaklaşımları; özel öğretim yöntemleri.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları,
- Gündüz, U. (2004). *Bir popüler kültür ürünü olarak çizgi romanın kültürel, toplumsal ve siyasal işlevleri.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürsoy, H. C. (2018). *Kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında yardımcı bir araç olarak çizgi romanların kullanılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Halis, İ. (2001). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme.* Ankara: Nobel Yayıncılık, Haugaard, K. (1973). Comic books: Conduits to culture? *Reading Teacher*, (27), 54-55.
- Hutchinson, K. (1949). An experiment in the use of comics as instructional material. *Journal of Educational Sociology*, 23/4, 236-245.
- İlhan, G. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi romanların kullanımı.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon .
- İlhan, G. O., ve Oruç, Ş. (2019). Sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımı: Teksas tarihi. *Eğitim ve Bilim*, 44/198, 327-341.

- Kaba, G. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde müze eğitime yönelik geliştirilen dijital çizgi romanın öğrencilerin akademik başarısına ve tutumuna etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1) 1-13.
- Keske, G. (2007). *İlköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntemleri ve karşılaştıkları sorunlar (Gaziantep ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kılıç Özün, S. (2010). *Hayat bilgisi öğretiminde kavram karikatürü yaklaşımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Kireççi, Ü. (2018). *Çizgi romanda çeviri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kireççi, Ü. (2008). *Çizgi roman senaryosu*, İstanbul: Crea Yayınevi,
- Kocabıyık, O.O. (2015). Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66
- Koenke, K. (1981). The careful use of comic books. *Reading Teacher*, 34, 592-595.
- Kougiourouki, A. (2017). *İlkokul tarih öğretiminde çizgi roman kullanımı*. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Kurt, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi roman kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kurtuluş, Ö. (2014). *Türkiye’de ortaokul ve liselerde çalışmakta olan beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları öğretim stilleri ve öğretim stillerini algılayışları*. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Leylak, D. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin eğitici çizgi romanlar ile ilgili görüşler*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Marston, W. M. (1943). Why 100,000,000 Americans read comics. *The American*

Scholar, 13/1, 35-44.

MEB (2018), temel eğitim oyun ve fiziki etkinlikler dersi 1 – 4. sınıflar öğretim programı vekılavuzu, Ankara: *Devlet Kitapları Müdürlüğü*.

Morel, M., Peruzzo, N., Juele, A. R. and Amarelle, V. (2019). Comics as an educational resource to teach microbiology in the classroom. *Journal of microbiology & biology education*, 20(1).

Mosston, M. ve Asworth, S. (2001). *Beden Eğitimi Öğretimi*, (Çeviren: Eda Tüzemen).

Ankara: Bağırğan Yayınevi.

Nalçacı, A. ve Ercoşkun, M. H. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanılan materyaller. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 141-154.

Okçabol, R. (2001). *Eğitim hakkı gerçekleşmeyen bir ilke*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Orçan K. M. (2013). Erken çocukluk dönemi matematik eğitimi için örnek bir model yapı taşları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2(2), 1-13.

Oruç, Ş., & Teymuroğlu, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi film kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına olan etkisi. *International Journal of Field Education*, 2/2, 92-106.

Özcan, F. (2008). *Dokuzuncu sınıf coğrafya öğretiminde animasyonların yeri ve önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Özdemir, E. (2010). *Eğitici çizgi romanların altıncı sınıf öğrencilerinin ısı transferi kavramındaki başarıları üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, E. (2017a). Humor in elementary science: Development and evaluation of comic strips about sound. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(4), 837-850.

Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Polat, H. (2006). *Süreç odaklı bir bakışla Türkiye'de çizgi roman çevirileri*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul.

Pustz, M. (2012). *Comic books and American cultural history: An anthology*. New York: Continuum International Publishing Group.

Saraç, L. ve Muştu, E. (2013). Beden eğitimi öğretmen adaylarının beden eğitimi öğretim stillerini kullanım düzeyleri ile stillere ilişkin değer algılarının incelenmesi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(2),112-124.

Sarıbıyık , M. S. (2018). *İlkokullarda milli tarih şuurunu kazandırmada tarihi çizgi romanların önemi: Tarkan çizgi romanları örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Selvi, H. (2018). *Sosyal Bilgiler dersi 2005 ve 2018 öğretim programlarının karşılaştırılması*.

Yüksek lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Subaşı, S. (2014). *Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin çocuğun resimsel yaratıcılığına katkıları*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Şentürk – Çiçek, Ö. (2020). *Argümantasyon destekli eğitici çizgi romanların öğrencilerin çevreye yönelik ilgi, motivasyon ve akademik başarılarına etkisi ile öğrenci deneyimleri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şentürk, M. (2020). *Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi film kullanımının öğrencilerin tutum, motivasyon ve akademik başarılarına etkileri*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Şuheda, Ö. (1992). Çocuğun gelişiminde hareket ve oyunun önemi. *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Okul İçi Beden Eğitimi ve İzcilik Daire Başkanlığı 1.Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyum Sözlü Bildiri Metni*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Tamer K. ve Pulur A. (2001). *Beden eğitimi ve sporda öğretim yöntemleri*, Ankara:

Ada Yayınları,

Tarhan, M. ve Altun, A. (2016). UNESCO ve sosyal bilgiler eğitimi, *The Journal of International Lingual Socail and Educational Sciences*, 1(1).

Tokcan, H. ve Alkan, G.(2013).Sosyal bilgiler öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,14(2),1-19.

Topkaya, Y. (2011).*Sosyal bilgiler programında yer alan değerlerin ders kitaplarına yansıma düzeylerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde eğitici çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisi* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Topkaya, Y. (2016a). Doğal çevreye duyarlılık değerinin aktarılmasında kavram karikatürleri ile eğitici çizgi romanların etkililiğinin karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/34, 259-272.

Topkaya, Y. (2016b). Eğitici çizgi romanların çevre sorunlarına yönelik bilişsel ve duyuşsal öğrenmeler üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41/187, 199-219.

Topkaya, Y. (2017). Demokratik algı üzerine eğitici çizgi romanların etkisi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21/2, 747-756.

Topkaya, Y. ve Şimşek, U. (2015). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde eğitici çizgi romanların etkisi, *Journal of Computer and Education Research*,3(6). 152-167.

Topkaya, Y., & Şimşek, U. (2017). Görsel bir öğretim materyali: Eğitici çizgi roman. İçinde (R. Turan, & H. Akdağ, Edt.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar III* (s.201- 220). Ankara: Pegem Akademi.

Topkaya, Y. ve Yılar, B. (2015). Analysis student views related to educative comics. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(3), 106-117.

Türkal, B. (2018). *Oluşturma ve uygulama açısından sosyal bilgiler öğretiminde bir*

- öğretim materyali olarak çizgi roman kullanımı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uzun, A. (2021). *Çizgi roman ve yeni sunum biçimleri*. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya.
- Uzuner, Y. (1999). *Niteliksel araştırma yaklaşımı*. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, 173-193.
- Ünal, O. ve Demirkaya, H. (2019). Eğitici çizgi romanın sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına yönelik yarı deneysel bir çalışma. *Uluslararası Coğrafya ve CoğrafyaEğitimi Dergisi*, 40, 92-108.
- Ünal, O. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarıları ve tutumuna etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Üner, İ. (2009). *İlköğretim okullarında karikatürle öğrenmenin öğrencilerin başarı ve tutum düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünlü, H. ve Aydos, L. ((2007). İlköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntemleri, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- Vygotsky, L. S. (1980). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. London: Harvard University Press.
- Weitkamp, E., & Burnet, F. (2007). The Chemedian brings laughter to the chemistry classroom. *International Journal of Science Education*, 29/15, 1911-1929.
- Yakışan, M. (2018). *Biyoloji öğretiminde bilgisayar animasyonlarının kullanılmasının öğrencilerin başarı, tutum ve kavram yanlışları üzerine etkisi (Hücre konusu örneği)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).

Yıldırım, E. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının eğitici çizgi roman hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/11, 52-70.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

Yayıncılık. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara:

Seçkin Yayıncılık

EKLER

EK 1- Etik Kurul İzni

Üzerinde doküman numarası bulunmayan dokümanlar kontrolsüz dokümandır.

**HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSSEL
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARARLARI**

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	SAYFA NO
07.04.2022	05	20	3/6
Universitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 07.04.2022 tarihinde Başkan Prof. Dr. Seval YAVUZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-20: Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA koordinatörlüğünde Selcen KUMRU tarafından gerçekleştirilecek “7.Sınıf Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Eğitici Çizgi Romanlar Aracılığıyla Aktarılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri” başlıklı tez için hazırlanan materyaller Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında değerlendirilmiş olup İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınması suretiyle uygulanmasının uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.			
İMZA Prof. Dr. Seval YAVUZ Başkan			
İMZA Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ ÜYE	İMZA Prof. Dr. Bülent ARI ÜYE	İMZA Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR ÜYE	
İMZA Prof. Dr. Melis MİNİSKER ÜYE	İMZA Prof. Dr. Murat TEK ÜYE	İMZA Prof. Dr. Bilginer ONAN ÜYE	

EK 2- Araştırma İzni

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-48720368
Konu : Selcen KUMRU'nun
Araştırma İzin Onayı

27.04.2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğünün 20/04/2022 tarihli ve 160605 sayılı yazısı.

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi tezli yüksek lisans öğrencisi Selcen KUMRU'nun " 7. Sınıf Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Eğitici Çizgi Romanlar Aracılığıyla Aktarılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri" konulu tez çalışmasını yapmayı ilgi yazıyla talep etmektedir.

Söz konusu çalışmanın "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 ve 2020/2 nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin araştırmanın Müdürlüğümüzün izni ile denetimi ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, **elde edilen verilerin kamuoyu ile paylaşılmadan önce Müdürlüğümüzün ilgili birimine iletilmesi ve "yayınlanmasında sakınca yoktur" yazısını alması, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması koşuluyla;** İlimiz Antakya İlçesi Narlıca Atatürk Ortaokulu 7. Sınıf öğrencilerine yönelik ekte yer alan görüşme sorularını uygulama çalışması yapmasını, olurlarınıza arz ederim.

Fahrettin ÖVER
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR

Mesut ÇERKO
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Ürgen Paşa Mahallesi Şehit İsmail Yıldırım Sokak Hatay İl Millî
Eğitim Müdürlüğü Sitesi No:2/1 31010 Antakya/Hatay
Telefon No : 0 (326) 227 68 68
E-Posta: stratejigelistirme31@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs011.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Emine YILDRIM VHKİ (1133)
Şb. Md.: Fahrettin ÖVER (1060)
İnternet Adresi: hsaymem@meb.gov.tr Faks:3262276969

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden d120-d29f-3bb8-befa-aa85 kodu ile teyit edilebilir.

EK 3 – Tutanak

TUTANAKTIR

Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü 21/04/2022 tarih ve 48293560 sayılı Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi tezli yüksek lisans öğrencisi Selcen KUMRU'nun "**7. Sınıf Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Eğitici Çizgi Romanlar Aracılığıyla Aktarılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri**" başlıklı tez çalışması uygulama izin talebi 2020/2 sayılı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine göre Müdürlüğümüz Araştırma İzin Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Araştırma, Müdürlüğümüzün izni ile denetimi ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı, **elde edilen verilerin kamuoyu ile paylaşılmadan önce Müdürlüğümüzün ilgili birimlerine iletilmesi ve "yayınlanmasında sakınca yoktur" yazısını alması**, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve **uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması** koşuluyla; ilimiz Antakya ilçesi Narlıca Atatürk Ortaokulu 7. sınıf öğrencilerine yönelik ekte yer alan görüşme sorularını uygulaması komisyonumuzca uygun görülmüştür. (26.04.2022)

Komisyon Üyeleri:

EK 4 – Veli İzin Formu

Ek-1
Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “7.Sınıf Birey ve Toplum Öğrenme Alanının Eğitici Çizgi Romanlar Aracılığıyla Aktarılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri” adıyla, 2022 yılının Mayıs ayı sonuna kadar yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Aramızda, Sosyal Bilgiler dersi 7. Sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanı kazanımları çerçevesinde oluşturduğumuz senaryoları kullanarak hazırladığımız eğitici çizgi romanların öğrencilere uygulanması sonucunda öğrencilerin öğrenme süreçlerinde eğitici çizgi romanların etkisi ile ilgili görüşleri alınarak bu görüşler ışığında araştırma yapmak amaçlanmıştır.

Araştırma Uygulaması: Anket / Görüşme / Gözlem şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :Selcen KUMRU

İletişim bilgileri :

*Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Panel 1: Mirhan, Mirhan! Hoşgeldim, son dersin. Öğretmeni senin istince, mülüm arkadaş almak zorunda.

Panel 2: Arkadaşlar derse geç koymayalım, hadi ama.

Panel 3: Hakkın! Elini Saklı, dersini neye öğretti.

Panel 4: Sosyal Bilgiler tabii! En sevdiğim ders.

Panel 5: Sosyal Bilgiler dersini seviyorum dediysem, o kadar değil ya! Dersine...

Panel 6: İletişim etkileyen tutum ve davranışları biliyoruz.

Panel 7: Paki kankitalarımızın hangi konuyu ilaveceğini bilen var mı?

Panel 8: Günlük yaşamı için önemli bir konu ilaveceği düşünüyorum.

Panel 9: Aynıyla Mirhan! Günlük hayatından bazı dersler de ilaveceğini biliyorsun.

Panel 10: Öğretmene karşı kuralbilmek için.

Panel 11: Benim yerime Mirhan! Aynsı İCC.

Panel 12: Sen arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 13: Öğretmene karşı kuralbilmek için.

Panel 14: Defne senin iletişimi etkileyen bu faktörlerden en önemli hangisidir?

Panel 15: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 16: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 17: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 18: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 19: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 20: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 21: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 22: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 23: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 24: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 25: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 26: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 27: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 28: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 29: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 30: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 31: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 32: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 33: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 34: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 35: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 36: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 37: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 38: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 39: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 40: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 41: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 42: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 43: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 44: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 45: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 46: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 47: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 48: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 49: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 50: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 51: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 52: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 53: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 54: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 55: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 56: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 57: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 58: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 59: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 60: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 61: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 62: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 63: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 64: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 65: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 66: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 67: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 68: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 69: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 70: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 71: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 72: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 73: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 74: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 75: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 76: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 77: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 78: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 79: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 80: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 81: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 82: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 83: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 84: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 85: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 86: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 87: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 88: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 89: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 90: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 91: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 92: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 93: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 94: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 95: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 96: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 97: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 98: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 99: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Panel 100: Ben de arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabiliriz.

Ek 6 – Görsel Öğretim Materyali 2 (İletişimin Gücü)

[illegible]

Ek 8 – Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu

- 1) Eğitici çizgi romanlar derse yönelik motivasyonunuzu nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.
- 2) Eğitici çizgi romanların sorunları çözme becerinize etkisi nasıl olmuştur? Açıklayınız.
- 3) Eğitici çizgi romanlar bilgiyi somutlaştırmada nasıl bir etkiye sahiptir? Açıklayınız.
- 4) Eğitici çizgi romanlar, dersinizin eğlenceli hale gelmesine yardımcı oldu mu? Açıklayınız.
- 5) Eğitici çizgi romanlar derse yönelik tutumunuz üzerinde ne gibi olumlu etkiye sahip olmuştur? Açıklayınız.
- 6) Eğitici çizgi romanlar derse yönelik tutumunuz üzerinde ne gibi olumsuz etkiye sahip olmuştur? Açıklayınız.
- 7) Eğitici çizgi romanlardaki konuşma balonlarına yazılan diyaloglarla (konuşma dili) ilgili olumlu gördüğünüz yönleri açıklayınız.
- 8) Eğitici çizgi romanlardaki konuşma balonlarına yazılan diyaloglarla (konuşma dili) ilgili olumsuz gördüğünüz yönleri açıklayınız.
- 9) Eğitici çizgi romanlarda kullanılan görsellerin içerikle uyumu açısından olumlu gördüğünüz yönlerini açıklayınız.
- 10) Eğitici çizgi romanlarda kullanılan görsellerin içerikle uyumu açısından olumsuz gördüğünüz yönlerini açıklayınız.

Ek 9 – Ders

Yönergesi

Birinci Hafta(2

ders)

- Birey ve toplum öğrenme alanı kapsamındaki “İnsandan insana giden yol” isimli konu ile ilgili hazırlanan eğitici çizgi roman diyaloglarının öğrenciler tarafından bireysel olarak okunabilmesi için 15 dakika zaman tanınır.
- “İnsandan insana giden yol” isimli çizgi romanda diyaloglar aracılığıyla verilmek istenen mesajı en az 3 öğrencinin yorumlaması istenir.
- Sınıf ortamında farklı öğrencilerin katılımı ile konuyla ilgili hazırlanan eğitici çizgi roman hikâyesi ile ilgili fikirlerin tartışılması sağlanır.
- İnsanların etkin iletişim kurabilmesinin toplumsallaşabilmedeki önemine vurgu yapılır.

İkinci Hafta (2 ders)

- Ders girişinde en az 2 öğrencinin geçen haftaki derste işlenen konuyu sınıfa hatırlatmaları istenir.
- Eğitici çizgi roman ile hazırlanan “İletişim gücü” isimli hikâyeyi öğrencilerin kişisel olarak okunması için 15 dakika zaman tanınır.
- “İletişim gücü” isimli hikâyede geçen etkin iletişim öğeleri öğrenciler tarafından vurgulu bir şekilde okunur sonrasında ise en az 2 öğrencinin çizgi roman içeriğini özetlemesi istenir.
- “İletişim gücü” isimli hikâye ile ilgili değişik öğrencilerin fikirlerini sınıf ortamında tartışmaları için ortam oluşturulur.
- Empatik bakış açısına sahip insanların özellikleri örneklerle açıklanır.

Üçüncü Hafta (2 ders)

- Ders girişinde önceki hafta işlenen konu ile ilgili en az 2 öğrenciden bilgi vermesi istenir.
- Çizgi roman kapsamında oluşturulan “Hızlı iletişim güçlü toplum” isimli hikâyenin öğrenciler tarafından kişisel olarak okunması için 15 dakika zaman tanınır.

- “Hızlı iletişim güçlü toplum” isimli hikâyede geçen medyayı bilinçli kullanabilme kriterlerini öğrenciler sesli okur. Sonrasında ise en az 3 öğrenciden hikâyeyi özetlemesi istenir.

- “Hızlı iletişim güçlü toplum” konulu hikâyeye ilgili farklı fikirlerin sınıf içerisinde tartışılması için uygun ortam sağlanır.
- Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolüne vurgu yapılır.

Dördüncü Hafta (2 ders)

- Dersin başında en az iki öğrenciden önceki haftalarda işlenen konular ile ilgili yorum özetlenmesi istenir.
- En az 5 öğrencinin eğitici çizgi roman aracılığıyla hazırlanan tüm hikâyelerle ilgili bireysel olarak görüş belirtmesi için 10 dakika süre verilir.
- İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek bu davranışları kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırmaları için en az 4 öğrencinin örnek olay üzerinden hareketle görüşlerinin sınıf içerisinde tartışılması sağlanır.
- Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanmanın önemine vurgu yapılır.
- Eğitici çizgi roman materyalinin uygulaması ile ilgili hazırlanan 10 soruluk yarı yapılandırılmış mülakat formu öğrencilere dağıtılır ve bir ders saati süre verilerek soruları cevaplandırmaları istenir.

